

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

3

ADALET KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

31 Ekim 2012 Çarşamba

ADALET KOMİSYONU
GÖRÜŞME TUTANAKLARI

31 Ekim 2012 Çarşamba

---0---

K O N U

Sayfa

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun Tasarısı

1:

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
BİRİNCİ OTURUM	1:42
Geneli Üzerinde Görüşmeler	1:23
Sadullah ERGİN (Adalet Bakanı)	1:5, 11:12, 12, 18:20
Rıza TÜRMEN	(İzmir) 5:7
Şener DALYAN (Adalet Bak. İnsan Hakları Dairesi Bşk)	5
Dilek AKAGÜN YILMAZ	(Uşak) 8:9, 20:21
Ali İnsan KÖKTÜRK	(Zonguldak) 9:11, 20
Murat BAŞESGİOĞLU	(İstanbul) 12:13
Ömer Süha ALDAN	(Muğla) 13:14
Ali Rıza ÖZTÜRK	(Mersin) 14:18
Önerge	21
Dilek AKAGÜN YILMAZ	(Uşak) 21
Gerekçe	21:22
Dilek AKAGÜN YILMAZ	(Uşak) 22, 23
Sadullah ERGİN (Adalet Bakanı)	(Hatay) 22, 23
Şener DALYAN (Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı)	22:23
Ali İnsan KÖKTÜRK	(Zonguldak) 23
Madde 1	24
Dilek AKAGÜN YILMAZ	(Uşak) 24
Önerge	24
Gerekçe	24
Dilek AKAGÜN YILMAZ	(Uşak) 25
Madde 2	26
Sadullah ERGİN (Adalet Bakanı)	(Hatay) 26:27
Turgut DİBEK	(Kırklareli) 27
Ömer Süha ALDAN	(Muğla) 27

Kenan ÖZDEMİR (Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		27:28
Şener DALYAN (Adalet Bak İnsan Hakları Dairesi Bşk)		28:29
Ali İhsan KÖKTÜRK	(Zonguldak)	29:30
Önerge		30
Gerekçe		30
Dilek AKAGÜN YILMAZ	(Uşak)	30:31
Kenan ÖZDEMİR (Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		31
Madde 3		31
Madde 4		31:32
Av. Ekim ERGÜN (Türkiye Barolar Birliği Hukuk Müşaviri)		32
Önerge		32:33
Gerekçe		33
Dilek AKAGÜN YILMAZ	(Uşak)	33:34
Sadullah ERGİN (Adalet Bakanı)	(Hatay)	34
Madde 5		34
Dilek AKAGÜN YILMAZ	(Uşak)	34, 35
Kenan ÖZDEMİR (Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		35
Madde 6, 7		35
Salih ÖZAYKUT (Yargıtay Üyesi)		36
Ömer Süha ALDAN	(Muğla)	37
Önerge		37
Gerekçe		37:38
Dilek AKAGÜN YILMAZ	(Uşak)	38:39
Sadullah ERGİN (Adalet Bakanı)	(Hatay)	39
Madde 8		39
Önerge		39
Gerekçe		39:40
Dilek AKAGÜN YILMAZ	(Uşak)	40
Kenan ÖZDEMİR (Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)		40
Madde 9		40
Hüseyin EKİNCİ (Anayasa Mahkemesi Başraportörü)		40:41
Dilek AKAGÜN YILMAZ	(Uşak)	41
Geçici Madde 1		42
Yılmaz TUNÇ	(Bartın)	42
Madde 10, 11		42
Turgut DİBEK	(Kırklareli)	42

Açılma Saati: 15.02

Kapanma Saati: 18.54

31 Ekim 2012 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.02

BAŞKAN: Ahmet İYİMAYA (Ankara)

BAŞKAN VEKİLİ: Hakkı KÖYLÜ (Kastamonu)

SÖZCÜ: Yılmaz TUNÇ (Bartın)

KÂTİP: Harun TÜFEKÇİ (Konya)

0

BAŞKAN – Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, toplantı yeter sayımız vardır.

Toplantıyı açıyorum.

Çalışmalarımızın verimli olmasını diliyorum.

Bilindiği gibi, gündemimizi oluşturan tasarinın geneli üzerinde görüşmesi yapılmaksızın alt komisyona gönderilmesi kararı verilmişti. Alt komisyon çalışmalarını tamamladı. Raporu -yazı ekinde- bütün Komisyon üyesi arkadaşlarıma gönderdim ve geneli üzerinden başlamak üzere müzakere sürecinde Komisyonumuzu bilgilendirmek ve İç Tüzük hükmünü ifa etmek babında, tasarinın sahibi yürütme organının temsilcisi Adalet Bakanımızı davet ediyorum.

Buyurun Bakanım.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Adalet Komisyonunun saygıdeğer üyeleri, değerli katılımcılar; hepinizi, heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun Tasarısı olarak alt komisyonda ismi değiştirilen tasarıya ilişkin görüşlerimi açıklamak üzere huzurlarınızdayım.

Bilindiği üzere, 1949 yılında 10 Avrupa devleti tarafından, şu an 47 üyesi olan Avrupa Konseyi kuruluyor, Türkiye kurucu üye olarak aynı yıl bu statüye dâhil oluyor. Avrupa Konseyi tarafından ilk olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kabul edilmiş ve etkin bir denetim mekanizması olan Avrupa İnsan Hakları Divanının ilk yargıçlarını seçerek çalışmaya başlamıştır. Türkiye, bu sözleşmenin yazım aşamasında yer alan 10 kurucu devletten biri olarak 1954 yılında sözleşmeyi onaylayarak taraf olmuştur.

Sözleşme ilk hâliyle kalmamış, sürekli yenilenmiş ve bugüne kadar geliştirilmiştir. Sözleşmeye 1998 yılında eklenen 11 numaralı ek protokol ile yapılan temel değişiklik sonucu denetim sistemi baştan aşağı değiştirilmiş, komisyon ve mahkeme ayrımı kaldırılarak, daimi çalışan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kurulmuştur. Yine 11 numaralı ek protokolle seçimlik olan bireysel başvuru hakkı zorunlu hâle getirilmiştir. Bu değişiklik ile birlikte AİHM'e yapılan başvurularda çok büyük artışlar olmuş ve mahkemenin iş yükü birdenbire katlanmaya başlamıştır. Türkiye bireysel başvuru hakkını 1987 yılında kabul etmiş ve 1990 yılında da o tarihte seçimlik olan Divanın zorunlu yargı yetkisini tanımıştır.

Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvuru hakkını kabul ettiği 1987'den ve özellikle 1998'de 11 numaralı ek protokolün getirdiği değişiklikten itibaren aleyhine en fazla sayıda başvuru yapılan ilkeler arasında, bugün son geldiğimiz noktada, Rusya'dan sonra maalesef ikinci ülke durumundadır. Ayrıca, ne yazık ki yine 47 Avrupa Konseyi ülkesi arasında hakkında en çok ihlal kararı verilen ülke de Türkiye'dir.

Ülkemizin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi karşısındaki durumunu daha iyi anlamak için istatistikleri sizlerle paylaşmak istiyorum.

30 Eylül 2012 itibarıyla Türkiye'ye karşı yapılan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde derdest bulunan başvuru sayısı 16.850 olup bu sayı AİHM'e toplam yapılan başvuru sayısının yaklaşık yüzde 12'sini oluşturmaktadır. Aynı tarih itibarıyla birinci sırada yer alan Rusya'ya karşı yapılan ve derdest olan başvuru sayısı ise 30.950 olup toplam başvuru sayısı içindeki oranı Rusya'nın yüzde 22,2'dir. İtalya bu sıralamada 14.550 başvuru sayısı ve yüzde 10,4'lük oranla üçüncü sırada yer almaktadır.

Yine 1959-2011 yılları arasında Türkiye aleyhine verilen ihlal kararı sayısı 2.404 olup ülkemizi 1.651 ihlal kararı ile İtalya ve 1.140 ihlal kararı ile Rusya takip etmektedir.

AİHM kararları sözleşmenin 46'ncı maddesi uyarınca bağlayıcı olup bu kararların icra edilip edilmediği Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesince denetlenmektedir. 2011 yılı sonu itibarıyla icra edilmeyi bekleyen 1.780 karar sayısı ile ülkemiz, İtalya'dan sonra ikinci sırada bulunmaktadır. Rusya bu sıralamada 1.087 karar ile üçüncü sıradadır.

Ödenen toplam tazminat miktarı bakımından ise ülkemiz yine birinci sırada yer almaktadır. İkinci sıradaki Rusya ve üçüncü sıradaki İtalya bizi takip eden ülkelerdir.

Bu tablonun oluşumunda makul süreyi aşan yargılamalardan kaynaklı başvurular sonucunda verilen ihlal kararlarının rolü büyüktür. Bu bağlamda, 1959-2011 yılları arasında Türkiye aleyhine bu sebeple verilen ihlal kararı sayısı 493, yargı kararlarının hiç ya da süresinde icra edilmemesine ilişkin ihlal kararı sayısı ise 37'dir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi sekreteryasının son verilerine göre, 31 Aralık 2011 tarihi itibarıyla, Türkiye aleyhine yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasına ilişkin 2.500'den fazla başvuru daire gündemine kaydedilmiş, bunlardan 330'u belirtilen tarih itibarıyla Hükümetimize tebliğ edilmiştir. Yine 500 civarında da kararların hiç icra edilmemesi ya da geç veya kısmen icra edilmesi hususlarında yapılan başvuru Mahkeme önünde derdest durumdadır.

Bu tablonun değiştirilmesi kararlılığımızın bir sonucu olarak, son dönemde konuyu sistematik olarak ele alan kapsamlı çalışmalar başlattık. Bu bağlamda öncelikle, 2011 yılının Haziran ayında Bakan oluru ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki savunmaların ve kararların icrası sürecinin tek elden yürütülmesi amacıyla, Adalet Bakanlığı bünyesinde İnsan Hakları Daire Başkanlığı kurulmuştur. 26 Ağustos 2011 tarihli ve 650 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bu Başkanlık yasal statüye kavuşmuştur.

Söz konusu KHK ile Türkiye'de ilk kez, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılacak savunmaların hazırlanmasından ve bu Mahkeme tarafından verilen kararların icra sürecinin takibinden yasal olarak sorumlu bir birim kurulmuş oldu. Bildiğiniz üzere, bu süreç bu zamana kadar Dışişleri Bakanlığı tarafından yürütülmüştür.

Adalet Bakanlığı olarak 15-17 Kasım 2011 tarihlerinde "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye Kararları, Sorunlar ve Çözüm Önerileri" adlı yüksek düzeyli bir konferans ve çalıştay düzenledik. Çalıştaya AİHM ve Avrupa Konseyinde çalışan uzmanların yanı sıra, başta yüksek mahkeme hâkimleri olmak üzere ilgili kamu kurumlarının temsilcileri katılmıştır. Çalıştayda oluşturulan altı ayrı çalışma grubu kendi alanlarıyla ilgili konuları, idari aşamadan yargı kararlarıyla sonuçlanmasına kadar izlediği süreçteki bütün boyutları ile masaya yatırmış ve bu süreçlerdeki ihlalere neden olan insan hakları sorunlarını ve bu sorunların çözüm yollarını tespit etmiştir. Uzun yargılama ile mahkeme kararlarının icrası sürecinde yaşanan aksaklıklar konusu da bu çalıştayda ele alınan konulardan birisi olmuştur.

Makul süreyi aşan yargılama sorununun çözümü için son yıllarda ülkemizde yapılan çalışmaları hepimizi yakından takip ediyoruz. Bu bağlamda, son iki yıl içinde çıkarılan 3 yargı paketi ile yargının iş yükünün azaltılarak adalet hizmetlerinin hızlandırılması ve etkinliğinin artırılması yönünde birtakım düzenlemeler yapılmıştır.

Bilindiği üzere, ülkemizdeki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmamasının temel nedenlerinden birisi temyiz aşamasında geçen sürelerdir. Bu sebeple yüksek yargıdaki iş yükünün azaltılması ve sürecin hızlandırılması öncelik arz etmiştir. Yargı hizmetlerinde etkinlik ve verimliliğin sağlanabilmesi bakımından, 6110 sayılı Kanun'la Yargıtay ve Danıştayın üye ve daire sayısı ile tetkik hâkimi kapasitesi artırılmış, böylece yüksek mahkemelerin iş yükünün azaltılması ve yargılama süresinin kısaltılmasını sağlayacak önemli değişiklikler hayata geçirilmiştir. Yapılan değişiklikler ile Yargıtayda geçen sürenin gelecek bir buçuk, iki yıl içinde beş ila altı aya kadar düşmesi öngörülmektedir. Bu öngörümüzün dayanağını bazı rakamlar vererek somutlaştırmak istiyorum.

Değerli Komisyon üyeleri, son dört yılda Yargıtaya yıllık ortalama 650 bin dosya gelmiş, bunlardan her yıl 550 bin dosya incelenerek karara bağlanmış, her yıl 100 bin dosya arşivde bekleyen dosyalara eklenmeye devam etmiştir. 2007 yılı başında arşivde bekleyen dosya sayısı 650 bin iken bu sayı 2011 yılı sonunda 1.150.000'e ulaşmıştır. Ancak, yüksek yargının kurumsal kapasitesinin artırılmasının sonucu olarak, incelenmeyi bekleyen dosya sayısı 1.150.000'den 880 binin altına inerek 2011 yılı rakamlarına göre iş yükü üçte 1 oranında azaltılmıştır.

Bahsettiğim bu önlemlerden de anlaşılacağı üzere, yargılamaların uzun sürmesi sorununa neden olan yapısal sorunların çözümüne yönelik çalışmalar hızla sürdürülmektedir.

Bugün görüşmesine başladığımız kanun tasarısı ise geçmişte yargılamaları makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla AİHM'e başvuran vatandaşlarımızın AİHM'in kararını beklemeden, varsa mağduriyetlerinin giderilmesine yönelik etkin bir sistem getirmeyi amaçlamaktadır. Kanun tasarısında öngörülen sistemin iyi işlemesi sonucunda, AİHM'e bu konuda yapılan başvurulara bağlı olarak ortaya çıkması muhtemel ihlal sayısının da azaltılması sağlanacaktır.

Sayın Başkan, değerli üyeler; az önce belirttiğim gibi, 1959-2011 yılları arasında ülkemiz aleyhine uzun yargılama sürelerine ve yargı kararlarının hiç icra edilmemesine ya da geç veya kısmen icrasına ilişkin verilen ihlal kararı sayısı 530 olup bu sayı toplam 2.404 olan ihlal sayısı içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmaması sebebiyle AİHM'e Türkiye aleyhine her yıl yaklaşık bin civarında başvuru yapılmaktadır. Bu durumda, bu yıl sonuna kadar bu kapsamda yapılan başvuruların sayısının 3.500'e ulaşabileceği tahmin edilmektedir.

AİHM'in ağır iş yükünün azaltılması için ayrıca birtakım tedbirler alınmaktadır. Bu kapsamda, 14 numaralı ek protokol ile getirilen düzenleme gereğince AİHM, uzun yargılama iddiaları ile yapılan başvurularda, yerleşik içtihat konusunu teşkil ettiğiinden hükümetlerin görüşüne başvurmaksızın kararlar vermeye başlamıştır.

Mahkeme önünde bekleyen dava yükünü hafifletmek amacıyla Interlaken ve İzmir deklarasyonlarında yapılan çağrılar da göz önünde bulundurularak, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine muhatap 14 Kasım 2011 tarihli mektup ile Mahkemeye, önündeki derdest, uzun yargılama başvurularına yönelik bir iç hukuk mekanizması kurulmasını Türkiye olarak taahhüt ettik, teklif ettik.

Bildiğiniz gibi, tarafı oldukları yargılamanın uzun sürdüğünü düşünen kişiler 23 Eylül 2012 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilecektir bundan böyle. Ancak, bu tarihten önce gerçekleşen hak ihlalleri için bireysel başvuru yolundan yararlanmak mümkün değildir. Bu noktada kısaca AİHM'nin pilot karar usulünden sizlere bahsetmek istiyorum.

Burada şunu arz etmek istiyorum: Ben tasarılarla ilgili çok uzun konuşmayı sevmiyorum normalde ama bu konu hukuk sistemimize ilk defa bu çapta gelen bir konu olduğundan biraz detaylı bir sunuş yapma ihtiyacı duydum, mazur görünizi diliyorum.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kendisine yapılan benzer nitelikteki çok sayıda davada, aleyhine başvuru yapılan devlette insan hakları ihlaline yol açan sistematik ve yapısal bir sorunun varlığını tespit ettiğinde, pilot karar uygulamasına gidebilmektedir. Bu yöntemde AİHM bir başvuruyu pilot dava olarak seçmekte, bu başvuru çerçevesinde ilgili ülkedeki yapısal ve sistematik sorunu tespit ettikten sonra, kendisine yapılmış olan benzer nitelikteki diğer başvuruları beklemeye almaktadır. Pilot karara konu yapısal sorunu çözmek için ilgili devlete belli bir süre veren Mahkeme, bu süre zarfında beklemeye aldığı başvuruları incelemekte ve ilgili devletin konuyu iç hukukunda çözüme kavuşturacak bir düzenleme yapmasını beklemektedir. İlgili devlet tarafından gerekli düzenleme yapıldıktan sonra, iç hukukta ihdas edilen çözüm yolunun etkin bir yol olup olmadığını inceleyen Mahkeme, yeni oluşturulan yolun etkin olduğuna karar verirse, daha önce beklemeye aldığı başvuruları söz konusu iç hukuk yoluna müracaat etmeleri için kabul edilmezlik kararıyla reddetmektedir. Dolayısıyla, pilot karar, benzer nitelikteki başvurulara yol açan ve kararda altı çizilen sistematik ve yapısal sorunun ortadan kaldırılması konusunda ulusal makamlara yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

20 Mart 2012 tarihinde AİHM tarafından verilen Ümmühan Kaplan pilot kararında yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığına ilişkin ihlallerin Türkiye'de uzun yıllardır devam ettiğini ve konunun iç hukuk düzeninde yapısal ve sistematik bir problem oluşturduğunu belirtmiş, Hükümete bildirilmemiş ve 23 Eylül 2012 tarihinden önce işleme konacak olan tüm başvuruların incelenmesinin bir yıl süreyle ertelenmesine karar vermiştir. 20 Haziran 2012 tarihinde kesinleşen bu karardan itibaren, ülkemizin bir yıl içinde söz konusu iç hukuk yolunu oluşturması gerekmektedir.

Kaplan Türkiye kararında Mahkeme, ülkemizdeki insan hakları alanındaki olumlu değişiklikler ile yargının yükünün hafifletilmesi ve yargı hizmetlerinin hızlandırılması ve etkinleştirilmesi sürecindeki olumlu gelişmelere dikkat çekmiş ve yargılama süresinin uzunluğundan kaynaklı tazminat taleplerini incelemesi için kurulacak yolun etkinliğine ilişkin gerekli kriterleri belirlemiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre bu kriterlerden başlıcaları şunlardır:

- Tazminat talebinin makul sürede sonuçlandırılması;
- Tazminat bedelinin en geç altı ay gibi kısa bir sürede ödenmesi;
- Tazminat talebinin incelenme mekanizmasının sözleşmenin 6'ncı maddesinde belirtilen adil yargılama ilkesinin asgari standartlarını taşıması;
- Bu inceleme sürecindeki yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde ağır yük teşkil edecek derecede olmaması.

Belirtilen bu kriterler sağlandığı takdirde, AİHM'in kurulan iç hukuk yolunun etkin olduğunu kabul etmesi beklenmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bugün görüşmekte olduğumuz tasarıyla, 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılama Hakkında Kanun ile daha önce getirilen iç hukuk yoluna benzer, paralel bir çözüm öngörülmektedir. Bu sistemle, hâlihazırda Bakanlığımızca yürütülen dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon yöntemi ile başvuruların sistematik biçimde sonuçlandırılmasından esasen farklı bir usul öngörmüyoruz.

Komisyon idari kurul şeklinde çalışmalarını yürütecek olup inceleme süreci ve uygulayacağı usul idari nitelikte olup kararları yargı denetimine tabi olacak bir komisyon olarak öngörülmüştür. Bu kapsamda, komisyonun görevinin adli bir görev olmadığını özellikle vurgulamak istiyorum. Kurulacak komisyon aracılığıyla vatandaşlarımızın bir an önce haklarını almış olmaları temin edilecek ve bu suretle AİHM'in ülkemiz aleyhine verilebileceği ihlal sayıları da azaltılmış olacaktır. Yine, ihlal sayılarının önlenmesi Bakanlar Komitesi önünde icra edilmeyi bekleyen karar sayısının artışı önleyici bir sonuç getirecektir.

Tasarıyla getirilen bir diğer önemli düzenleme ise, kurulacak komisyonun Bakanlar Kurulu kararı ile yetkilendirmesi hâlinde, ilerleyen yıllarda AİHM nezdindeki farklı ihtilaflara da teşmil edilebilecek olmasıdır. Bunun için öncelikle komisyonun belirlenen alanlardaki başvuruları etkin şekilde ele alıp incelemesi, daha sonra ise ihtiyaç duyulacak alanlarda gerekli görüldüğünde görevlendirilmesi öngörülmüştür.

Bu kanunla kurulacak komisyonun faaliyete başlamasından önce, komisyonda görev yapacak kişiler ile komisyon kararlarının yargısal denetimini yapacak olan bölge idare mahkemesi hâkimlerinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde çalışma ziyaretleri yapmaları, eğitimlerinin sağlanması ve bu sayede başvuruları AİHM standartları çerçevesinde ele alınmalarının sağlanmasını öngörmekteyiz.

Sayın Başkan, Komisyonumuzun değerli üyeleri; son olarak tasarının içeriği ile ilgili birkaç hususa daha temas etmek istiyorum.

Tasarının kanunlaşması hâlinde kurulacak olan komisyon Adalet Bakanı tarafından atanacak 4 üye ile Maliye Bakanı tarafından atanacak 1 üyeden oluşmak üzere toplam 5 üyeden teşekkül edecektir.

Komisyon, kendisine yapılacak müracaatları sonuçlandırınca kadar başka bir görev yapamayacak ve komisyon üyelerinin salt çoğunluğu ile toplanıp toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar verebilecektir. Komisyonun sekretarya hizmetleri Bakanlığımız tarafından yürütülecektir. Kamu kurum ve kuruluşları ile yargı mercileri, komisyonun görevi kapsamında ihtiyaç duyduğu her türlü bilgi ve belgeyi gecikmeksizin komisyona gönderecektir.

Komisyonun görev alanı tasarının mevcut hâlinde 5 Mayıs 2012 tarihi itibarıyla AİHM'e yapılmış ve hâlen AİHM önünde derdest başvurularla sınırlı tutulmuştur ancak alt komisyonda bu tarih Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun başladığı tarihe taşınmıştır.

Komisyon, söz konusu tarih itibarıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine,

a) Ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı,

b) Mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edildiği ya da icra edilmediği, iddiasıyla yapılmış başvuruları inceleyecektir.

Ancak Adalet Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulunun kararıyla görevlendirilmesi hâlinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamındaki diğer ihlal alanlarına ilişkin başvuruları da gelecekte bu komisyon inceleyebilecektir.

Komisyon, kendisine yapılacak müracaatların öncelikle tasarının 6'ncı maddesinde belirtilen ön koşulları taşıyıp taşımadığını değerlendirecek ve buna göre, gerekirse müracaatı reddedebilecektir.

Tasarımıza göre komisyon, müracaatın esası hakkındaki kararını ise AİHM'in emsal kararlarını da gözetmek suretiyle gerekçeli olarak verecektir. Dolayısıyla, komisyon için bu değerlendirmelerinde esas alınacak kriterler Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu konulardaki kriterleridir. Komisyon müracaat hakkında dokuz ay içinde karar vermek zorunda olup bu kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde komisyon aracılığıyla Ankara Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebilecektir.

Bu itirazın öncelikli işlerden sayılarak üç ay içinde bölge idare mahkemesince karara bağlanması öngörülmüştür. Bölge idare mahkemesi tarafından komisyon kararı yerinde görülmezse işin esası hakkında kesin olarak karar verilebilmesi de mümkündür.

Yine tasarıma göre, ödenmesine karar verilen tazminat, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olmak üzere Adalet Bakanlığı tarafından ödenecektir.

Sayın Başkan, değerli üyeler; yapılan yargı reformları ile insan hakları konusunda sürekli olarak iyileştirmeler yapan Hükümetimiz, insan haklarına saygının bir gereği olarak bu konuda ortaya çıkan aksaklıkları kendi iç hukukumuzda çözüme bağlama ilkesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği 20 Mart 2012 tarihli Ümmühan Kaplan kararının gereğinin yerine getirilebilmesi için, etkin bir iç hukuk yolunun oluşturulmasını amaçlamıştır. Yeni oluşturulacak iç hukuk yolunda, bu konudaki yasanın yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma imkânı bulunmayan, ancak daha önce Avrupa İnsan

Hakları Mahkemesine uzun yargılama iddiasıyla başvurmuş olan kişilerin, ihdas edilen komisyona başvurması ve haklı bulunmaları hâlinde kendilerine tazminat ödenmesi öngörülmektedir.

Böylece, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6'ncı maddesinde koruma altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki uzun yargılamaya ilişkin hakları ihlal edildiği için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuran kişilere tazminat ödenerek onların zararlarının bir an önce karşılanması temin edilecektir. Bu komisyonun etkin şekilde çalışmaya başlamasıyla ayrıca konunun iç hukukumuzda çözümlenmiş olması nedeniyle ülkemiz hakkında verilecek yeni ihlal kararlarının önüne geçilmiş olacaktır.

Sonuç olarak, bu tasarıyla, ülkemizin uluslararası platformlardaki insan haklarının korunması açısından mevcut olumsuz algısının önüne geçilmesi ve hakları ihlal edilmiş vatandaşlarımızın mağduriyetlerinin giderilmesi amaçlanmıştır.

Tasarının, Komisyonunuzun değerli katkılarıyla son şeklini alıp biran önce kanunlaştırılması ülkemiz açısından önem arz etmektedir.

Yapacağınız katkılardan dolayı şimdiden teşekkürlerimi sunuyorum ve tasarının hayırlara vesile olmasını diliyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Değerli Bakanım.

Şimdi, arkadaşlar, söz isteyenlere söz vereceğim fakat Rıza Bey, eğer sizin komisyonda göreviniz devam ediyorsa, arkadaşların zımnî iradeleriyle sözü size vererek asli çalışmaya ulaşmanızı temin edebilirim.

Komisyon devam ediyor mu efendim?

RIZA TÜRMEN (İzmir) – Ediyor, evet.

BAŞKAN – Uzlaşma Komisyonu devam ediyor.

Şu anda Komisyonumuza uzman, yüksek mahkeme üyeleri ve bilim insanları olarak iştirak edenlerin isimlerini sizlerle paylaşıyorum.

(Toplantıya katılan bürokratların isimleri okundu)

BAŞKAN – Bakanım, Komisyonumuzun aydınlanmasını derinleştirmek bakımından, belki daire başkanı veya İnsan Hakları Dairesi temsilcileri, acaba, Avrupa insan hakları, yani temel hak ve hürriyetlerin korunması rejiminin kuruluşundan bu yana üyeyiz. O zamandan bu yana bu sözleşmenin ve divanın veya mahkemenin Türk iç hukuku bakımından sağladığı dönüşüm noktasında bilimsel bir inceleme yapıldı mı? Yani şu ana kadar var, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'yle ilgili, mahkemelerle ilgili şey ama Türk yargısında, diyelim ki diğer organlarında, idarede falan dönüşümü noktasında bir bilimsel eser yazıldı mı? Arkadaşlar, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığından istirham ediyorum. Ondan sonra ben, Rıza Bey'e söz vereceğim. Merak ediyorum.

ADALET BAKANLIĞI İNSAN HAKLARI DAİRESİ BAŞKANI ŞENER DALYAN – Bu şekilde bir çalışma şu an için aklıma gelmiyor.

BAŞKAN – Yani tüketici şeklinde, bu şekilde bir çalışma yapıldığı noktasında, Türkiye'nin durumu noktasında aydınlatıcı, en azından pozitif bir veriye sahip değilsiniz.

Teşekkür ediyorum.

Buyurun Rıza Bey.

Şimdi, canlı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesini dinliyoruz ama siyasal değil, tamamen legal bir bakış olacak.

RIZA TÜRMEN (İzmir) – Tamamen öyle olacak Sayın Başkanım.

Çok teşekkür ederim, bana böyle öncelikle söz verdiğiniz için.

Yani arkadaşlarımdan da özür dilerim konuşma sıralarını almışsam eğer.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin uzun yargılama süreleri nedeniyle bir iç hukuk mekanizması kurulması aslında 2002 yılında kabul edilen Kudla Polonya Kararı'na dayanır. Bendenizin de hâkim olarak katıldığı o davada şöyle düşünüldü: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu uzun yargılama süresi davalarıyla boğulmuş durumdaydı ve düşünüldü ki, öyle bir şey yapalım ki bu davalardan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kurtulsun, yükü hafiflesin. Bunu yapmak için de bir imkân vardı ellerinde, Sözleşme'nin 13'üncü maddesi. Sözleşme'nin 13'üncü maddesi şunu der: Eğer, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'yle ilgili bir ihlal şikâyeti varsa bu şikâyetin görüleceği mutlaka bir millî makam olmalı, bir ulusal makam olmalı. Onun için Kudla davasında da dendi ki: Böyle uzun yargılama süreleri yapısal ve sistematik bir nitelik arz eden devletler bir ulusal yargı makamı kursunlar, bir ulusal merci kursunlar, bir iç hukuk mekanizması kursunlar ve bu iç hukuk mekanizması bu şikâyetleri incelesin ve gerekirse tazminat versin. Nitekim, Kudla davasından sonra, en fazla o sırada İtalya'nın davası vardı, Pinto Kanunu'nu çıkardı, Polonya kendi kanununu çıkardı, başka birçok devletler de çıkardı. Türkiye de bu kategoriye giriyor, uzun yargılama süresi nedeniyle çok sayıda ihlal bulunan

devletlerden bir tanesi ve işte Sayın Bakanın da belirttiği gibi Türkiye'den de Ümmühan Kaplan pilot dava seçildi ve dendi ki Türkiye'ye: "Sen de bu ilkelere, bu içtihatları belirtilen ilkelere uygun olarak bir ulusal mekanizma kur bu şikâyetleri anlayacak."

Şimdi, efendim, burada önemli olan şey şu: Bu Ümmühan Kaplan kararı, tabii, diğer bütün içtihatla birlikte incelediğimizde gayet sınırlı bir talepte bulunmaktadır Türkiye'den. Türkiye'den bulunduğu talep şudur: Yargılama süresi uzunluğu nedeniyle şikâyetler varsa eğer o şikâyetlerin dile getirileceği, o şikâyetlerin ele alınacağı bir iç hukuk mekanizması kurun ama bu sadece ve sadece yargılama süresinin uzunluğuyla sınırlıdır. Şimdi, bu çerçevede, yani Ümmühan Kaplan kararına uygun olarak kurulacak, o talebe uygun olarak kurulacak bu mekanizmanın da bir kere bu çerçevede kalması lazım. Oysa baktığımız zaman görüyoruz ki bu kanun tasarısında temel bir yaklaşım bozukluğu vardır, eksikliği vardır, o da şudur: Alt komisyon raporunda da belirtildiği gibi bu kanunu hazırlayanlar kanunu Ümmühan Kaplan kararındaki esasları dikkate alarak değil, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 39'uncü maddesi gereğince hazırlanmış bir kanun. Yani dostane çözüm çerçevesinde hazırlanmış bir kanun olarak görmektedirler. Oysa Ümmühan Kaplan kararında da belirtildiği gibi bu mekanizmanın dostane çözümlerle yakından uzaktan hiçbir ilgisi yoktur. Dostane çözüm, dava devam ederken tarafların, davayı açan ve davalı taraf olan devletin karşı karşıya gelip bir tazminat konusunda anlaşmalarını öngörür. İki kişi vardır, iki taraf vardır dostane çözümde. Oysa bu Ümmühan Kaplan kararıyla talep edilen Türkiye'den mekanizmada bir üçüncü taraf vardır, karar verecek olan bir yargı organı ya da işte bir iç hukuk organı var. Onun için, bu bir dostane çözüm anlayışı, bu kanuna hâkim olan dostane çözüm anlayışı yanlış. Bizden istenen, Sözleşme'nin 13'üncü maddesi ve 6'ncı maddesi gereğince bir mekanizma kurmaktır. Ümmühan Kaplan kararına baktığınız zaman zaten bunu açıkça görürsünüz, yetmiş beşinci paragrafında bunu yazar. 6'ncü madde, yani adil yargılama, yani makul süre ve 13'üncü madde ve bununla ilgili şikâyet götürülecek bir ulusal makam. Dostane çözüm mekanizması burada geçerli olmadığı için ve kanun bu yaklaşımla hazırlandığı için önemli yanlışlar vardır kanunda. Şöyle ki: Baktığınız zaman kanunun başlığına bir kere, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruların -yani bütün başvurular burada, hangi başvuru olduğu belli değil- tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair kanun tasarısı" 1'inci maddesi: "Bu kanunun amacı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvurular" bütün başvuruları kapsıyor. 2'nci maddenin ikinci fıkrası, bir de ek yetki alıyor Hükümet. O da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Türkiye'nin taraf olduğu ek protokol kapsamındaki haklara ilişkin ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararları dikkate alınmak suretiyle Adalet Bakanlığınca teklif edilecek diğer ihlal alanları. Yani bu sadece yargılama süresinin uzunluğuyla sınırlı kalmayacak, diğer ihlal alanları. Şimdi, bütün bunlar bunun aslında Ümmühan Kaplan kararında talep edilen şeyin ne olduğunu tam olarak anlamamış olmaktan kaynaklanıyor. Bu alt komisyon raporunda da belirtildiği gibi bunun bir dostane çözüm olduğu anlayışından kaynaklı, hâlbuki böyle değil.

Bir de tabii, 2'nci maddenin ikinci fıkrasında öngörülen şey, yani Adalet Bakanlığınca teklif edilecek diğer ihlal alanları bakımından da bu komisyonun yetkili olması... Bir kere uygulama alanı yoktur bunun. Eğer bir ihlal varsa ortada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ilgilendiği, Sözleşme'nin bir ihlali varsa bu tazminat vererek, bu komisyon tarafından tazminat vererek -çünkü bu komisyon sadece tazminat verecek- ortadan kaldırılmaz. İhlale neden olan nedenleri kaldırmak lazım ortadan kararın uygulanması bakımından. Yani örneğin, bir tutuklama konusunu ele alırsak Türkiye'yle ilgili son derece geniş çok sayıda tutuklama kararı ihlalleri var, tutuklama kararının Sözleşme'yi ihlal ettiği var. Şimdi burada tazminat vererek siz bu kararları uygulamış olmazsınız, kanununuzun değiştirilmesi lazım. O nedenle, burada yazılan, bu 2'nci maddenin ikinci fıkrasında verilen yetkinin uygulama alanı da yoktur, bir anlam taşımamaktadır.

Tabii, Ümmühan Kaplan kararında ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin diğer kararlarında, içtihadında, Sayın Bakanın gayet güzel belirttiği gibi, kriterler söylenmiştir. İşte bu kriterlerden bir tanesi de -Sayın Bakan da buna değindi- kurulacak komisyonun Sözleşme'nin 6'ncü maddesine, yani adil yargılama ile ilgili maddesine uygun karar verebilmesidir. Şimdi, 6'ncü maddedeki, yani adil yargılamanın olabilmesi için en önemli unsurlardan biri de kararı verecek olan makâmın bağımsız ve tarafsız olmasıdır. Eğer bağımsız ve tarafsız değilse etkili bir yol olduğu bu kurulan yolun, bu komisyonun etkili bir yol olduğu söylenemez. Peki, kanuna bakalım, bağımsız ve tarafsız bir komisyon mudur bu? Kanuna baktığımız zaman görüyoruz ki 5 kişilik komisyonda 4 kişi Adalet Bakanı tarafından atanacak, 1 kişi de Maliye Bakanı tarafından atanacak. Yani siz hem devleti şikâyet edeceksiniz bu komisyona hem de bu şikâyeti dinleyecek olanlar ve tazminata karar verecek olanlar devlet memuru olacaklar. Bu tabii, bu komisyonun bağımsız ve tarafsız olduğunu söylemek çok güçtür. Bağımsız ve tarafsız değilse bu, Sayın Bakanın da değindiği kriter, yani Sözleşme'nin 6'ncü maddesine uygun olması kriteri, yani adil yargılamanın bütün güvencelerine sahip olması kriteri yerine gelmemiş olacaktır. O nedenle, korkarım ki eğer bu kanun böyle çıkarsa bir yıl sonra, bu bekleme süresi sona erdikten sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi diyecektir ki: "İyi,

güzel yapmışsınız ama bu bağımsız değil ki. Bu bağımsız olmadığı için bu olmamış.” Yani bunun bence düzeltilmesi son derece önem taşımaktadır.

Efendim, daha başka şeyler de var tabii. Aynı şekilde, 5'nci maddenin üçüncü fıkrasının ikinci bendi de bence yanlıştır. Burada da deniyor ki. “Bakanlar Kurulu kararıyla kanun kapsamının genişletilmesi.” Bu bizden istenen bir şey değil. Söylediğim gibi, bir kere daha tekrarlıyorum, Ümmühan Kaplan kararında sadece bir konuda, o da yargılama süresinin uzunluğu nedeniyle bir komisyon kurulması ya da bir yargı organı kurulması öngörülüyor. Bunlar öngörülüyor, bu bizden talep edilen şeyler değil.

Müracaatın reddiyle ilgili 6'ncı maddede efendim: Burada, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kabul edilebilirlik şartları sıralanmış gibi gözüküyor fakat eksik. İşte süresi ve müracaatı, menfaati olmadı ama Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 35'inci maddesine baktığınız zaman, aynı zamanda, aynı konuda bir müracaat yapılmışsa o da ret konusudur, mesela onu söylemek lazım burada. Bunun yanında, diğer kanunlarda, mesela Pinto Kanunu'na baktığınız zaman görüyorsunuz ki orada maddi ve manevi tazminat tashih edilmiştir. Zaten, yargılama süresinin uzunluğu dolayısıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden talep ettiğiniz tazminat her zaman manevi tazminattır, maddi tazminat değildir. Yani maddi zarar varsa onu da talep edebilirsiniz ama esas olarak manevi tazminattır. Yani o yargı süresinin uzunluğunun verdiği mağduriyet, ıstırap, bundan dolayı tazminat talep edersiniz. Onun için, bu kanuna, Pinto Kanunu'nda, İtalyanların kanununda da olduğu gibi, maddi ve manevi tazminat unsurunu mutlaka eklemek gerekir.

Tabii, Sayın Bakan dedi ki: “Bu komisyon Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarına göre çalışacak.” fakat bu hiçbir yerde belirtilmiyor, tek belirtildiği yer 2'nci maddenin ikinci fıkrası ki, onun bence çıkması gerekir. O nedenle, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihatları” deyimini yukarıda bir yere koymak lazım. Yani bu komisyon neye göre çalışacak, neye göre karar verecek? Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarına göre karar verecekse bunu açıkça yazmak lazım.

BAŞKAN – Nereye koyacağız Rıza Bey, onu?

RIZA TÜRME (İzmir) – Vallaha, 2'nci maddenin birinci fıkrasına veya 1'nci maddeye koymak lazım.

Tabii, efendim, bir de burada şunu açıkça belirtmek lazım: Burada bu komisyonun vereceği tazminat makul süreyi kapsamıyor elbette, makul sürenin ötesinde kalan süreyi kapsıyor. Makul olmayan süre için tazminat ödüyorsunuz. O nedenle, bütün bir süre için, yani ne bileyim ben, altı sene, yedi sene sürmüşse bunun makul süresi iki yıl olsa mesela geri kalan dört yıl için tazminat vereceksiniz onu belirtmek lazım. Yani makul sürenin dışında kalan süre için ödenecektir tazminat. Bunu açıkça söylemek lazım.

BAŞKAN – Madde 7'ye iki onu karşılamıyor mu Rıza Bey?

RIZA TÜRME (İzmir) – 7'ye iki, emsal kararlarını da gözeterek gerekçeli olarak karar verir. Evet ama buradaki kriterleri belki söylemek lazım çünkü makul süreyle ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kriterleri şudur: Sürenin uzamasında sorumlu olan devlet midir yoksa davacı mıdır? Dava çok karmaşık mıdır, kompleks bir dava mıdır? Kaç aşamalıdır dava, yani sadece iki aşamadan mı geçmiştir? Yoksa yani tekrar dönmüş, tekrar gitmiş Yargıtaya, dört aşamalı mıdır? O aşamalara göre de tazminat değişir. Korunan menfaat nedir burada? Bütün bunları dikkate alarak tazminata hükmeder. Belki bu şeyleri, bu unsurları da saymakta bence fayda vardır. İtalyanlar bunu Pinto Kanunu'nda yapmışlardır, teker teker Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin dikkate aldığı bu unsurları saymışlardır. Belki bunu bu kanunda da yapmakta fayda vardır çünkü bizim, biliyorsunuz, hâkimlerimize Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarını okutmakta büyük güçlük çekiyoruz, okumuyorlar. O nedenle, o kararlardaki esasları bu kanunda belirtmek belki yararlı olacaktır.

Ben bunları söylemek istemişim efendim.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Gerçi, Komisyon Başkanının veya Komisyonun kendi görüşlerini ifade eden bir üyeden soru sorma hakkı yok, hatta yetkisi de yok ama siz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde veya İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinde, doğru çevirisiyle, uzun yıllar üyelik yaptınız, Türkiye'yi temsil ettiniz. Bütün bu zorluklar, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin mekanik bir sorunla karşı karşıya olduğu, girdilerle çıktılar arasında büyük bir uçurum ve girdileri zamanında çıktıya dönüştüremeyen bir çöküş olmasa bile yapısal bir sorunla karşı karşıya olduğu inancında mısınız?

RIZA TÜRME (İzmir) – Tabii, mutlaka öyle efendim. Yani Strazbourg'a giderseniz, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde duyacağınız tek bir şey vardır “reform, reform, reform.” Bu dava yükü altında ezilmektedir Mahkeme, bu dava yükü böyle devam ettiği sürece Mahkemenin etkili bir mahkeme olması giderek güçleşmektedir. O nedenle, “reform, reform.” Ama tabii, o reformların ne olacağı, nasıl olacağı konusunda her zaman görüş birliği sağlamak mümkün olmamaktadır.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum.

Dilek Hanım, buyursunlar.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, sayın Komisyon üyeleri, sayın konuklar; tabii, Rıza Bey bu konunun uzmanlarından, o konuştuktan sonra belki biz bu konuda biraz daha zor konuşacağız ama benim de değinmek istediği birkaç tane konu var.

Öncelikle, bu kanunun gerekçesine baktığımızda deniyor ki: Yani insan hakları ihlallerinden dolayı uzun yargılamalar ya da mahkeme kararlarının yerine getirilmemesi ve diğer konulardan dolayı da işte pek çok işkence, kötü muamele, adil yargılama hakkının ortadan kaldırılması gibi nedenlerle ülkemiz en ön sıralarda bu insan hakları ihlalleri konusunda. İşte bunları gidermek amacıyla ve ülkemizin görüntüsünü de düzeltmek, gerçekten insan haklarına uygun işlemler yapılan bir ülke konumuna gelmesi için bu çabayı sarf ediyoruz deniyor ama daha iki gün önce yaşadığımız 29 Ekim Bayramı törenlerinde yaşanan şeyler hiç de bizim böylesi bir ülke olma yolunda ciddi adımlar attığımızı göstermiyor. Yani imzalamış olduğumuz uluslararası sözleşmelere göre barışçıl nitelikte yapılan bu türden gösteri ve toplantıların hiçbir şekilde herhangi bir müdahaleye tabi tutulmaması gerekiyor, tabii ki gaz bombası ve tazyikli su atılmaması gerekiyor, oradaki çocuk, genç yaşlı, sakat, özürülü demeden insanların üzerine bu türden saldırıların yönlendirilmemesi gerekiyor. Biz bu imzalamış olduğumuz uluslararası anlaşmalara aykırı olarak bu şekilde müdahaleler yaparsak eğer bu barışçıl gösterilere, Cumhuriyet Bayramı gösterilerine, yani bu ülkenin ulusal bilincine sahip çıkmaya dönük insanların hep birlikte bayramı kutlamaya dönük bu türden toplantılarına eğer böyle saldırılar olursa bizim hiçbir şekilde insan haklarına uygun davranan bir ülke olarak öyle bir statüye kavuşabilmemiz mümkün olmaz diye düşünüyorum Sayın Bakanım.

Bu tasarının bence birkaç tane daha konusu var değinmemiz gereken. Şimdi şöyle söyleniyor: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine uzun yargılamalar nedeniyle ya da mahkeme kararlarının yerine getirilmemesi, geç getirilmesi nedeniyle yapılan başvurularla ilgili bir düzenleme yapılacağı söyleniyor ancak şimdi hiç Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmamış ama gerçekten uzun yargılamalardan dolayı ya da mahkeme kararlarının yerine getirilmemesinden dolayı ciddi anlamda muzdarip olmuş insanlar da var. Pinto Yasası'na ve Moldova örneğine -arkadaşlarımız sağ olsunlar, Adalet Bakanlığı yetkilisi arkadaşlarımız bize tercümelerini verdiler- bu yasalara baktığımızda ise bu yasanın yürürlüğe girmesiyle beraber o ilgili yasaların, örneğin Pinto Yasası'nın ya da Moldova'daki yasanın yürürlüğe girmesiyle beraber bu konuda hak ihlalleri olduğunu iddia eden kişiler altı aylık süre içerisinde başvurabiliyorlar. Yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvursun ya da başvurmasın hak ihlali olduğunu iddia eden insanlar başvurabiliyorlar. Birinci olarak, bizim tasarımızda böylesi bir düzenleme yok. Yani mutlaka AİHM'e başvurması zorunluluğu getirilmiş. Bence bu yani düzeltilmesi gereken bir düzenlemedir diye düşünüyorum.

Onun dışında, şimdi deniyor ki: Yine Ümmühan Kaplan davasını da incelediğimizde biz 23 Eylül 2012 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı tanınacağı için bu nedenle de 23 Eylül tarihine kadar yani geçici nitelikli bir komisyon oluşturuluyor, bizim algıladığımız da bu, alt komisyonda da bunu konuşmuşuk arkadaşlarımızla ancak şimdi bireysel başvuru hakkını düzenleyen Anayasamızın 148/3'üncü maddesinde şöyle bir düzenleme var...

Sayın Başkanım, beni dinliyorsunuz değil mi? Sizin için de çok önem arz ettiğini düşündüğüm bu konuya değinmek istiyorum.

Şimdi, 148/3 bireysel başvuruyla ilgili, olağan kanun yollarının tüketilmesi öngörülmuş oysaki uzun yargılamalarla ilgili konuda, biliyorsunuz, olağan kanun yollarının tüketilmesi söz konusu olamaz. Biz bunu alt komisyonda tartıştığımızda Anayasa Mahkemesinden gelen arkadaşlarımızdan bir tanesi dedi ki: "Yani AİHM'deki gibi uzun yargılama süreçlerinde belki Anayasa Mahkemesi bu olağan kanun yollarının tüketilmesini istemeyebilir. Ama bu sadece bir düşünce, sadece ben kendi açımdan düşündüm." Oysaki bizim Anayasa'mız bu konuda çok açık seçik ise yani olağan kanun yolları tüketilmeden bireysel başvuru yoluna başvurulamıyorsa o zaman bu uzun yargılamalarla ilgili konuda yasamızda hâlen daha bir boşluk olacaktır. Belki üç bin beş yüz civarında olan uzun yargılamalarla ilgili AİHM'de birikmiş olan dava bu komisyon yoluyla azaltılmaya gidilecektir, belki bir uzlaşma sağlanacaktır ama ondan sonrakilerle ilgili yeniden AİHM'e gidilmesi gerekecektir ve belki de bu nedenle AİHM "Yeterince etkili bir yol siz sağlamadınız." diyerek bu komisyonun çalışmalarını da yeterli görmeyebilecektir ya da yeniden Türkiye uzun yargılamalar sonucunda hak ihlallerine neden olan ülke konumunda olacaktır. Yani sonuç olarak biz bunu nihai olarak çözmeyi düşünürsek, Sayın Bakanım, yani bu konuda bireysel başvuru hakkıyla bunun karşılanamayacağını biz gözlemliyoruz. Onun için, bu maddede, bu düzenlemede 23 Eylül tarihinden sonraki uzun yargılamalarla ilgili de bir düzenleme olması gerekir diye düşünülüyor. O konuda biraz

sonra maddelere geçildiğinde biz önergelerimizi vereceğiz. Yani önemli olan, ülkemizin gerçekten bu konuda işlevsel bir düzenleme yapması diye düşünüyorum ben.

Bunun dışında, şimdi, biz alt komisyonda da görüşmüştük bu komisyonun oluşma süreci de oluşma şekli de gerçekten adil yargılama ilkelerine uygun değil diye düşünüyorum. Yani Adalet Bakanlığı tarafından meslekte bir deneyimi bile aranmayan 4 hâkimden oluşabilecek, bir de Maliye Bakanlığından oluşabilecek ama daha bağımsız nitelikte olabilmesi için böyle bir komisyonun bizce Danıştaydan, Yargıtaydan, Barolar Birliğinden ve elbette bir de Maliye Bakanlığından çünkü bir ödeme söz konusu olacağı için bütçenin de durumunu bilen Maliye Bakanlığında da bir uzman olabilir ama yani Danıştayın kendi içinden seçeceği, Yargıtayın kendi içinden seçeceği ve Barolar Birliğinden yirmi yıllık mesleki deneyimi olan avukatların gönderilebileceği bir komisyonun oluşması bu komisyonun daha işlevsel olması anlamına gelecektir ve gerçekten de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinde belirtildiği şekilde adil yargılama ilkelerine, kriterlerine uygun bir komisyon ancak öyle oluşabilecektir diye düşünüyorum.

Bunun yanında, bu söz konusu komisyonun verilen kararlarına karşı bölge idare mahkemesine, Ankara Bölge İdare Mahkemesine başvuru öngörülmuş on beş günlük süre içerisinde ama yine alt komisyon çalışmaları sırasında Yargıtaytan ve Danıştaydan gelen arkadaşlarımız şunu söylediler: Bölge idare mahkemeleri gerçekten de alt seviyede belli itirazları değerlendiren bir yerdir ama Danıştay ve Yargıtayın verilen kararlara, işte gecikmeye neden olan kararlara ya da işte uzun yargılamaya neden olan kararlara gibi konularda bölge idare mahkemesinin yetkili olması yeterli olmayacaktır. Yani Danıştay ve Yargıtayın vermiş olduğu kararları sanki o mahkeme yeniden kontrol ediyormuş gibi olacak, bir "alt mahkeme" dendi ve aslında kararlarda bir süreklilik olması açısından da Danıştaydan ve Yargıtaydan görevlendirilen belli dairelerin itiraz mercisi olarak değerlendirilmesi gerektiği söylendi. Bu konunun da dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum çünkü Ankara Bölge İdare Mahkemesi ne kadar eğitim çalışmalarına gönderilirse gönderilsin yeterli değildir ve bizim hukuk sistemimize de uygun değildir diye düşünüyorum. O nedenle de Danıştay ve Yargıtayın bu konuda itiraz mercisi olarak dikkate alınması gerekir diye düşünüyorum.

Bir de bu kararın ilgili adli ve idari mercilere bildiri konusu var Sayın Başkanım. Şimdi, Pinto Yasası'nda bu konuda şöyle bir şey düzenlenmiş. Yani bu kararların yerine getirilmemesi söz konusu olduğu takdirde acilen yerine getirilmesi istenir ancak bu konuda herhangi bir şekilde görevini yerine getirmeyen kamu görevlisi hakkında disiplin soruşturması açılıp açılmayacağı konusu ya da rücu edilip edilmeyeceği konusu ilgili birimlere bildirilir ve onlar tarafından karar verilir deniyor. Eğer bunu yapmazsak biz, biz diyoruz ki: Sadece adli ve idari mercilere bildirilir bu karar, ivedilikle yerine getirilmesi istenir. Peki, yaptırımı? Yok. Yani yine uzun yargılamalar devam edecek, yine mahkeme kararlarının yerine getirilmemesi devam edecek. Bunun hem devlet tarafından ödenen tazminatın rücu konusu olmazsa hem de yani bu konuda disiplin soruşturması gibi bir şey söz konusu olmazsa bunun hiçbir şekilde sonuca gitmeyeceğini ve bu yanlış kararların düzeltemeyeceğini düşünüyorum çünkü örnek yasalarda bu türden düzenlemeler var. Bunların da dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum.

Maddeler geldikçe zaten önergelerimizi vereceğiz Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Buyurun Ali İhsan Bey.

ALİ İHSAN KÖKTÜRK (Zonguldak) – Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli arkadaşlar; öncelikle ben de hepinizi yürekten sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Tabii, Sayın Rıza Türmen'in ve Sayın Dilek Akagün Yılmaz'ın görüşlerine ben de katılıyorum ancak konunun maddelerine geçmeden, maddelerini irdelmeden önce tasarının amaçlarındaki beklentilerin acaba bugün görüşeceğimiz yasa tasarısıyla karşılanıp karşılanmayacağı konusunda da bir değerlendirme yapmamız gerektiğine inanıyorum çünkü tasarının amaçlarına baktığımızda, söz konusu tasarının insan haklarına saygı ve insan hakları konusunda ortaya çıkan aksaklıkları kendi iç hukukumuzla çözüme bağlama ilkeleriyle Ümmühan Kaplan kararının gereğinin yerine getirilebilmesi için hazırlandığı ifade edilmiştir. Yine tasarının amacının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruların tazminat ödenmesi suretiyle çözüme kavuşturularak, buraya dikkat etmenizi istiyorum arkadaşlar, bir taraftan insan haklarına saygı ilkesinin tam anlamıyla tesis edilmesi. Bakın, özellikle vurguluyorum, bir taraftan insan haklarına saygı ilkesinin tam anlamıyla tesis edilmesi, diğer taraftan da ülkemizin uluslararası alanda insan haklarına saygı konusunda özensiz olduğu şeklindeki bir algının önüne geçilmesi olduğu vurgulanmıştır. Yani bu tasarıda amaçlanan, insan haklarına saygı ilkesinin tam anlamıyla tesis edilmesi. Asıl amaçlarından bir tanesi budur.

Değerli arkadaşlar, biz alt komisyondaki karşı oy yazımızda, yani kısaltarak, özetleyerek Türkiye'de insan haklarının hangi konumda olduğunu vurgulamaya çalıştık, ben tekrar olacak ama kısaca bunlardan bahsederek ve şu anda Türkiye'yi Avrupa İnsan

Hakları Mahkemesi nezdinde temsil eden Türk yargıcı Işıl Karakaş'ın da Türkiye'deki duruma yönelik tespitlerini sizlerle paylaşmak istiyorum. Eğer biz bu tespitleri paylaşmazsak, eğer biz ülkemizin şu andaki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde ve uluslararası kuruluşlar nezdindeki saygınlığını gerçek anlamda ortaya koyamazsak yani böyle sembolik tazminatlarla bu meseleyi geçiştirmeye çalışırsak Adalet Komisyonu üyeleri olarak sorunu tüm yönleriyle irdelenememiş yani sorunu teğet geçmiş veya gerçek sorunu görmezden gelmiş Komisyon üyeleri olacağımızı burada belirtmek istiyorum.

Şimdi de alt komisyonda kısaca yazdık. "The Economist" dergisinin her yıl yayınladığı demokrasi endeksine göre; ülkemiz 88'inci sırada ve demokrasi melez "hibrit" demokrasiler arasında yer alıyor. Yine bu sınıfa baktığımızda Filipinler, Endonezya ve Tayvan gibi ülkelerin gerisinde yer alıyoruz yani ülke demokrasi açısından baktığımızda "hibrit" demokrasiler sınıfındayız Filipinler, Endonezya, Tayvan gibi ülkelerin gerisindeyiz. Yine "Freedom House" un 2012 Dünya Özgürlükler Raporu'na göre "Türkiye, kısmen özgür ülkeler arasında yer alıyor, Türkiye'de demokrasi ve özgürlükler için tehlike işaretleri ortaya çıkmıştır, bu kategoride yer alan ülkelerde siyasi haklara ve özgürlüklere fazla saygı gösterilmemekte, genellikle bu ülkelerde tek parti diğer siyasi aktörleri bastırarak siyaseti domino etmektedir." Tıpkı Aylin Hanım'ın, Dilek Hanım'ın az önce 29 Ekim kutlamalarında verdiği örneklerin burada yansımalarını görüyoruz. "Tek bir anlayış, tek bir siyasal irade maalesef o ulusun tüm diğer aktörlerinin siyasal iradelerini baskılamaya çalışmaktadır." Bu, 2012 Dünya Özgürlük Raporu'nda Türkiye için vurgulan cümlelerdir ve bu cümlelere göre Türkiye, Tanzanya, Zambiya, Filipinler gibi ülkelerle aynı kategoride yer almaktadır.

Yine değerli arkadaşlar, bir başka kuruluşun yayınladığı 2011 araştırmasına göre "Türkiye, terörle mücadele yasalarını kullanarak terör suçlamasıyla mahkûmiyet kararında başı çeken ülkedir." 66 ülkeyi kapsayan bu açıklamaya göre 35.117 mahkûmiyetin 12.897'si Türkiye'dedir. Şimdi bu rakamları, bu sayıları uluslararası kuruluşların bu araştırmalarını oldukça çoğaltmak mümkün ancak siyasal İktidar, bu açıklamalara karşın sürekli olarak, işte bu kuruluşlar kendi ülkelerine baksın veya işte bu kuruluşlar yanlı, taraflı araştırmalar, yayımlar yapıyorlar ve bunların üzerinde muhalefetin çalışmaları oldukça etkili oluyor, muhalefetin şikâyeti üzerine yapılan araştırmalar ve açıklamalardır bunlar şeklinde tabii siyasal İktidarın Sayın Başbakanın ve Hükûmet temsilcilerinin açıklamalarına tanık oluyoruz.

Ancak değerli arkadaşlar, şimdi olaya yani somut olarak baktığımızda bu saptamaları yapan veya bu açıklamaları yapan, siyasal İktidar tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine önerilen Türk yargıcı Işıl Karakaş'ın Türkiye'yle ilgili saptamalarını dinlememizde ve gözden geçirmemizde fayda var.

Işıl Karakaş, Türkiye'nin durumuyla ilgili olarak NTV'den işte bir muhabirle yaptığı programda aynen şu görüşleri dile getiriyor arkadaşlar: Diyor ki: "2011 yılında Türkiye'den Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gelen başvurularda inanılmaz bir artış var, geçen yıl 6 bin, 6.500 arasında bir başvuru varken bu yıl 9 bine ulaştı başvurular. Görülen şu ki, birtakım düzenlemeler, reformlar yapılıyor görüntüsüne rağmen Türkiye'de bazı şeylerin yolunda olmadığını bir göstergesi. Çünkü başvuruların katlanarak artması demek kişilerin iç hukukta yeterli düzeyde hak ve özgürlüklerini garanti altında olmadığını ya da düşündükleri haklarını elde edemedikleri için uluslararası yargı organı olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurduklarını göstermektedir ve bu başvurular gelmeye doludizgin devam ediyor." diyor Işıl Karakaş. Bu konuda tutukluluk müessesini özellikle vurguluyor, diyor ki: "Dünya uygulamalarına baktığımız zaman tutukluluk istisna, tutuksuz yargılama esas olmasına rağmen bizde tutukluluk esas, salıverilme istisna, Türkiye'de tam tersi bir uygulama var."

Bakın, diyor ki Işıl Karakaş: "Türkiye'de herkes tutuklu, davalar tutuklu olarak devam ediyor, Türkiye'de yasal düzenlemede öngörülen üç yıllık süre Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına göre tutukluluk için uzun bir süredir." Yani "Türkiye'de herkes tutuklu, davalar tutuklu olarak devam ediyor ve bu durum ağır bir insan hakkı ihlali oluşturuyor." diyor. "Yine Türkiye, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü konusunda en kötü durumdaki devlet." diyor. Bunu söyleyen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdindeki bu siyasal İktidar tarafından önerilen yargıç ve eşi Profesör Eser Karakaş, İktidarı canhıraş televizyonlarda savunmaya devam ediyor ama onun eşi olan Işıl Karakaş, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdindeki Türkiye'nin önerdiği yargıç, "Türkiye ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü konusunda en kötü durumdaki devlet diyebilirim. İfade özgürlüğü, basın özgürlüğü açısından hakkında en çok ihlal kararı verilen ülke Türkiye, diğerleriyle kıyaslırsanız arada uçurum var." diyor. Yani Türkiye'nin gerek tutuklular gerek ifade özgürlüğü gerekse basın özgürlüğü konusunda ağır insan hakkı ihlallerinin yaşandığı bir ülke olduğunu söylüyor.

Şimdi bu arada tekrar oraya gelmek istiyorum yani Işıl Karakaş'ın bu açıklamalarına, uluslararası kuruluşların bu raporlarına baktığımızda, bir de diğer taraftan başta milletvekillerimiz olarak üç yılı, dört yılı, beş yılı aşan tutukluluklarla başta Silivri olmak üzere, bu ülkenin cezaevlerinde çürütülen insanlarımızı baktığımızda acaba bu yasayı çıkartmakla biz insan haklarına saygılı bir ülke

konumuna gelmiş olabilir miyiz? Birinci sorum Sayın Bakana ve Adalet Komisyonu üyelerine bu. Yani biz bir taraftan cezaevlerinde üç yıl, dört yıl, beş yıl aşkın bir süre hakkında bir mahkûmiyet kararı olmaksızın tutuklu yargılanan milletvekillerimiz ve diğer aynı konumdaki olan gazeteciler, üniversite öğretim üyeleri, asker, sivil binlerce insana baktığımızda, bunları gözümüzün önüne aldığımızda, bu düzenlemeyi çıkardığımızda acaba insan haklarına saygılı bir ülke durumuna gelebilir miyiz? Daha doğrusu da şu: Yani biz bu insan hakkı ihlallerine gözlerimizi kapatarak, Türkiye’de yaşanan bu insan hakları dramlarına gözlerimizi kapatarak böyle yüzeysel düzenlemelerle acaba Türkiye olarak hangi konuma gelmeyi hedefliyoruz? Aslıolan bu sorunu kaynağında çözmek, asıl sorunu temelinden, kökünden ortadan kaldırmak mıdır? Yoksa bu sorunlar devam ederken bunlara gözlerimizi kapatarak, insan hakkı ihlallerine göz yumarak sözde Adalet Bakanlığına bağlı, bağımlı, etkin ve verimli olmayan, yüzeysel, geçici bir kurul oluşturarak Türkiye’nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdindeki veya uluslararası kuruluşlar nezdindeki saygınlığını kurtarabilir miyiz? Bu anlamda Avrupa Birliği 2012 İlerleme Raporu’na da dikkatinizi çekmek istiyorum, özellikle Adalet ve Kalkınma Partili Adalet Komisyonu üyesi arkadaşlarım mutlaka okumuşlardır, oradaki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve diğer kuruluşlar nezdindeki Türkiye’nin geldiği noktayı bence dikkatle izlemelerini ve gerçekçi, somut tahlillerde ve tespitlerde bulunmalarını öneriyorum, Adalet Bakanlığında bence bu tasarımlardan öte, şu an o cezaevlerinde yaşayan, haksız tutukluluklarla yaşanan ve diğer işte basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü konusunda yaşanan insan hakkı ihlallerini ortadan kaldıracak düzenlemelerle öncelikle Komisyon gündemine gelmesini daha yararlı olduğunu düşünüyorum. Maddelerle ilgili söyleyeceğimiz çok şey var, şimdilik teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN – Niye “Söyleyeceğim çok şey var.” diyorsun, “Söyleyeceğim var.” deyin, az olabilir, çok olabilir, kendinizi bağlamayın, çok dersiniz beş olabilir.

Sayın Bakanım, bütün arkadaşlardan sonra daha mı uygun olur?

Buyurun, her Bakan tabii her zaman söz alabilir de...

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Sayın Başkanım, her konuşmacıdan sonra müdahale etme gibi bir yaklaşımım yok ancak bundan sonraki tartışmaların doğru bir zeminde cereyan etmesi maksadıyla Ali İhsan Bey’in sorusuna bir kısa cevap sunmak istiyorum. O da şu: Bu yasayı çıkartmakla Türkiye’nin insan hakları ihlallerini önlemiş olacak mıyız? Evet, imaj düzeltmek bizim için son amaç değil, önemli olan kalıcı olarak bundan sonra yeni ihlallerin yaşanmamasıdır, aslıolan budur. Bu açıdan yapmış olduğumuz bir çalışma var, az çok kamuoyunda duyuldu “4’üncü Paket” diye adlandırılan bir çalışma. Bu çalışma, malumunuz 2011 Kasımında Ankara’da yapılan bir çalıştayda oluşturuldu. Bu çalıştay, Avrupa Konseyi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyelerinin katılımıyla, Başbakanımızın ve Konsey Genel Sekreteri Sayın Jagland’ın katılımıyla başladı ve üç günlük bir çalıştay oldu, altı çalışma komisyonu kuruldu bu komisyonlar, Türkiye aleyhine verilmiş 2.404 ihlal kararını şöyle masanın üzerine indirdiler ve komisyonlar kendi görev alanları itibarıyla bu ihlalleri tasnif ettiler, “Bu ihlalleri, yeni ihlalleri nasıl önleriz, daha önce verilmiş ihlal kararlarının sonuçlarını nasıl ortadan kaldırırız?” çalışmasını yaptılar ve bize bir rapor sundular, bunu şubat ayına kadar yaptılar bu çalışmayı, üç aylık bir çalışma sonrasında bu oluştu. Avrupa’daki iyi uygulama örneklerinde ülkelerde incelemeler yapıldı ve nihayetinde biz haziran ayı içerisinde Bakanlar Kuruluna bunu getirdik. Bakanlar Kurulu, genel itibarıyla kabul gösterdi ama birkaç konuda detay çalışma istedi ve biz bu çalışmaları da tamamladık, Bakanlar Kurulunun önümüzdeki birkaç toplantısından birinde bunu takdim edeceğiz. Esas ihlallerin sonuçlarını ve yeni ihlallerin önlenmesini sağlayacak çalışmalar orada, ancak bunlar geldiği zaman da hakikaten Türkiye’nin uluslararası alanda ve İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde ve kendi içerisinde öncelikle 75 milyon ülke insanına karşı başının dik olabilmesi, insan hakkı ihlallerinin önlenmiş olması açısından her türlü siyasi mülahazaların ötesinde bu tekliflere yaklaşılmasını ben hassaten en azından Komisyon nezdindeki arkadaşarımdan rica ediyorum. Mesela daha önce Rıza Bey’le de görüştüğüm bir konu var, Delegeler Komitesinin gündeminde 210 tane ihlal kararı var, dosya. Nedir? 311/2’den kaynaklı, CMK 311/2. İhlal kararlarından sonra yargılamanın yenilenmesi müessesini kabul etti Türkiye, 2004 değişikliğiyle, 2005’te yürürlüğe girdi ama o gün için o şartlarda biliyorsunuz bir istisna koymuştuk. “AİHM’de dosyaları devam edenler bundan istifade edemez.” diye. Malum, Öcalan dosyası da AİHM’de olduğu için oraya öyle bir istisna konulmuştu. Ancak sonraki süreçlerde Öcalan yeniden yargılanma için başvurdu. Ankara Ağır Ceza Mahkemesi 311/2’yi gerekçe göstererek bu başvuruyu reddetti. İtirazı İstanbul Ağır Cezaya yapıldı, İstanbul Ağır Ceza “Ben bu itirazı kabul ediyorum.” dedi ve “Bu dosyayı yeniden açtım, inceledim, ihlal gerekçeleri açısından inceledim ve bu ihlal gerekçelerinde geriye dönüşün yargılamanın esasına tesir etmeyeceği tespitlerini yaptım, yargılamamı yeniledim ve aynı kararı, aynı hükmü tekrardan ikame ediyorum, inşa ediyorum.” dedi ve yeni bir mahkûmiyet verdi.

Dolayısıyla, Öcalan açısından yeniden yargılama işlemi gerçekleşmiş oldu, bu işleme karşı tekrar AİHM’e başvuruldu, etkin bir inceleme yapılmadığından bahisle, AİHM dedi ki: “Türkiye’nin yaptığı yeterlidir, yeniden yargılama şartı yerine gelmiştir, ben bir

daha bu dosyayı açmamak üzere kapatıyorum.” dedi. Şimdi hâl böyle olmasına karşın aynı zaman dilimi içerisinde dosyaları AİHM’de olan 210 tane Türkiye’den yapılmış olan başvuru vardı. Onlar bu 311/2’ye takıldılar ve yeniden yargılama müracaatı yapamıyorlar Türkiye’de. Bunlara dosya bazında isim isim istisna getirelim dedik. Dedik ki “Şu dosyalardan ihlal almış olanlar, ihlal kararı getirmiş olanların başvuruları kabul edilir.” diye bir istisna koyalım. Burada bile bir ortak zemin maalesef oluşturamadık. Ben burada siyasi mülahazaların ötesinde Türkiye’nin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde almış olduğu hem ihlal kararlarının sonuçlarını yerine getirme açısından hem de yeni ihlallerin oluşmasını önleme açısından her türlü çalışmada, özellikle Adalet Komisyonunda sağduyulu bir çalışma yapılmasını öneriyorum, arkadaşlarımdan bu ilgiyi, alakayı da beklediğimi ifade ediyorum.

Saygılar sunuyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Teşekkürler Sayın Bakanım.

Murat Bey, buyursunlar.

MURAT BAŞESGİOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, değerli Komisyon üyelerimiz, değerli katılımcılar; evet, Sayın Bakanımızın vermiş olduğu rakamlar ve daha önce malumat sahibi olduğumuz rakamlara baktığımız zaman Türkiye’nin maalesef hiç de hak etmediği bir tabloyla karşı karşıya olduğumuzu üzülerek görmekteyiz yani başvuru itibarıyla 47 ülke arasında Rusya’dan sonra ikinci sırada. İhlal kararlarına muhatap olmak açısından ise 47 ülke arasında birinci sırada. Neden bu kadar çok başvuru var, neden bu kadar çok ihlal kararı var? Belki geri dönüp, Sevgili Başkanım, bunu irdelenmek lazım. Ben Çalışma Bakanlığı’na giderdik, Uluslararası Çalışma Örgütü, orada da bir mekani zma var, komiteler var sendikal hak ve hürriyetlerin uygulanmadığı, eksik uygulandığı ülkeler o komitede sorgulanıyor. Mesela, isim vermeyeyim, ülke ismini, hiç sendikal hak ve özgürlük açısından, işçi, işveren sendikası oluşmamış ülkeler de var. Onlar komiteye girmiyorlar ama Türkiye her yıl o komitede. Sorardık ILO yetkililerine “Onlardan şikâyet gelmiyor ki.” derlerdi.

Şimdi tabii 16-17 bine yakın başvuru önemli bir başvuru. Ben 1987’yi hatırlıyorum, Rahmetli Özal zamanında bu “Bireysel başvuru açılın mı, açılmasın mı?” noktasını Türkiye o günün şartları içerisinde çok tartışmıştı ama isabetli bir yoldu, tabii vatandaşlarımızın hak arama özgürlükleri, iç hukuku tükettikten sonra uluslararası platformda da olması lazım bunu egemenlik devri veyahut da değişik mülahazalarla almamak lazım. Gerçi üzülüyoruz tabii Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde, Avrupa ilerleme raporlarında, işte Sınır Tanımayan Gazetecilerde, şurada, burada Türkiye aleyhine çıkan yani demokrasi adına, bağımsız yargı adına çıkan üzücü haberler hepimizi bir Türkiye vatandaşı olarak üzüyor.

Şimdi, “Geriyeye dönüp bakalım.” derken şuna bakmamız lazım: Yani Türkiye’deki yargılama süreçleri, yargının bağımsızlığı, yargının tarafsızlığı, adalete erişim, yetkin adalet personeli gibi 2009 yargı reform sürecinde önümüze koyduğunuz 10-11 maddenin Türkiye’den ne kadar realize olduğuna bakmamız lazım yani bir yasa çıkartmak, bir yönetmelik çıkartmak maalesef hukuk devletine ulaşma konusunda yeterli olmuyor. Bir buna bakmamız lazım ve bu konudaki eksiklerimizi biliyoruz, inşallah zaman içerisinde hukuk devletine ulaşma konusunda Türkiye önemli bir mesafe kat edecek ve bu takım ihlallere muhatap olmayacak.

İkincisi Sayın Başkanım, Sayın Bakanım; acaba savunma mekanizmalarımızda bir eksiğimiz, bir gediğimiz var mı? Yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde yıllardır bunu Dışişleri Bakanlığımız büyük bir özveriyle yürüttü ama bu iş, özü itibarıyla Adalet Bakanlığımızın işi olması dolayısıyla Bakanlığın bu savunma fonksiyonunu yüklenmesi ve daire başkanlığı kurulması son derece önemli -çok da yetkin bir arkadaşımız var burada, ondan da memnun olduk- yani bunu hem savunma hazırlama süreçleri hem de mahkeme önündeki savunma safhasında bütün enstrümanları, bütün bilgileri, bütün servisleri alarak yapılmakta fayda var. Bilmiyorum elimizde şöyle bir istatistik var mı? Yani ne kadar başvuru olmuş, bu başvurularda Türkiye yüzde kaç oranında ihlale çarptırılmış? Bu önemli.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Kazanmadığımız karar sayısı yüzde 90’ın üzerinde.

MURAT BAŞESGİOĞLU (İstanbul) – Yani keşke yüzde 56’nın o, altında olabilse de “Ya, bu başvurular da iyi incelenmiyor.” diyebilsek.

Evet, geneli itibarıyla bunları söylüyorum. Tasarı Ümmühan Kaplan davası referans alınarak Türkiye’ye bir yıllık süre verilmiş, bu tabii 3.500’e yakın bir başvuru dosyasının gündemden çıkartılmasını şey yapıyor. Yalnız burada dikkatlerinizi çekmek istediğim husus, yani makul süreyi aşan yargılama ihlalleri dışında Bakanlar Kuruluna vermeyi düşündüğümüz yetkinin referansı ne? Yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesiyle olan görüşmede ve Mahkemenin kararında bu yok, bu sadece makul süreyi aşan ihlallerde var yani Bakanlar Kuruluna vereceğimiz ihlal genişlemesinin referansı ve kaynağı ne? Buna bakmamız lazım, bu layüsel bir kaynak olursa o zaman Komisyonun ve yasama Meclisinin yetki devri karşımıza çıkar, buna çok dikkat etmek... Şimdiden diyebiliriz yani “Uzun

tutukluluk hâlleri de buna dâhil edilebilir.” diye yani adını ve adresini oraya yazarsak yasama yapma süreci açısından daha sağlıklı bir noktaya gelebiliriz.

İkincisi, komisyon konusunda ben de hassasım. Bu komisyonun illa ki Bakanlık bünyesinde olması arzu ediliyorsa, yine Yargıtaydan, Danıştaydan, yüksek yargıdan arkadaşlarımızın bu meseleye müdahil olmasında fayda var. Bölge İdare Mahkemesi itirazı benim de kafamda cevap bulamadığım bir sorudur, bunu Yargıtay veyahut Danıştay bünyesinde bir yüksek yargıya emanet etmek daha faydalı olur diye düşünüyorum. Onun dışında “dokuz aylık” alt komisyonunda herhâlde değişti, bu süre uzunca bir süre yani bu zaten işin özü itibarıyla uzun yargılamadan müştekiyiz. Dokuz ayı beklemek de mağdurlar için önemli bir süre diye düşünüyorum ama bütün bunları bir tarafa bırakarak yani bizim bu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde ve diğer uluslararası kuruluşlar nezdindeki itibarımızı düzeltmek adına hem kendi iç hukuk süreçlerimize yani bağımsızlık, tarafsızlık, adalete erişim, bilhassa ceza ve adalet sistemimizi Ali İhsan Bey’de söyledi, uzun tutukluluk çok büyük tartışılıyor, hem kendi iç hukukumuzda hem de uluslararası kamuoyunda yani neredeyse bir cezalandırılmaya dönüşüyor. Bunlar son derece önemli, bunları düzeltmek adına inşallah önümüzdeki günlerde hem Bakanlığımız hem de Komisyonumuz, önemli çalışmalar yapar diye temenni ediyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN – Sağ olun Değerli Bakanım.

Evet, buyurun.

Ömer Bey, savcılıkla ilgili burada bayağı düzenlemeler var.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli arkadaşlarım; öncelikle tasarının başlığına “bazı” ibaresi eklersek sanıyorum önemli bir sorunu çözmüş olacağız.

BAŞKAN – Dün gece ekledim kırmızı harflerle. Bak, Ali Rıza Bey bakıyorlar.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Aslında biraz önce Ali İhsan Bey’in dediği gibi bu tasarı temel olarak sayısal veriler üzerinden bir imaj düzeltme düzenlemesi anlaşıldığı kadarıyla ve ömrünün de mevcut hâle göre on sekiz ay on beş gün olduğu görülüyor. Çünkü altı ay başvuru süresi var, dokuz ay komisyonun inceleme süresi var, üç aylık bir itiraz, on beş günlük tebliğ süresi var üç aylık itirazın incelenmesi süresi var. On sekiz buçuk aylık bir yasayla yüz yüzeyiz. Aslında Dilek Hanım’ın dediği gibi, bir kere, makul sürede yargılama süresinin aşımı daha doğrusu, bir dosyanın kesinleşmesini ya da belli bir süreyi havi olmamalı. Çünkü Avrupa İnsan Haklarının emsal kararlarında dört yılı aşkın yargılamalar makul sürede bitirilmemiş yargılamalar olarak kabul ediliyor, genel yaklaşımı bu. Dört yılı aşan her yargılamaya sâri olmalıdır bu düzenleme bence, bundan sonrası için de, çünkü Anayasa Mahkemesinin, bireysel başvuru anlamında süren bir yargılamayla ilgili olarak, “Henüz iç hukuk yolları tüketilmedi, onun için de bireysel başvuru mekanizmasını ben kabul etmiyorum.” dediği anda Türkiye yeni bir kaosa girecektir bu anlamda. Yeniden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yoğun bir şekilde başvurular olacaktır, bu imaj düzeltme de olumsuz yönde etkilenebilecektir.

BAŞKAN – Sonra da şunu düşünmenizi istiyorum Ömer Bey, hukukçusunuz, tabii hepimiz. Peki, 90/5 yoluyla acaba Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnsan Hakları Sözleşmesinin, çünkü bağlı o, Anayasa Mahkemesi bu yolla bir görev algısı şey edemez mi?

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Şimdi böyle bir algının olmayacağını varsayalım çünkü Türkiye’deki uygulamalarda, mesela uzun tutukluluklarda Anayasanın 95’ine hiç bakan yok. Onun için, dolayısıyla daha bir açıklık getirmekte fayda var.

Şimdi, yine düzenlemeye göre, komisyon, beş kişiden oluşuyor, salt çoğunlukla toplanıyor ve toplananların salt çoğunluğuyla karar veriyor. Şimdi düşünelim; 3.500 tane makul sürede yargılamanın yapılmamasına ilişkin dosya var, 500 tane de geç icra var; bu, 4 bin dosya demektir. Her birini ortalama 15 bin eurodan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin emsal kararlarını gözetirsek sadece 2 tane bürokrat, 100 trilyon -eski parayla- 100 milyon lira ödeme yapacak yani bu büyük bir sorumluluktur. Yani 2 tane bürokratin, çünkü 5 kişilik madem komisyon var 3 kişiyle toplanabiliyor, o zaman 2 kişiyle de karar verecek yani 2 bürokratin kararıyla 100 trilyon ödemesi gibi devletin bir tazminat durumu.

BAŞKAN – Tazminat, en büyük bir terbiye sopası Ömer Bey, korkmayın.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Korkmuyoruz.

Şimdi bir de işin diğer boyutu var, işin bir boyutu daha şu: Peki, bu komisyon belli sınırları aşar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin tayin ettiği emsal kararlarda, tayin ettiği miktarın da üzerinde kamuyu zarara sokabilecek nitelikte tazminatlarla hükmederse buna ilişkin itiraz mekanizması nasıl işleyecek? Yani bunun itirazını kim yapacak, Adalet Bakanlığı mı yapacak? Hem Adalet Bakanlığının 4 bürokratını o komisyonda görevlendireceksiniz, diyelim ki bir bürokrat zaten baskı altında olacak doğal olarak.

Evet, Adalet Bakanlığının bürokratları orada görevli olmalı bence. O konuda ben farklı düşünüyorum çünkü idari bir karar verecekler her şeyden önce bana kalırsa bu komisyonun üye sayısını artırmakta fayda vardır, belki diğer başka şeylerden de biraz.

İkincisi, devlet aleyhine ya da kamu aleyhine yüksek miktarda tazminatlara hükmetme hâlinde de ona yönelik itirazı kimin yapacağını, itiraz mekanizmasının kim olacağını da yasaya konulmasında bir fayda görüyorum. Bu açıdan komisyonun görev alanı da iyi tayin edilmeli, genel anlamda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin emsal kararlarının gözetilmesi gibi bir yaklaşımın ötesinde düşünülmeli. Sayın Bakanın açıklamalarından şöyle bir şey intiba edindim: Bu kanunun 2'nci maddesinin 2'nci fıkrasının konuluş gerekçesinde üç aşağı beş yukarı anladığımı düşünüyorum, o da şudur: Abdullah Öcalan'ın Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311'inci maddesinin 2'nci fıkrası gereğince yeniden yargılanmasını engelleyen fıkranın bir ara kaldırılması gündemdediydi, bu, Komisyonumuza da geldi fakat geri çekildi. Bu konuda 210 tane dosya var, bu durum hukuken tartışmalıdır. Zira İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi ya da Özel Yetkili Mahkemenin -yanlış hatırlamıyorsam- verdiği karar esastan bir karar olduğu şeklinde bir algı var, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bunu tespit ettiği yönünde bir düşünce var ama bunun tam karşısı olan düşünceler de var. Yani orada tartışmalı bir konu var.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gün gelir de 311'inci maddenin 2'nci fıkrasının kaldırılmasını müteakiben şu anda Abdullah Öcalan'ın avukatlarının başvurusu dolayısıyla hâlen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde süren davalar var, farklı davalar, farklı konularda, bunlarla ilgili bir yeniden yargılama kararı verirse Abdullah Öcalan'ın yeniden yargılanması gündeme gelir diye bazı kesimlerin de kaygıları var yani bu iki yönlü. Anladığım kadarıyla iktidar da hani "Abdullah Öcalan da bundan yararlanır." kaygısı içerisindeki bu düzenlemeyi cüretkâr biçimde ortaya koymaktan bir anlamda çekiniyor, yarın bu tip eleştirilere muhatap olmamak için. Sonuçta bu tasarıda Bakanlar Kuruluna bu yasanın, tazminat ödemeye ilişkin yasanın nedenlerini arttırma yetkisi verilerek 210 dosyanın da bu yolla halledilebileceği gibi bir intiba edindim. Dolayısıyla da 311'inci maddenin 2'nci fıkrası da yürürlükten kaldırılmadan bir ara çözüm yöntemi bulunulmaya çalışıldığını düşünüyorum ama bana kalırsa Sayın Rıza Türmen'in dediği gibi bunu sadece şeye inhisar ettirelim yani makul sürede sonuçlanmayan davalara ilişkin bir düzenleme olsun. Dostane çözüm yöntemini zorlayalım, dostane çözüm yöntemiyle de bu 210 tane kişinin sorununu çözelim yaklaşımının daha doğru olacağını düşünüyorum, sizlere saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Evet, Ali Rıza Bey, buyurun.

ALİ RIZA ÖZTÜRK (Mersin) – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayın Bakan, değerli katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sondan başlamak istiyorum, bu CMK 311'inci maddenin 2'nci fıkrası yani yargılamanın yeniden yapılmasına ilişkin konuda Sayın Bakanımız bilgi verdiler. Anımsarsanız o kamuoyunda "Taş atan çocuklar yasası" olarak bilinen Terörle Mücadele Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı'nda gelmişti, o zaman çokça tartışıldı ve o konuda, Sayın Süha Aldan da açıkladı, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesinin o tarihteki kararıyla Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesinin kararının aslında esasa ilişkin bir karar olmadığı tartışıldı. Tabii, siz orada bu konu üzerinde Parlamento olarak uzlaşsak, bu sorunu çözsük iyi." dediniz ama orada çok ciddi kaygılar vardı. Kaldı ki o konu uzlaşmadan da sayısal olarak çözebiliyorsunuz iktidar olarak Sayın Bakan ama ondan daha önemlisi sizin de, benim de mensubu olduğumuz bu Parlamentonun 8 tane milletvekili tutuklu. Bu milletvekillerinden birisi de siz olabiliydiniz, birisi de ben olabiliydim; konjonktüre göre o arkadaşlarımız tutuklu. Öncelikle, aynı anlayışın yani ortak hareket edebilme kararlılık ve iradesinin bu konuda konulması gerektiğini ben düşünüyorum.

Şimdi, Sayın Bakan, aslında ben sizin konuşmanızın altına imzama atıyorum, çok güzel konuştunuz siz ve gerçekten ben, siz konuşurken, Hükümet, icra organının bir bakanı değil, benim gibi, bir muhalefet partisinin bir milletvekilinin tespitleri olarak gördüm.

BAŞKAN – Objektif işte.

ALİ RIZA ÖZTÜRK (Devamlı) – Tabii, ben teşekkür ediyorum yani tespitler yaptı Sayın Bakan.

Tabii, sonunda "insan hakları konusunda sürekli iyileştirme yapan Hükümetimiz" dediniz bir de algının önüne geçilmesi için yani dışarıdaki algının önüne geçilmesi için bu kanunun getirildiğini söylediniz. Tabii, keşke insan hakları konusunda sürekli iyileştirme yapan Hükümetin bu iyileştirme girişimleri ve çabaları, bu Komisyonunda yaptığımız çalışmalar kamuoyuna da yansiyabilseydi. Eğer bu sözünüz doğruysa başlangıçta çizdiğiniz tespitler, saptadığınız tespitler doğru tespitler değildir ya da elimde bu 2002 Avrupa Birliği Raporu var, buradaki tespitler doğru tespitler değildir. Yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru sayısı bakımından 2'nci sırada olduğumuzu ve ihlal kararları bakımından 1'inci sırada olduğumuzu siz söylediniz.

Bu, elimdeki, size 2009 yılında verdiğim iki adet soru önergesi; belirli mesafelerle vermişim. Orada çok açık bir şekilde size şöyle bir soru sormuşum, “Türkiye’de mahkemelerin tahliye talepleri reddederken ileri sürdüğü ‘isnat edilen suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, kuvvetli suç şüphesi, tutuklama sebebinin henüz ortadan kalkmamış olması’ gibi soyut, genel ve tek tip gerekçeyi AİHM tutukluluğunun devamı için yeterli kabul etmekte midir?” demişim. Devam etmişim tabii: “Bunlar -yani bu söylediğimiz şeyler- nedeniyle AİHM bugüne kadar Türkiye’yi tazminata mahkûm etmiş midir? Kaç kere mahkûm etmiştir? Ve tutukluluğunun devamı için yeterli kabul etmekte midir?” diye sormuşum. Siz buna yanıt vermişsiniz Sayın Bakanım. Diyorsunuz ki: “‘Suç şüphesi, isnat edilen suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu’ gibi soyut, genel ve tek tip gerekçeyle tutuklama sebebinin henüz ortadan kalkmamış olması gibi soyut, genel ve tek tip gerekçeyle tahliye taleplerinin reddedilerek tutukluluğunun devamına karar verilmesi hususu AİHM tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Özgürlük ve Güvenlik Hakkı başlıklı 5’inci madde kapsamında değerlendirilmekte ve bu konuda ihlal kararları verilerek tazminata hükmedilmektedir.” O ana kadar da dört yüz otuz beş ihlal kararı verildiğini söylemişsiniz. Bu da yine sizin imzalı yanıtınız. Tabii, bunları ben söylerken sizin şahsınız olarak söyleyiyorum, Bakanlığın... Aynı soruları sormuşum, burada da diyorsunuz ki: “Mahkemelerin tahliye taleplerini reddederken ‘isnat edilen suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, kuvvetli suç şüphesi, tutuklama sebebinin henüz ortadan kalkmamış olması’ ifadelerini kullanmaları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ihlali anlamına gelmemektedir.” Yani “Adalet Bakanlığı, Sadullah Ergin” imzalı iki tane farklı yanıt. Bunu da bu soru önergelerine yanıt veren arkadaşlarımızın dikkatine sunmak istiyorum.

Burada söylemek istediğim konu şu: Bu önergeler 2009’da verilmiş. Yıl: 2012. Sayın Bakanım, öncelikle, bu hak ihlallerinin gerçekleşmesine neden olan olayları bence ortadan kaldırmak lazım, hak ihlallerinin gerçekleşmesi önlenmeli. Bunu önleyecek mekanizmalar kurmak lazım. Yani bu yasayı ben “kol kırılır, yen içinde kalır yasası” olarak kabul ediyorum ya da “sivrisinek yasası” olarak kabul ediyorum yani “Sivrisinekleri öldür, bataklık devam etsin.” ya da “İhlali yaparım, bedeli neyse fakir fukaradan topladığım vergilerle tazminat olarak öderim.” yasası. Çünkü bu önergelerde de sormuştum, “Bu ödenen tazminatlar rücu ediliyor mu?” dedim, sizin verdiğiniz yanıtta, bugüne kadar hiç rücu edilmemiş. “Buna sebep olanlardan tahsil için herhangi bir işlem yapılmış mıdır?” Siz diyorsunuz ki: “Sorumlu olan tespit edilememiştir.” Diyorsunuz ki: “Yapılan ödemelerle ilgili olarak bugüne kadar ilgili makamlarca hukuki sorumluluk ve sorumluluğu bulunmadığı bildirildiğinden açılmış herhangi bir rücu davası yoktur.” Yani bu hak ihlallerini ben yapmıyorum herhâlde, birileri yapıyor. Bunu herhâlde mahkemelerin kendisi değil, orada işlem yapan arkadaşlar yapıyor. O nedenle, “Ben ihlali yaparım, bedeli neyse öderim.” anlayışı ile olayları çözmemiz mümkün değil.

Siz Türkiye’nin içinde bulunduğu tabloyu çok güzel tespit ettiniz yani ben ona dönmek istemiyorum. Avrupa Birliği ilerleme raporu da burada. Fakat Sayın Bakanım, ben o soru önergelerini verdiğim zamanda, ondan öncesinde, Sayın Mehmet Ali Şahin’in Bakan olduğu dönemden beri ısrarla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türkiye’de tutukluluk müessesesinde yasadan ve uygulamadan kaynaklanan sorunların bulunduğunu ve bu sorunların çözümü için Türk Hükûmetinin uyarılması gerektiğini ısrarla vurgulayagelmekte ve bu sorunların da genel olarak tutuklama kararlarının hukuka uygunluk denetiminde tutuklama nedenlerinin varlığı hâlinde tutuklama yerine başka önlemlerin uygulanıp uygulanmamasının tartışılmasından kaynaklandığını söylemekte. Ve tutuklamanın Türkiye’de fiilî mahkûmiyete dönüştüğünü hem AİHM söylemekte hem de sizler söylemekte, icra organı olarak, yürütme organı olarak zaman zaman devletin yetkilileri söylemekte, hatta devletin en tepesindeki Sayın Cumhurbaşkanı, siz de biliyorsunuz ki Meclisimizin hem 23’üncü Dönemin Beşinci Yasama Yılı’nın açılışında söyledi hem de bu dönemde yine söyledi yani “Türkiye’de bu tutuklama artık fiilî mahkûmiyete dönüşmüştür.” dedi ama nedense o günden bugüne kadar yani sizin söylemenize rağmen, “İyileştirmeler yapıldı.” demenize rağmen AİHM’de Türkiye’nin hak ihlallerine neden olduğu nedenle tazminat ödenmesine sebep olan olaylar hiç aralıksız, aynı şekilde devam ettirililmekte yani bir türlü bunun önüne geçilememekte; bunu anlamak mümkün değil.

Bakın, genellikle bu hak ihlalleri yargıdan kaynaklanan sorunlar. Doğru söylüyorsunuz. Yani yasalar çıkartıyoruz biz burada; 1’inci paketi çıkarttık, 2’nci paket çıktı, 3’üncü paket çıktı ve ben bu üç paketin çıkışında da milletvekiliydim. Her paket getirilişinde, siz de hatırlarsınız, arkadaşlarımız da hatırlarlar, gerçekten bu, yargılamadaki sorunların kaldırılması için bu paketlerin yapıldığı ve reform olarak takdim ediliyor. Hatta son, 3’üncü yargı paketi geldiğinde siz de, kimi bakan arkadaşlarımız da, çoğu milletvekilimiz de bu tutuklama sorunlarının çözüleceği konusunda çok iyi niyetli bir beklenti içindeydi; ben hariç. O günkü şeyler belli. Çünkü 3’üncü yargı paketinde yapılan düzenlemeler ile 3’üncü yargı paketinden önceki düzenlemelerin, aslında daha önce var olan şeylerin bir kez daha vurgusundan ibaretti o. 1’inci yani mevcut yasayı anlamayan hâkim ve savcılar biz ne yaparsak yapalım 2’ncisini anlamayacaktı, anlamadılar.

Şimdi, Sayın Bakanım, elimde mahkeme kararları var. Bu mahkeme kararlarından iki tanesi Silifke Ağır Ceza Mahkemesinin kararı yani şey olmasın diye bunları değişik aldım, sadece belli... Silifke Ağır Ceza Mahkemesinin kararı tutuklama kararı. Şimdi, bu karar önceki karar yani 3' üncü yargı paketinden önce çıkmış, verilmiş karar: "Tutuklu sanık -falancanın- üzerine atılı suçun vasfı ve mahiyeti, kasten öldürmeye teşebbüs suçunun CMK 100' üncü maddesinde sayılan suçlardan olması ve atılı suçun öngörülen ceza miktarı itibarıyla sanığın kaçma ve saklanma ihtimali bulunduğundan tahliye talebinin reddiyle Mersin Ağır Ceza Mahkemesinin itirazına..." Ondan sonra biz bir yasa çıkartmışız, bu da çıktıktan sonraki karar yani 3' üncü yargı paketi çıktıktan sonraki karar: "Sanık -falancanın- üzerine atılı suçun vasfı ve mahiyeti, suçun CMK 100' üncü maddesinde sayılan suçlardan olması, atılı suçun öngörülen ceza miktarı itibarıyla sanığın kaçma ve saklanma ihtimali bulunduğundan tahliye talebinin reddine..." Yani aynı. Şimdi, bu da Sayın Bakanım, meşhur davalarımızdan iki tanesi. İstanbul 16' ncı Ağır Ceza Mahkemesinin kararı. Bu, 3' üncü yargı paketi çıkmadan önceki karar: "Gereği düşünüldü: Sanıklar -falanca, falanca, falanca- üzerine atılı suçların vasfı ve mahiyeti, sanıkların evlerinde ve işlerinde yapılan yasal arama sonucu elde edilen doküman, dijital veri ve diğer delillerin içeriği, iletişim tespiti tutanakları, fiziki takip tutanakları ve dosyada mevcut tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde kuvvetli suç şüphesini gösteren olguların bulunması, delillerin henüz toplanmamış olması, sanıklar ve müdafilerin dilekçelerinde ve duruşmada ileri sürdüğü gerekçeler de dikkate alınarak dosyaya sunulan dijital veriler üzerinde sanık müdafilerin talebi doğrultusunda haricen alınıp dosyaya sunulan görüş yazılarının -falan- bilimsel mütalaa olarak değerlendirileceği dikkate alındığında hukuk tekniği açısından bilirkişi raporu olarak kabul edilmeyeceği, dijital verilerle ilgili olarak bilirkişi raporunun dosyaya henüz sunulmamış olması, sanıklar hakkında isnat edilen suçların CMK 100/3- a maddesinde yer alan suçlardan olması, yine sanıklar hakkında isnat edilen suçların yasa da öngörülen hürriyeti bağlayıcı cezanın alt ve üst sınırlarında değerlendirildiğinde diğer koruma tedbirlerinin uygulanmasının bu aşamada yeterli olmayacağı anlaşılmalı -yani bu önceki, bizim kanundan önceki- tutukluluk hâlinin devamına..." Bu da sonraki, yasa yürürlüğe girdikten sonra: "Gereği düşünüldü: Üzerine atılı suçların vasfı ve mahiyeti..." Yani tıpatıp aynı Sayın Bakanım, hiçbir değişiklik yok; yazımda, gazetede... Bak, en son şu var, şunu eklemişler: Suçların yasa da öngörülen hürriyeti bağlayıcı cezanın alt ve üst sınırları değerlendirildiğinde 5/7/2012 tarihli Resmî Gazete' de yayınlanarak yürürlüğe giren 6352 sayılı Yasa'yla değişik hükümler de dikkate alındığında diğer koruma tedbirlerinin uygulanmasının bu aşamada yeterli olmayacağı..." E, zaten bunu biliyorsunuz önceki kararda da yazmıştı yani diğer koruma tedbirlerinin şey olmayacağı... E, dolayısıyla biz büyük umut ve beklentiler yaratarak yaptığımız düzenlemenin sonuç itibarıyla hiçbir işe yaramadığını uygulamada görmüş olduk, hatta siz de hatırlarsınız, mahkemeler biz yasama organı olarak kanun yaptıktan sonra dediler ki: "Eğer biz bu gerekçeyi yazarsak ihsasî reyde bulunmuş oluruz." Yani bu şu demektir, Türkçesi: "Ey Parlamento, ben senin çıkardığın yasa ya meydan okuyorum." Yani biz diyoruz adama: "Sen bu gerekçeni yazacaksın." O "Hayır, ben yazmayacağım." diyor. Kaldı ki, Anayasa' da da kararların gerekçeli olacağı yazılıdır. Yani bu hak ihlallerinin nedenine baktığımız zaman, hepsi de yasadın kaynaklanan ihlaller değil. Çoğu uygulamada hâkim ve savcılarının keyfî davranışları sonunda ortaya çıkan kötü resimlerdir. Şimdi, bunun bence ortadan kaldırılması lazım. Bu, aslında yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin bir husus değil çünkü hâkim ve savcı öncelikle Parlatonun çıkardığı yasalara meydan okuma hakkına, ona efelenme hakkına sahip değildir, ona uyma hakkına sahiptir. Elbette ki bizim "Gerekçeler yazacaksınız." dememiz yasama organı olarak belki hakikaten de ihsasî rey anlamına da gelebilir ama Parlamento bu yasayı çıkartmış. Yani mahkemenin kalkıp "Ben yazmam kardeşim buna." deme hakkı, takdir edersiniz ki, yoktur. Ve bu uygulamalar hâlen devam ediyor.

Şimdi, 3' üncü yargı paketinde Ceza Muhakemesi Kanunu' nun 250' nci maddesiyle ilgili hususların biz bir kısmını aldık, Terörle Mücadele Kanunu' nun içine taşıdık -10' uncu maddesine- bir kısmını da kaldırdık. Örneğin, orada, sanığın duruşmadan men edilmesi kaldırıldı -CMK 250-251-252' deki kaldırıldı- o, Terörle Mücadele Kanunu' na taşınmadı. Ama şimdi hâlen daha o mahkemeler bu hüküm kaldırılmış olmasına rağmen, mesela, adama siz de biliyorsunuz, on altı celse, yirmi celse duruşmadan men cezası verebilmektedir. Neye göre veriyor? E, bunların hepsinin hak ihlali olduğunu siz de biliyorsunuz, ben de biliyorum. Yani herhangi bir hukukçu arkadaşımız bunu bilebilecek durumdadır. Dolayısıyla bunların temel nedenlerinden bir tanesi işte bu hak ihlallerine neden olan kişilerin yaptığı bu ihlallerin sonunda herhangi bir yaptırıma uğramamaları nedeniyle kendilerine son derece... Hatta ben çok yadırgadım, gerçekten de üzülüm yazın yani mahkeme Parlaton'a efelenerek öyle bir açıklama yaptıktan sonra bunu yasama organına bir direnme, ona efelenme olarak kabul ettim. Dolayısıyla, öncelikle bu konuda bir düzenlemenin yapılması gerektiğini düşünüyorum Sayın Bakanım.

Şimdi, bu yasa tasarısında çok açık bir şekilde... Burada söyleniyor, deniliyor ki: "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamında korunan haklara ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihatları

doğrultusunda ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararlarının yoğunluğu...” E, neden yoğun bu ihlal kararları? Bakın, çok enteresan. Burası beni ilgilendiriyor. Biz gerçekten Türkiye'deki ihlal kararlarının yoğunluğu nedeniyle bir yasa çıkartmak zorunda kalıyoruz. Burada hep beraber sorgulamamız gereken: Biz böyle bir yasayı neden çıkartmak zorunda kalıyoruz? Örneğin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde böylesine ihlal kararları yoğun olmasaydı biz bu yasayı çıkartmak zorunda kalmayacaktık. İşte o nedenle ben öncelikle sivrisineklerin öldürülmesinden vazgeçip bir an önce bu resme neden olan tablonun, bataklığın kurutulması gerektiğini düşünüyorum; onun için “sivrisinek yasası” dedim yani yanlış anlaşılmasın.

Şimdi, Sayın Bakanım, bu yasada yine diyor ki: Mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edildiği ya da edilmediği durumlar var. Yargılamaları, makul süre; geçtim. Şimdi, burada, bizim bazı yasalarımızda mahkeme kararlarının geç icra edilmesini teşvik eden yasalar var.

BAŞKAN – Nasıl efendim?

ALİ RIZA ÖZTÜRK (Mersin) – Evet, Anayasa'da da var bu. Nedir bu? Bakın, Anayasa'nın 46'ncı maddesi - kamulaştırmaya ilişkin- “Bedellerin ödenme şekli kanunla düzenlenir. Bu, mahkeme kararında ne ise o bedel taksitlendirilir. Taksitlendirme süresi beş yılı geçemez.” diyor. Yani burada mahkeme kararının geç uygulanması Anayasa tarafından bir kere korunuyor. Ha, bu doğru değil, onu söylemeye çalışıyorum. Devam ediyoruz: Kamulaştırma Kanunu'na geçici madde 6 ekleniyor, bu: Kamulaştırmaz El Koyma Sebebiyle Tazmin. “Kesinleşen mahkeme kararlarına istinaden bu madde uyarınca kullanılmak üzere ihtiyaç olması hâlinde idarelerin yılı bütçelerinde sermaye giderleri için öngörülen ödeneklerden yüzde 2 pay ayrılır. Kesinleşen alacakların toplam tutarının ayrılan ödeneğin toplam tutarını aşması halinde, ödemeler, sonraki yıllara sari olacak şekilde, garameten ve taksitlerle gerçekleştirilir.” Peki, ne olmuş? Taksitlendirme, bütçe imkânları ve alacakların tutarı dikkate alınır. Sadece burada faiz ödeneceği öngörülüyor. E, ama, işte mahkeme kararı geç uygulanıyor. Yani diyor ki devlet: “Kardeşim, ben, senin mahkeme kararın... Geç ödeyeceğim.” İşte yerine getirmeme. “Sadece ben burada tazminat öderim.” diyor. Yine Kamulaştırma Kanunu'nun geçici 2'nci maddesinde “Ancak bu tarihten itibaren kamulaştırmaz el koyma işlemleri sebebiyle açılan tazminat davalarıyla verilen ve kesinleşen mahkeme kararlarına istinaden -bakın, verilen ve kesinleşen mahkeme kararları- 2942 sayılı Kanun'un geçici 6'ncı maddesinin yedinci fıkrası uyarınca ödemelerde kullanılmak üzere ihtiyaç olması hâlinde idarenin yılı bütçelerinde sermaye gideri için öngörülen ödenekten ayrıca yüzde 5 pay ayrılır.” Burada da idareye keyfi taksitlendirme ya da geç ödeme... Yani burada şunu görüyoruz: Özellikle bu özel hukuk alanındaki, devletle vatandaş arasındaki ilişkilerde mahkeme kararının geç yerine getirilmesi âdeta teşvik edilmiş.

Şimdi ben şöyle bir soru sormak istiyorum size: Bu görüşmekte olduğumuz kanun tasarısı acaba bu konuyla ilgili yani mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edildiği ya da icra edilmediği hâllerle ilgili diğer kanunlardaki hükümleri geçersiz kılacak mıdır? Ama bakın, burada ne diyoruz? “Mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edildiği ya da icra edilmediği iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvurular...” E, şimdi, öbür tarafta da kanuna dayanarak devletin mahkeme kararlarını geç uygulama hakkı var yani bu bir çelişki.

Sayın Bakanım, tasarıya baktığımız zaman gerçekten bu tasarı “yargılama sürelerinin uzunluğu ile mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edilmesi nedeniyle tazminat ödenmesine dair kanun tasarısı” olarak isimlendirilmiş. Yasa yapma tekniği açısından temel ilkelerden birisi yasanın ismi ile içeriği arasında tam bir uyum sağlanmasıdır çünkü hukuki öngörülebilirlik ilkesi gereği, yasanın doğrudan uygulanabilme yeteneğini taşıyabilmesi için somut bir konuda açık bir düzenlemenin getirilmiş olması gerekir.

Tasarı bu başlık altında sadece yargılama sürelerinin uzunluğundan ve mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edilmesinden kaynaklanan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 6'daki ifadesini bulan bir ihlale karşı iç hukukta devlete tazminat sorumluluğu getirirken, 2'nci maddesinde “Adalet Bakanlığınca teklif edilecek diğer ihlal alanları bakımından da Bakanlar Kurulu kararıyla bu kanun hükümlerinin uygulanacağını belirtmek suretiyle yasayı Adalet Bakanlığının teklifi ile, Bakanlar Kurulu kararı ile kapsam alanı genişletilebilen ve dar tutulabilen, uygulanması yürütmenin takdirine bağlı olarak esnetilebilecek belirsiz bir içeriğe daha baştan mahkûm etmiştir. Hem tasarının gerekçelerinde yer verilen son paragraf doğrultusunda insan haklarına saygı ve insan hakları konusunda ortaya çıkabilecek aksaklıkları kendi iç hukukumuzda çözüme bağlama ilkeleri ile Ümmühan Kaplan kararının gereğinin yerine getirilebilmesi için bu kanun tasarısı hazırlanmıştır.” dedikten sonra, sadece Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 6 kapsamındaki bir ihlal olan yargılama sürelerinin uzunluğu ile tasarının ismini daraltmak bir çelişkidir. Kanun eğer amaç olarak 6'ncı madde ihlalinden doğan davaları tazminat ödemek suretiyle iç hukukta çözüme bağlamayı amaçlıyorsa ismi bu olabilir, amaç eğer gerçekten gerekçede belirtildiği gibi geniş bir perspektifi karşılamak için ve insan hakları ihlalleri iddiasıyla AİHM'de açılacak davaları önlemek maksadıyla iç hukukta ihlale uğrayan vatandaşlara ödenecek bir tazminat çözümünü öngörmüşse başlık doğru değildir. O zaman

kanımca "Türkiye Cumhuriyeti devleti vatandaşlarınca AİHM'e intikali mümkün ve muhtemel hak ihlali alanlarında tazminat ödenmesine dair kanun tasarısı" olabilir; bu benim düşüncem.

İki: Tasarıda belli bir tarih itibarıyla AİHM nezdinde kaydedilmiş başvurular hakkında bu kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtildikten sonra Adalet Bakanlığının teklifi ile Bakanlar Kuruluna süreyi uzatma yetkisinin verilmiş olması, çıkartılması düşünülen bu yasanın herkes için uygulanan, somut, genel, objektif bir yasa olarak tasarlanmadığı, iç hukukumuzda özellikle bazı nitelikli dava ve olayların AİHM'e intikalini önlemek için Hükümetin bilinçli bir tasarrufu olduğu kuşkusunu haklı olarak uyandırmaktadır. Çünkü "Silivri mahkemeleri" olarak Türk siyasi tarihine geçmiş olan bir yargılama Türkiye'de bu davaların mağdurlarının henüz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine konuyu intikal ettirmemiş olanları göz önünde bulundurularak iç hukukta Adalet Bakanlığının seçeceği 4 kişi ve Maliye Bakanının seçeceği 1 kişiden oluşan, sekreteryasını Adalet Bakanlığının yapacağı bir komisyon tarafından kendilerine bir miktar tazminat ödemek suretiyle konunun kapatılmasının amaçlandığını düşünmekteyim. Yasalar belli grup ya da kişilerin yararlarını sağlamak ve gözetmek amacıyla yapılamayacağı gibi, belli grup veya kişilere zarar vermek amacıyla da yapılamazlar. Bu kanun tasarısı kamu yararı amacıyla değil, olağanüstü dönemin koşulları içinde örgütlenmiş ve yetkilendirilmiş özel yetkili ağır ceza mahkemesinin mağdur ettiği kişilerin sesini ülkede boğmak, kanunun uluslararası yargıya intikalini engellemek amacıyla yapılmak istendiğini düşünmekteyim.

Yasada belirtilen tarih itibarıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuruların kural olarak yasanın uygulama kapsamının dışında tutulup Adalet Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulunun kararı ile bu sürenin uzayabileceğini gerekçeye sıkıştırmanın başka bir maksadını anlayamadım. Ayrıca yasanın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki başka ihlalleri de kapsamına alabileceği yönündeki yukarıda belirttiğimiz içeriği yine aynı maksada matuftur. Silivri yargılamaları mağduru olan kişilerin hangi nedenle AİHM'e gidebileceği şimdiden bilinemediğinden konu çeşitli ihtimaller hesaplanarak bu yasa ile düzenlenmek istenmektedir. Bu yasa tasarısı ile korunan kamu yararı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında sayılan hak ihlallerinden birine uğrayarak mağdur edilmiş kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi değildir. Bu yasa, siyasi iktidarın emir ve direktifleri altında vatandaşların adalete ulaşma hakkını elinden almış, demokratik hukuk devletinin sağladığı güvencelerden yoksun bir biçimde savunma hak ve özgürlüklerini kısıtlayarak hukuka aykırı kararları yıllarca süren duruşmalardan sonra vermiş ve verecek olan yargının ayıbını örtmek, Türkiye'ye siyasi iktidar eliyle sürülmüş bu lekenin uluslararası mahkemelerde gündeme gelmesini önlemek için olduğunu düşünmekteyim.

Diğer yönden -bunun altını çizerek söylüyorum Sayın Bakan- yasa, 5 kişilik yürütme organı tasarrufunda karar verecek bir komisyonun olası kararlarına karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesini son kanun yolu mercisi olarak yetkilendirmiş olmakla, konuyla ilgili ad hoc bir mahkeme tesis etmiş bulunmaktadır. Bu çok önemli. Yani bu olaydan sonra verilecek kararların bile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden yine dava konusu olacağı somut işarettir. Doğal yargı ve doğal yargıç ilkesinin ihlali anlamına gelen bu tasarruf, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine, sırf bu nedenle, mevcut davaların intikaline sebep olacaktır. Bir başka anlatımla, konuyu uluslararası yargıdan kaçırmak amacıyla yapılmak istenen bu yasa, konunun uluslararası yargı yargı önünde ayıbı katlanmış bir biçimde gitmesini önleyemeyecektir.

Ayrıca, kanun yolları Anayasa ve yasalarla teminat altına alınmış ve hak arama güvencesini oluşturan kurumlardır. Yasa tasarısıyla kanun yolunun Ankara Bölge İdare Mahkemesi olarak sınırlandırılması ve bu mahkemenin vereceği kararın kesin olacağı belirtilmesi Anayasa'ya aykırılık oluşturmaktadır.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Ali Rıza Bey.

Farklı bir yaklaşım dinledik, faydalandık, yararlandık.

Sayın Bakanım, buyurun.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. Arkadaşların katkıları için de ayrıca teşekkür ediyorum.

Tabii, en son Sayın Öztürk'ün -Ali Rıza Bey'in- tespitleriyle başlamak istiyorum.

Bir kere, bu tasarı içerisinde bulunan farklı ihtilaf alanlarının da Bakanlığın önerisi, Bakanlar Kurulu kararıyla bu Komisyona tevdi edilebilmesi düzenlemesinin gerekçesini paylaşmak istiyorum Komisyon üyelerimizin bu konudaki istifhamlarına cevap olabilmesi açısından.

Değerli arkadaşlar, takdir ederseniz, bu Komisyon yeni ihtilaflardan ziyade, şu anda AİHM’de bekleyen 16.500 küsur başvuruya ilişkin oluşturulan bir Komisyon ve özeldede uzun yargılamalardan dolayı yapılmış başvurular... Esas tasarının 2’nci maddesine bakarsak, “Kapsam” maddesinde hangi ihtilafların buraya götürüleceği esas itibariyle belirlenmiş. Ancak biraz önce 4’üncü paketten bahsettim. O pakette Ali Rıza Bey bir soru sordu haklı olarak, dedi ki: “Bu yasa çıktı, birtakım davaları siz oradan çektiniz, burada uzlaşmayla çözdünüz. Peki, sorunun kaynağını, bataklığı kuruttunuz mu? Sivrisinekle niye uğraşıyorsunuz?” Evet, işte o bataklığı kurutma çalışması o “4’üncü paket” dediğim paket içerisinde var. Ne var orada mesela? Maddenin bir tanesi tam da kamulaştırmalardan kaynaklı mülkiyet hakkı ihlallerine dönük, ihlalleri karşılamak üzere bir düzenlememiz var 4’üncü pakette. Ancak o yasa çıktıktan sonraki olaylara uygulanacağı için şu anda AİHM’de yapılmış başvurular içerisinde 700 dosya var mülkiyet hakkı ihlalinde kaynaklı. Kamulaştırma davaları ağırlıklı burada. Peki, bu 700 ihlal tamam verilsin ve biz 700 tane ilave ihlal alalım mı? İşte bizim “Farklı ihtilaf alanları.” derken şu anda 16.500 başvuru içerisinde yer alan ve mahkemenin kurumsallaşmış içtihatları karşısında - bu önemli- kurumsallaşmış içtihatlarını karşılamak üzere belli ihtilaf tiplerini de bu Komisyonun görev alanına dahl edebilelim diyoruz. Ha, bu tek taraflı, Türkiye’nin iradesiyle olacak bir iş de değil. Adalet Bakanlığı bunun ön görüşmelerini mahkemeye yapacak, AİHM’in olumlu görüş vermesi üzerine biz bu teklifi Bakanlar Kuruluna götürüp ancak o şekilde mahkeme elindeki bu ihtilafları bu Komisyona tevdi edecektir.

Değerli arkadaşlar, buradaki amaç, şu anda 16.500 başvuru içerisinde ilk 3.500 civarında uzun yargılamalardan dolayı olanlar için mahkeme bize bir yıl süre verdi, “Bu süre içerisinde pilot uygulamayı yapın.” dedi. “Pilot dosya, Ümmühan Kaplan davasına bir bakın bakalım. Ben, sizin önerinizi, çözüm yolunuzu etkin bir iç hukuk yolu olarak kabul edersem kalan 3.500 dosyayı da size tevdi edeceğim, orada çözün.” diye bir süre verdi bize.

Hatırlamak isterim, Ümmühan Kaplan dosyası 1960’lı yıllarda başlamış bir yargılama sürecidir, 67’li geçmişi var, 70’li yıllarda safahat geçirmiş, şu anda hâlen derdest bilebildiğim kadarıyla bu dosya. Yaklaşık elli yıla yakın, kırk beş yılın üzerinde bir yargılama süreci. Türkiye’nin 2.404 ihlali, almış olduğu, şu anda önümüzde olan ve hepimizin hayırlandığımız, “Niçin 2.404 ihlalle Türkiye kırk yedi Avrupa Konseyi üyesi ülke arasında en çok ihlal alan ülkedir?” sorusu hepimizin sorması gereken ve üzülmeye gereken bir konudur. Bunun içerisinde son on yıllık süreçte bizim de siyasi iktidar olarak sorumluluğumuz var ama bu 2.404 ihlalin önemli bir kısmı bu son on yıllık sürecin öncesindeki olaylara ilişkin ihlallerdir önemli miktarda. Burada “Şu sorumludur, bu sorumludur.” ayırımına gitmek istemiyorum, bu Türkiye’nin ayıbı, Türkiye’nin önünde bulunan bir problem ve bu problemi küçültmek ve orta ve uzun vadede tamamen Türkiye’nin önünden çıkartmak için bir çalışma yaptığımızı düşünüyorum.

Çokça atfı yapılan bir başka konu da, Komisyonun oluşum şekline ilişkin düzenleme tasarısındaki 4 üye; bu 4 üye hâkim güvencesine sahip kişilerden oluşacak, 1 tanesi de Maliye Bakanlığından. Kaldı ki bu 4 üye idari bir faaliyet icra edecek, bir yargılama faaliyeti yapmayacaklar.

Hadise şudur: Süha Bey biraz önce bahsetti, AİHM’in istikrar bulmuş içtihatları var, uzun yargılamalara ilişkin şu kadar süreyi aşarsa, vesaireyse genel takarrür eden bir uygulamaları var. Şimdi, bu Komisyon, 4 tanesi hâkim teminatına sahip üyeden oluşan bu Komisyon şuna bakacak, dosyayı açıp tekrar yargılama yapmayacak. Hakikaten AİHM kriterlerinin oluşmuş içtihatlarına göre bu dosyada uzun süreli bir yargılama olmuş mu? Olmuşsa her yıl için AİHM’in öngördüğü bir tazminat miktarı var, o da uygulamada istikrar kazanmıştır. O tazminat ölçeğinde bir meblağ belirleyecek bu Komisyon. Kaldı ki bu Komisyonun idari bir komisyon olarak vereceği kararlar idari yargının denetimine tabi olacak. Bu Yargıtayın, Danıştayın denetiminden geçmiş bir kararın tekrar bir alt mahkemede sorgulanması uygulaması değildir. Dosyanın yargılamaya müteallik yetkileri tartışılmıyor bu Komisyonda. Tamamen AİHM’in takarrür etmiş içtihatlarına dayalı olarak uzun yargılama olmuş mu, olmamış mı? Olmuş ise o süreler aralığında belli bir uzlaşma yöntemiyle ilgili müştekinin, şikâyetçinin tazminat yoluyla mağduriyetinin giderilmesine dair bir uygulama yapılacaktır burada.

Birtakım öneriler geldi, denildi ki: “Yargıtaydan, Danıştaydan ve Barolar Birliğinden oluşturulacak bir heyet bunu yapsın.” Düşünülebilir ancak değerli arkadaşlar, bugün itibariyle Yargıtay kendisine gelen müracaatlardan daha fazlasını karara bağlamaya başladı ama hâlâ önünde 850 bin dosya stoku var ve kendi başındaki yükü boğuyor. Danıştayda ise durum daha farklı. Danıştay, bütün ilave daire kurulması ve üye takviyesine rağmen gelen dosya kadar henüz karara bağlayamıyor. İş yükü kısmen, az da olsa artmaya devam ediyor.

Şimdi, kendileri bu kadar yoğun işle meşgul olan yüksek mahkemelerin, uzun yargılamalardan kaynaklı şikâyetleri karara bağlamak, zararları tazmin etmek üzere oluşan bir komisyonda üyelerini görevlendirerek bir fonksiyon icra etmesi birkaç açıdan sakıncalı:

- Kendi uzun yargılamalardan kaynaklı sıkıntısını çözememiş.

- Burada oluşacak komisyonun karar verme sürecinin çok seri olması lazım. Onun için yasada birtakım öneriler var.

Bütün bunların oluşabilmesi için komisyonun sayısının artırılması da, üye sayısının artırılması da karar sürecini uzaması yönünde olumsuz etkileyecektir düşüncesiyle sınırlı sayıda üyeye bu kararlar verilebilir ama bu kararlara ilişkin tarafın, şikâyet eden tarafın, mağdur tarafın tatmin edilmemesi durumunda idari yargıya itiraz hakkı var. Burada da beklentisiyle buluşamadı. Varsa bireysel başvuruyla Anayasa Mahkemesine, değilse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmesinin yolu açık.

Kesinlikle ben şu endişeyi izale etmek adına, şu anda devam etmekte olan ya da verilmiş kararlar, Silivri mahkemelerinin kararlarına atıfta bulundu Sayın Ali Rıza Öztürk. Böyle bir endişe kesinlikle söz konusu değildir çünkü bu mahkemelerin kararları 23 Eylül 2012 tarihinden sonra kesinleşecek kararlardan olduğu için zaten tarafların gidilebileceği doğrudan iç hukuktaki en üst yol, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru suretiyle gidilebilecek yoldur. Oradan tatmin olmamaları hâlinde gidilecek yol ayrıca bellidir.

Değerli üyeler, bu tasarıya ilişkin getirilen eleştirilerden... Ha, bir de süreye ilişkin itirazı oldu Sayın Öztürk'ün. Bu süre, Bakanlığın teklifi, yine Bakanlar Kurulu kararıyla uzatılabilir işte bu mahkeme kararlarını kapsamak için.

Biraz önce Dilek Hanım bir eleştiri gündeme getirdi, dedi ki: "23 Eylül tarihine kadar olanları alt komisyonda uzatarak kapsama içerisine aldık ama geçiş sürecinde mağdur olabilecek olan kesimler de olabilir." O tip mağduriyetler açısından bu sürenin uzatılabilmesi uygulamasını, imkânını buraya monte etmek üzere yazılmış bir cümledir o. Şu anda, 23 Eylül'den sonra kesinleşenler için Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu açık ama orada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmek için mevzuatta şu anda altı aylık bir süre var kesinleşme sürecinden. 23 Eylül'den önce davası karara bağlanmış ancak henüz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmek için süresi dolmamış olanlar açısından bir boşluk doğabilir 23 Eylül tarihi açısından. Bunlar için acaba bu uzatmaya ihtiyaç duyulabilir mi? Bu anlamda konulmuş bir cümledir, aksi hâlde özel bir maksadı yoktur Sayın Öztürk'ün ifade ettiği gibi. Şu anda devam etmekte olan ve 23 Eylül'den sonra kesinleşecek dava dosyalarının bu yasa çerçevesinde komisyon marifetiyle ihtilafların çözümü gibi bir amacı, yetkisi söz konusu değildir bu tasarının.

Arz ediyorum Sayın Başkan.

ALİ İHSAN KÖKTÜRK (Zonguldak) – Sayın Başkanım, aslında karşılıklı konuşarak o şekilde gitmiyoruz ama Sayın Bakanın açıklamalarından sonra, Bakanlar Komitesinin bir kararını paylaşmak zorundayım.

Şimdi, Sayın Bakanımız, burada bir yargılama yapılmayacağını, sadece Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kriterleri doğrultusunda bir değerlendirme yapılacağını söylüyor. Dolayısıyla, oluşacak kurulun, işte bizim talep ettiğimiz çok daha kapsamlı, çok daha yetkin bir kurul olmasına gerek olmadığı şeklinde bir ifade tarzı kullandı ancak Bakanlar Kurulunun, bakın, şöyle bir kararı var Sayın Bakanım yani Bakanlar Kurulu bu kurulu farklı amaçlarla değerlendiriyor. Bakanlar Komitesinin 12 Mayıs 2004 tarihli yapısal problemlere ilişkin kararı hakkında kabul ettiği bu konudaki ilkelerden bir tanesi de şu; diyor ki: "Sözleşmenin ihlal iddialarına karşı inşa edilecek etkili iç hukuk yollarının mahkeme önüne gelecek dava sayısını azaltarak bir yandan mahkemenin iş yükünü azaltmakla, diğer yandan da iç hukuk organları tarafından etraflıca incelenen olayın daha sonra mahkeme önünde incelenmesini kolaylaştıracak olduğu düşünülmelidir." Yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi diyor ki: "Burada o kadar geniş kapsamlı bir araştırma yapın ki ya sorunu burada çözün ya da çözemerseniz bile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin önüne geldiğinde kapsamlı bir araştırmadan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de yararlansın." Yani burada...

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Ali İhsan Bey, orada bir yanlış anlaşılma var zannediyorum.

ALİ İHSAN KÖKTÜRK (Zonguldak) – Sonra şunu da söylemek istiyorum Sayın Bakanım: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde makul süreyi aşıldığı, yargılamanın uzun olduğunun saptanmasına ilişkin kriterlere baktığınızda yüzeysel bir inceleme ve araştırma değil, tam tersine davanın mahiyetine, davanın özüne girecek kapsamlı bir araştırmaya ihtiyaç duyuyor o kriterler yani dolayısıyla, biz bu kurulun yapısının son derece önemli olduğunu düşünüyoruz, o nedenle önergelerimiz var yani Yüksek Mahkemeden gelen yargıçlarımız da biraz sonra konuşurlar.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Şimdi, orada Bakanlar Komitesinin kastettiği şey, yanlışlıyorsam "iç hukuk yolu" diye bahsettiği şey, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruyla oluşturduğu mekanizmadır. Oysa bu Komisyon çok daha mevzi, özel bir fonksiyonu icra etmek üzere...

BAŞKAN – Sayın Bakanım, maddesine geldiği zaman konuşuruz maddeyle ilgili.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Evet, peki Başkanım.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN – Dilek Hanım, dileklerinizi ilettiniz ama ikinci bir dileğiniz mi var?

Buyurun.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Evet.

Şimdi, Sayın Başkanım, bu alt komisyon raporu bize geldiğinde şu söyleniyor: 18/5/2012 tarihinde tali komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonu ile İnsan Hakları İnceleme Komisyonuna havale edildiği yolunda bir beyan var burada. Yani bu komisyonlardan herhangi bir rapor aldınız mı? Ona gerek görmediniz mi?

BAŞKAN – Özellikle yazdım, “Özellikle bana gelsin.” dedim, gelmedi, yapmadılar. “Düzenlemiyoruz.” dediler.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Onlar mı “Düzenlemiyoruz.” dediler?

BAŞKAN – Efendim, Komisyon Başkanınızın o konuda, İç Tüzük’ün zannediyorum 37 veya 35’inci maddedir, ona uygun işlem yaptığını varsayın, tamam mı?

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Yani ondan rapor gelmedi, öyle mi efendim?

BAŞKAN – Özenle “Gündeme almıyoruz.” diyorlar, tamam mı?

Teşekkür ediyorum.

Ali Rıza Bey’in Anayasa’ya aykırılık itirazı oldu, Ali İhsan Bey’in de zannediyorum. O bir maddeye özgüydü. İlgili madde geldiği zaman tekrarlayacaksınız, o anda onu değerlendireceğiz.

Şimdi, geneli üzerindeki müzakereler herhâlde tamamlandı, onu gözlüyorum.

Başka söz isteyen var mı kurumlardan gelen vesaire?

Peki. Geneli üzerinde yapılan görüşmeler sonrasında maddelere geçilmesi hususunu yüksek oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Maddelere geçilmesi hususu oy çokluğuyla ve karşı oylarla kabul edilmiştir.

Maddelerle ilgili müzakereyi başlatıyorum.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Sayın Başkanım, bizim önergelerimiz geldi değil mi? Önce bir kanun metninin başlığının değiştirilmesiyle ilgili bir önergemiz var efendim.

BAŞKAN – Komisyon Başkanınızın noksatsız bir usul uygulaması içerisinde olduğunu farz edin. Ön uyarılar yerine Komisyon Başkanınızın işlemini tamamlamasını bekleyin. Eğer bir noksanlık olursa derhâl bizi uyarın.

Önergeyi okutuyorum:

Adalet Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan "Avrupa İnsan Hakları mahkemesine yapılmış başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair kanun tasarısı"nın adının tasarımın ilk gelişindeki gibi

"Yargılama süreçlerinin uzunluğu ile mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edilmesi ya da icra edilmemesi nedeniyle tazminat ödenmesine dair Kanun tasarısı" olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Ali İhsan Köktürk

Turgut Dibek

Ömer Süha Aldan

Zonguldak

Kırklareli

Muğla

Dilek Akagün Yılmaz

Ali Rıza Öztürk

Uşak

Mersin

Gerekçe...

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Gerekçe değil efendim, konuşmak istiyorum.

BAŞKAN – Gerekçe metne girsin. Gerekçeyi okutunca konuşma hakkı düşüyor fakat gerekçe geçsin.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Efendim, bizim konuşma hakkımız baki kalacak mı?

BAŞKAN – Efendim, İç Tüzük’ün ruhuna aykırı olarak, yasanın önemi binaen kısa söz vereceğim.

Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

Yasa tasarısının uzun yargılamalar ve Mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edilmesi ya da icra edilmemesine ilişkin sadece Avrupa İnsan Hakları mahkemesine yapılmış başvurulara münhasır bir düzenleme olarak düşünülmesi yasanın çıkartılma amacıyla örtüşmemektedir.

Tasarı 23.9.2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkının başladığı gerekçesiyle 23.9.2012 tarihine kadar Avrupa İnsan Hakları mahkemesine başvurulara dönük geçici nitelikte bir düzenleme olarak düşünülmektedir. Ancak bireysel başvuru

hakkını düzenleyen Anayasa m.148/3 bireysel başvuru hakkı için olağan kanun yollarının tüketilmesini öngörmektedir. Uzun yargılamalara yönelik başvuru için ise kanun yollarının tüketilmiş olmasını aramak olayın özüne aykırıdır. Bu nedenle tasarı uzun yargılamalarla ilgili olarak her zaman başvurulabilecek bir yöntemi de kapsamalıdır. Bu nedenle tasarının isminin komisyona ilk geldiği şekliyle korunması tasarının amacına daha uygun olacaktır.

BAŞKAN – Dilek Hanım, buyurun.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Geneli üzerindeki konuşmalarda bu konudaki hassasiyetimizi de dile getirmiştik. Şimdi, bu şeye de baktığımızda, aslında Ümmühan Kaplan davasının gerekçesine de baktığımızda yani Ümmühan Kaplan davasına da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkını gerçekten çok kapsamlı olarak düşündüğünü gözlemliyoruz. Deniliyor ki bu Ümmühan Kaplan davasında: “23 Eylül 2012 tarihinde yürürlüğe girecek olan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkını ve Adalet Bakanının söz konusu başvurunun konusu olan yapısal sorunu iyileştirmek amacıyla Mahkemenin bu konudaki içtihadına uygun olarak başvuru yolu oluşturma ad hoc yükümlülüğü altında 14 Kasım 2011 tarihli yazıyı ilgiyle takip etmektedir.” Ve bu çerçevede de yani bu konuda bir iç düzenleme yapılması gerekliliğinden bahsediliyor. Ancak ben yine de Sayın Bakanımıza şunu sormak istiyorum: Sayın Bakanım yani burada çok açık bir şey var. 23 Eylül’den sonra uzun yargılamalarla ilgili bireysel başvuru hakkına başvurulabileceğinden siz de bahsettiniz. Bu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Ümmühan Kaplan davasında 23 Eylül’den sonra bu yola başvurulabileceğini, daha etkin bir yol olduğunu Anayasa Mahkemesinin, onu kabul etmiş görünüyor. Ancak şimdi, şurada “emredici hüküm” diye bir hüküm var yani bir olay var bizim yasalarımızda, “Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.” diyor.

Şimdi, uzun yargılamalarda olağan kanun yollarının tüketilmesi gibi bir şey söz konusu olamayacak yani o zaman bu uzun yargılamalarla ilgili biz Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu kabul edilmediği takdirde -ki edilmeme ihtimali çok yüksek yani tabii, Yüksek Mahkemenin biz takdir hakkına herhangi bir şekilde bir şey yapamayız ama edilmeme şansı çok yüksek- o zaman nasıl çözümlenecek bu uzun yargılamalarla ilgili ihlallere ilişkin düzenlemeler? Bu nedenle, ben bu konuda daha açık bir cevap vermenizi istiyorum Anayasa’nın bu maddesi konusunda. Onun için bizce, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuruların yanında uzun yargılamalarla ilgili bir ayrık hüküm burada bulundurmanız lazım ki bir daha aynı şekilde uzun yargılamalardan Türkiye ihlal nedeniyle mahkûm olmasın.

Evet, Sayın Bakanım, aslında bu konu yani püf noktası...

BAŞKAN – Anayasa konusu, ben cevap vereyim isterseniz, izin verirseniz.

ADALET BAKANİ SADULLAH ERGİN (Hatay) – Buyurun.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Sayın Başkanım, püf noktası bu. O nedenle, biz bu yasanın isminin de değiştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Bir de Sayın Başkanım, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmayan kişilerin de yine yani diyelim ki 23 Eylül’e kadar başvurmamış ama gerçek anlamda uzun yargılamalardan ya da mahkeme kararlarının yerine getirilmemesinden dolayı hak ihlaline uğramış olan kişilerin de Pinto yasasındaki gibi, Moldova örneğinde olduğu gibi yasanın çıkartılmasından itibaren belli bir süre verilerek onların da bu hak ihlallerinin yine de burada gözden geçirilmesi gerekmektedir diye düşünüyoruz. Onun için yasanın isminin bu şekilde sınırlandırılmasının doğru olmayacağını düşünüyoruz. 23 Eylül tarihi itibarıyla ne olacak başvurular? O zaman sorunun cevabını sizden sormak istiyorum.

BAŞKAN – Bakanım, isterseniz bürokrasinin iradesi de şey olsun.

Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI ŞENER DALYAN – Efendim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yaklaşımı, eğer ihlale konu iddia edilen konuda iç hukukta bir yol yoksa iç hukuk yolunun tüketilmesi koşulunu aramıyor. Aynı şey Anayasa Mahkemesi için de geçerli. Uzun yargılama konusunda iç hukukta gidilebileceğimiz bir yol olmadığı için Anayasa Mahkemesinde normal koşullarda bu konuda iç hukuk yolunun bitmesini ya da yargılamanın sona ermesini beklemesi gibi bir şey yok çünkü iç hukukta bir yol olmadığı için Anayasa Mahkemesinin de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesiyle aynı yaklaşımı sergilemesi ve bu başvurulara bakabilmesi gerekir diye düşünüyoruz.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, ben Komisyon Başkanı olarak düşüncemi sizlerle paylaşayım çünkü bu tutanaklar ileride uygulamaya da, yeni yasal düzenlemelere de zemin ve sebep oluşturabilecektir. Gerçekten Anayasa’mızın 148’inci maddesindeki kişisel başvuru dizaynı iç hukuk yollarının tüketilmesi ön koşuluna bağlanmıştır. Burada ise devam eden yargılamalar bakımından yani makul

sürenin aşıldığı yargılamalar bakımından ve ifa edilmeyen, yerine getirilmeyen ilamlar bakımından, bilhassa makul süre bakımından iç hukuk yollarının tüketilmesi imkânı yok. Doğrusu, ilerideki değişikliklerde -Uzlaşma Komisyonundayım- o 148'inci maddedeki dizayn düzeltilbilir veya teleolojik, amaçsal yorum yapılarak çünkü asıl olan kişisel başvuru hakkının Anayasa zemininde iç hukuk yolunda tanınmış olmasıdır. O anlamda, yargılama hukuku, Anayasa Mahkemesinin kurumsal yargılama hukukuyla ilgili maddesine amaçsal yorum içerisinde bir madde eklenebilir fakat bu sorunlar ismin değiştirilmesi yoluyla çözülemez. Zaten yasanın ismi 2'nci maddede açıkça sayılıyor yasanın hangi hâllere inhisar ettiği. Onun için Dilek Hanım, sizin önergeyi tabii oylayacağım ama burada mutlaka "bazı" demek lazım. Ömer Bey de ona işaret etti. Akşam ben çalıştım. "Bazı" dediğiniz zaman 2'nci maddeyle bağlantılı oluyor zaten. "Bazı" deyince "Bazı başvurular." Hangi başvurular? 2'nci maddedeki başvurular anlamına gelir. Komisyon raporunda bunu şey ederiz. Aynı anlama geliyor, takdir sizin.

Ben önergeyi okuttum. Eğer mutabık kalırsanız "bazı" diyerek -Ömer Bey de onu şey yaptı- 2'nci maddeyle birlikte yorumladığımız zaman çünkü kanunların adı kısa olur. Burada aynı amaca hizmet ediyor yani sizin o saydığınız isimler 2'nci maddede olduğu için. Böyle yazdığımız zaman gerçekten 148'inci maddedeki iç hukuk yollarının tüketilmesi, kişisel başvuru dizaynı telafi edilmiş oluyor mu? Değil.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Efendim, bir de yani hiç başvurmamış olanlar...

BAŞKAN – O var, 2'nci maddenin ikinci fıkrasında onu tartışacağız.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Yani hiç Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmamış olanlar...

BAŞKAN – 2'nci maddede onu tartışacağız. Niye? Hiç başvurmamış olanlara yeni süre tanıyamazsın sen çünkü sözleşmeden kaynaklanıyor o. O süreyi hiç başvuramamışsa, sözleşme süresi kaçmışsa biz bir madde koyduk diye onlar şey yapamaz, bizim davamıza bakamaz.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Ama efendim, aynı şekilde, bakın Pinto ve Moldova örnekleri de, onlar da bu şekilde bir iç hukuk yolu üretilmesi amacıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen süre gereği yapılmış. Pinto yasasında, Moldova örneğinde de aynı şekilde maddeler konmuş efendim.

BAŞKAN – Kişisel başvuru hakkı bakımından 2'nci maddenin ikinci fıkrasında onu tartışırız.

Arkadaşlar, izin verirseniz, ben bu değişiklikle birleştirilmiş önerge olarak şey yapayım. Benim sözlü önergeye "bazı" ekleyip bakalım.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Süha Bey'in önerisi bizim açımızdan da mantıklı.

BAŞKAN – Olması gerekir yani orada haklı Dilek Hanım. Doğru yani 2'nci maddenin ikinci fıkrasına da sınırlama getiriyor.

Ali İhsan Bey, Dilek Hanım, arkadaşlarımız kabul ediyor, o şekilde değiştirelim mi ismi?

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Efendim, biz önergemizin arkasındayız.

BAŞKAN – Reddetmeyelim, o anlamda diyorum.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Önergemizin arkasındayız.

ALİ İHSAN KÖKTÜRK (Zonguldak) – Şimdi, şu anlamda sıkıntı doğar mı? 2'nci maddede bu Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru tarihinden sonra doğacak ihlallerle ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine müracaat edilme dahi bu nedenlerle yapılacak müracaatlara bakacak mı Komisyon bu değişikliklerle?

BAŞKAN – Ben size şunu söyleyeyim: Bakın, şu anda, arkadaşlar, Bakanım, Ali İhsan Bey...

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Hem başvurulmamışlar hem de bundan sonrakilerle ilgili.

BAŞKAN – Dilek Hanım, arkadaşlar, Adalet Komisyonunun veya Genel Kurulun burada norm koyma kapasitesi sınırlı. Kanun yaparak Anayasa Mahkemesinin görevlerini genişletemeyiz, 148 açık; kanun yaparak İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin içeriğini değiştiremeyiz. Onun için buradaki kapasitemiz "bazı" dediğimiz zaman 2'nci maddenin yorumu, o sıra ilişkiler geliştirilerek belki sözleşme değişmez ama Anayasa Mahkemesi veya Anayasa normunun teleolojik yorumuyla kurumsal, organik kanuna bir norm ekleyebiliriz.

Ben, birleştirilmiş olarak yüksek oylarınıza sunuyorum ve tasarının isminin "bazı" eklemesiyle alt komisyon raporunda olduğu gibi kabul edildiğini farz ediyorum, doğru mu? Oylarınıza sunuyorum.

Teşekkür ediyorum.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Efendim, bizim önergemizi oylamayacak mısınız?

BAŞKAN – Arkadaşlarınızla konuştum ben, önergeniz reddedilmesi, ama bu.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Hayır efendim yani...

BAŞKAN – Peki efendim, peki.

Dilek Hanım'ın ve arkadaşlarımızın önerelerini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Yine sözlü önerge bizim geleneğimizde var, ibare çünkü. Alt komisyon metninin "yapılmış" sözcüğünden veya ibaresinden sonra gelmek üzere "bazı" ibaresi eklenmek suretiyle isim olarak kabulü yüksek oylarınıza sunulur: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Tasarının adı "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun Tasarısı" olarak oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

1'nci maddeyi okutuyorum:

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNE YAPILMIŞ BAŞVURULARIN TAZMİNAT ÖDENMEK SURETİYLE ÇÖZÜMÜNE DAİR KANUN TASARISI

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne ilişkin esas ve usullerin belirlenmesidir.

BAŞKAN – Arkadaşlar, burada da söz almak isteyen var mı?

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Efendim, önergemiz var bizim bu konuda.

BAŞKAN – Söz yoksa önergeye geçeceğim, onun için.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Yani önergeyle... Yani konuşalım efendim bunu.

BAŞKAN – Söz yok.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Efendim, ben konuşacağım.

BAŞKAN – Vereceğim söz.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Peki, tamam.

BAŞKAN – Dilek Hanım, hiç tedirgin olmayın, burada katılımcı, çoğulcu ve diyalektik müzakere yapıyoruz.

Önergeyi okutuyorum:

Adalet Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan "Avrupa İnsan Hakları mahkemesine yapılmış başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair kanun tasarısı"nın 1. maddesinin aşağıdaki gibi değiştirilmesini arz ve teklif ederiz

Ali İhsan Köktürk

Dilek Akagün Yılmaz

Ali Rıza Öztürk

Zonguldak

Uşak

Mersin

Ömer Süha Aldan

Turgut Dibeke

Muğla

Kırklareli

MADDE 1 - (1) Bu kanunun amacı Avrupa insan hakları mahkemesine yapılmış başvuruların ve 23.9.2012 tarihinden sonra da makul sürede sonuçlandırılmayan uzun yargılama süreçlerine karşı yapılan başvuruların maddi ve manevi tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair esas ve usullerin belirlenmesidir.

Gerekçe:

Yasa tasarısının uzun yargılamalar ve Mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edilmesi ya da icra edilmemesine ilişkin sadece Avrupa İnsan Hakları mahkemesine yapılmış başvurulara münhasır bir düzenleme olarak düşünülmesi yasanın çıkartılma amacıyla örtüşmemektedir.

Tasarı 23.9.2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkının başladığı gerekçesiyle 23.9.2012 tarihine kadar Avrupa İnsan Hakları mahkemesine başvurulara dönük geçici nitelikte bir düzenleme olarak düşünülmektedir. Ancak bireysel başvuru hakkını düzenleyen Anayasa m. 148/3 bireysel başvuru hakkı için olağan kanun yollarının tüketilmesini öngörmektedir. Uzun yargılamalara yönelik başvuru için ise kanun yollarının tüketilmiş olmasını aramak olayın özüne aykırıdır. Bu nedenle tasarı uzun yargılamalarla ilgili olarak her zaman başvurulabilecek bir yöntemi kapsamalıdır. Bu nedenle tasarının kapsamını anlatan birinci maddesinin yukarıdaki şekilde maddi ve manevi tazminatı da kapsar şekilde değiştirilmesi tasarının amacına daha uygun olacağı düşüncesiyle bu değişiklik önerilmiştir.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Dilek Hanım, ifade buyurun.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Evet efendim, yine aynı endişelerimizle biz bu madde metninde değişiklik öneriyoruz. Burada bir farklılık, aynı zamanda maddi ve manevi tazminatın da yine öngörülmesi çünkü yani biz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına baktığımızda, manevi tazminatların öncelikle verildiğini gözlemliyoruz ama bizim bu tasarıda “tazminat” deniyor ama “maddi ve manevi” olarak herhangi bir şekilde ayrıştırılmamış. Yani diyelim ki artık geriye döndürülmesi mümkün değil, işte eski hâle getirilmesi mümkün değil, insanlar gerçekten uzun yargılamalar sonucunda çok büyük şeyler kaybettiler ya da mahkemelerin geç yerine getirilmesi, yerine getirilmemesi nedeniyle de çok ciddi zarar görüyorlarsa manevi tazminatın da burada öngörülmesi gerekir diye düşünüyoruz.

Yeniden benzer şeyleri söylüyoruz. Siz de biraz önce dediniz ki: “Yani Adalet Komisyonu ve Genel Kurul, işte, Anayasa’yı da bu şekilde genişletemez.” Genişletemeyeceği için zaten yani Anayasa’da bizim, bireysel başvuru hakkıyla ilgili konuda yani bu uzun yargılamalarla ilgili bir düzenleme olmadığı için ve ileride de ülkemizin daha fazla zarar görmemesi adına uzun yargılamalarla ilgili ihlaller nedeniyle bunun da buraya eklenmesi gerektiğini düşünüyoruz biz. O nedenle verdik bu önergemizi.

Aynı zamanda manevi tazminatın da yine bu tasarı içerisinde düzenlenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Önergemizin Komisyon tarafından kabul edilmesini diliyoruz efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

O maddi, manevi tazminatı ayrımı gerçi gelecek ama Dilek Hanım, o ilgili madde var, kurumsal madde var, tazminatın hükmedilmesi, ona faiz yürütülmesine, acaba orada mı düşünelim onu, konuşalım o şeyi? Fakat burada...

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Efendim, “Tazminat ödenmek suretiyle” dediği için, ben o nedenle hani maddi, manevi tazminat...

BAŞKAN – Yok, onu müzakere ederiz. Komisyon zaten tazminat, bir defa, tazminat hepsini kapsar, maddiyi de kapsar, maneviyi de kapsar, hatta diğer tazminatları da kapsar yani bizim Borçlar Kanunu’nun 42’nci maddesindeki diğer tazminatları kapsar ama Avrupa İnsan Hakları hukukunda tazminat farklı tabii. O bölümlenmeyi istersen orada tartışalım ama burada... 7’nci madde...

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Yanlış hatırlamıyorsam Sayın Bakanım biraz önce örnek verdi, 5230 sayılı Yasa’da da işte bedensel destekten yoksun kalma tazminatları, işte belli kaynaklarını ya da tarlalarını, hayvanlarını kaybetmelerini de tazminatlar diye de ayrıntılı bir düzenleme var yanlış hatırlamıyorsam o yasada. Onun için de hani siz de örnek verdiniz. Bu konuda yani “maddi, manevi tazminat” olarak bence konmalı efendim. “Tazminat” dediğinde sadece maddi tazminat anlaşılır ise sınırlayıcı olur diye düşünüyorum ben.

BAŞKAN – Şimdi, değerli arkadaşlar, “Kapsam” maddesi özel olur. Tazminatı eğer öyle ayırma imkânımız varsa -7’nci madde- tartışalım ama mecburen isimden yansıyan ve kapsamdan yansıyan bir ibare koymamız lazım. Burada da “bazı” ibaresini koymamız lazım. Ben önergeyi şimdi reddedersem, aşağıda maddi tazminat, manevi tazminat ayrımını tartışamayabiliriz 7’nci maddede çünkü Komisyonunda kendi iradesiyle bağlıdır. İsterseniz ben bunu oylamayayım Dilek Hanım. 7’nci maddede çünkü Komisyon, reddettiği bir şeyi tekrar oylamaz. Tazminat şey yapacak çünkü kapsamla ilgili değil. İzninizle ben...

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Tabii, biz şeyi de istiyoruz yani Sayın Başkanım, yani burada siz yine sözlü olarak biliyorsunuz, beyanda bulunuyorsunuz o çerçevede Komisyonun manevi tazminatla ilgili konuyu reddetmediği, yani asıl amacının o olmadığı anlaşılabilir ama biz diyoruz ki burada, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurulmasa da insanlar bu haktan yararlanabilmeli, ayrıca 23 Eylül’den sonraki düzenleme, uzun yargılanmalardan kaynaklanan hak ihlalleriyle ilgili konudan da yararlanabilmeli. Yani kastımız bu, asıl buradaki kastımız. Onun için, manevi tazminat konusunu ayırık tutarak, bence oylayabiliriz diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, yine eski tartışmaya dönüyoruz. Komisyonun misyonu bellidir. Bir ikame komisyonudur. Mini bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesini kısmen oluşturma komisyonudur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bağlı bulunduğu sözleşmenin dışında ve üstünde bir norm üretme kapasitesinden yoksunuz. O bahsidiğedir. Öyle bir sorunun gelmesi lazımdı. 2’nci maddenin ikinci fıkrasında tartışacağız zaten onu.

Ben o zaman önergeyi ikiye bölerek -tazminatla ilgili bölüm değil, tamamen kapsamla ilgili bölüm- tarihi itibarıyla ve konu itibarıyla kapsamla ilgili bölümü bölerek yüksek oylarınıza sunuyorum: Önergeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge bu noktada reddedilmiştir.

Ama "Maddi veya manevi tazminat var mı yok mu?" sorusu reddedilmediği için onu 7'nci maddede işleme koyacağım. 7'nci maddeyi düşünceğiz, ona göre, bilmiyoruz.

Arkadaşlar, burada da aynen isimdeki yansımayı... Çünkü tüm başvuruları kapsıyor, "bazı başvurular" demek lazım. Tümden tikele, kısmiye inmemiz lazım. "Bazı" diyoruz ve bazı yani yapılmış ve başvuruların iki ibaresinin yapılmış ve başvuruların iki ibarenin arasına "bazı" ekliyoruz.

Bu şekilde maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde bu ilaveyle kabul edilmiştir.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Kanun;

a) Ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı,

b) Mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edildiği ya da icra edilmediği, iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruları kapsar.

(2) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamında korunan haklara ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihatları doğrultusunda ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararlarının yoğunluğu dikkate alınmak suretiyle, Adalet Bakanlığınca teklif edilecek diğer ihlal alanları bakımından da Bakanlar Kurulu kararıyla bu Kanun hükümleri uygulanabilir.

(3) İdari nitelikteki soruşturmalardan kaynaklanan başvurular hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

BAŞKAN – Şimdi, ondan evvel, Sayın Bakanım, burada yine yürütme organının, -Komisyon Başkanı olarak belki ben de açıklamada bulunacağım- burada birkaç sorun var. Bir defa, (b)'de, gençler, bilhassa İnsan Hakları Daire Başkanlığı mensuplarıyla ve Hocamız da burada bana hak vereceklerdir.

Bakın, (b) fıkrasında bir, geç icra. Tamam. Geç icra bir negatif durumdur. Kısmen icra. Kısmi ifa tazminat doğurmaz, pozitif tazminat veremezsiniz. Geç, negatiftir. O zaman noksan icra diyeceksiniz ona. Noksan icraya tam icra edilmeme. Yani pozitif ifade etmek istiyorsanız "Mahkeme kararlarının geç veya noksan icra edildiği" demek lazım orada çünkü kısmi ifaya tazminat verilir mi arkadaşlar? İfadır.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – İfa edilmeyen bölümler için...

BAŞKAN – Ama işte onu ifa... Türkçe o kadar zayıf değil ki yani semantik. Eksik, noksan veya tam ifa edilmediği... Negatif olarak dersiniz, tam ifa edilmemdir o.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – ...almayan icraatları da var bunun.

BAŞKAN – Kurulmuş içtihatlar, Adalet Komisyonu gibi seçkin bir kurulun keşfettiği doğrular karşısında bağlayıcı bir referans oluşturmaz.

Demek ki arkadaşlar, mahkeme kararlarının geç veya eksik ifa edildiği; bir. Ondandır, ya da "hiç icra edilmediği" "İcra edilmediği" olmaz çünkü kısmi icra... "Hiç icra edilmediği" olur, hiç, hiç... Oraya "hiç" koyacağız çünkü kısmi icrayı tekrar aksi takdirde buraya şey ediyoruz, kısmi icra etmemeyi aksi takdirde buraya getiriyoruz. Yani üç hâl var: Yani bir, geç ifa; iki, noksan ifa; üç, hiç ifa etmeme. O ibareyi ona göre şey edeceğiz.

İki: Değerli Bakanım, burada bilhassa normların zaman bakımından yürürlüğü, nispi ve kısmi ilga fonksiyonuyla karşı karşıyayız. Zaten yasama organının da en zor sorusu ve sorunu odur. Bizim burada özel bir norm koymamız hâlinde, buna aykırı yasalar da eşit düzeyde bir norm olduğu için sonraki norm eski normu etkisiz kılar. Niye? Çünkü yasanın ilgili maddesine baktığımız zaman 3'üncü maddeye istisna koymuşuz, üçüncü fıkraya istisna koymuşuz. Eğer aksine yasa hükümlerini mahfuz tutmazsanız zaten Yargıtay da kabul etmiyor. Niye? Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni doğrudan uygulayarak Kamulaştırma Kanunu'ndaki, Ali Rıza Bey'in işaret ettiği 6'ncı ve 2'nci maddelerle ilgili yasa hükümlerini uygulamıyor, yatay etki, 90/5'e göre doğrudan onu uyguluyor. Anayasa normu bakımından tartışma yok. Orada görüşünüz benim için önemli.

Bir de 2'nci maddede, Değerli Bakanım -Anayasa bakımından Ali Rıza Bey ifade etti- bir delegasyon yok mu? Yani yasama organı belirsiz bir şekilde kendisine ait olan yetkiyi yürütme organına devretmiyor mu, onu düşünelim.

İki: Bir nevi yarı yargısal yetki olduğuna göre -bu yarı yargısal yetkidir- bu gibi usul kurallarını Anayasa'mızın 142'nci maddeyi analogi, kıyas yoluyla uygulayarak bu konuyu yasayla düzenlememiz gerekmez mi diyorum.

7'nci maddede aykırılık sorununu bir tartışalım. Bakanımızın veya İnsan Hakları Daire Başkanlığının görüşlerini. Hocamın da bilhassa burada görüşleri, insan hakları hukuku Hocamın da görüşlerini şey ediyorum. Ben tabii burada bir ön açayım diyorum. Ondan sonra şey yapacağız yani bir ihtiyaç olduğu kesin ama Anayasa'ya uygun bir ihtiyaç.

Buyurun Bakanım.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Sayın Başkanım, (b) fıkrasına ilişkin kelimelere ilişkin tespitlerinize bir itirazımız yok ancak...

BAŞKAN – Teşekkür... Yok zaten bir itiraz değil benim ki görüş, tartışalım diye.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Yani “Daha doğru olur.” tespitinize katıldığımı ifade edeyim ancak onun ötesindeki, doğrusu tespitlerimizi açmanızı istiyoruz. Bu konuda burada güvültüden de olsa bir algılama problemi yaşadık, onu ifade edeyim.

TURGUT DİBEK (Kırklareli) – Çok diplomatik oldu...

BAŞKAN – Yok, yok, burada diyorum ki bir, Bakanlar Kurulunun bu yetkisi sınırlı mı yani tazminat ödeme hâllerinin dışındaki ihlallerde de Bakanlar Kurulu böyle bir yetkiyi kullanacak mı? O zaman olmaz çünkü esasın inceleyecek o dosyaları yani hakkın özünün ihlali yani o çok önemli. Yani makul süre dışında yani tarih bakımından bir kapsam var yoksa makul süre dışında ve geç ifa, vesaire hâlleri dışında öze yönelik ihlal iddialarını da kapsıyor mu? O çok önemli.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Şimdi, Sayın Başkanım, Türkiye aleyhine verilmiş olan ihlal kararlarının yoğunluğu bellidir. En çok adil yargılanma hakkı, uzun yargılamadan kaynaklı ihlaller, mülkiyet hakkı ihlalleri ya da işte, nedir o...

BAŞKAN – Mülkiyet hakkı ihlali diyelim Bakanım. Somut olsun; mülkiyet hakkı ihlali. “Kardeşim, tapu benimdi, mahkeme yanlış yaptı, kadim bir tapuydu, mükerrer tapu...” iddiasıyla çifte tabii...

Şimdi bu Komisyon bunu inceleyebilecek mi?

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Şimdi bununla ilgili olarak bizim öngördüğümüz, yasa tasarısını hazırlarken hadise şudur: Adil yargılanma hakkının ihlaliinden sonra en çok başvuru mülkiyet hakkının ihlalidir kamulaştırma davalarından mülhem ve düşündüğümüz şey de bu Komisyonun bu işleri bir miktar rahatlattıktan sonra buna ilişkin yedi yüz civarındaki başvuruyu da buraya alabilmek amacıyla ayrı bir yasa getirmek istemiyoruz. Burada üç dört konudur bunlar. Gerekirse buraya belki o ihlalleri ismen de zikretmek suretiyle bu muhtlaklığı gidermek de mümkün olabilir.

BAŞKAN – O zaman isterseniz de gerekçeye yazalım. Gerekçeye yazalım onu. Kenan Bey, gerekçeye onları yazalım, bana verin.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Neler var Sayın Bakan?

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – “Neler var?” deyince onu hemen ben şuradan en çok hangi başlıklarda ihlal gelmiş şimdiye kadar...

BAŞKAN – Sayın Bakanım, bağlayıcı olmayın, arkadaşlar incelesin, onu gerekçelerde yazalım çünkü ölçüsüz bir delegasyon yapmayalım.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Ben konu başlıklarından birkaç tane...

BAŞKAN – Şu anda gerek yok Bakanım. Ekip arkadaşları verir bana, hiç yorulmayın, anlaşıldı o.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – İleteyim, arkadaşlarımız devam etsinler.

Şimdi, adil yargılanma hakkı, mülkiyet hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı, yargılamanın uzunluğu, kötü muamele yasağı ve etkin yasa yoluna ulaşım ve ifade özgürlüğü. En çok Türkiye'nin yoğun olarak ihlal aldığı konu başlıkları bunlar. Ötekiler daha az sayıda dosyalar, 30, 40, 50'li gibi ama 200, 250, 300, 400, miktarda yoğun ihlalin alındığı konu başlıkları, ilk arz ettiğim konu başlıklarıdır. Burada yeni bir alan oluşturulacaksa, Komisyona yeni bir görev tevdi edilecekse bu en çok... Çünkü orada diyor ki: “Yoğun ihlal alınan...” O da tanımlanmış, bizim açımızdan öyle anlaşılıyor ancak Komisyonda buna ilişkin bir tereddüt hasıl oluyor ise bu konu başlıkları tadat da edilebilir burada.

BAŞKAN – Bakanım, tutuklamayla ilgili bu Komisyon ne karar verebilir ki, uzun tutuklulukla ilgili? Verebilir mi yani? Yani bilemiyorum, onu çok iyi incelemek lazım.

Kenan Bey, size söz vereyim.

Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR – Sayın Başkanım, saygıdeğer üyeler; şimdi efendim, bu tasarinin ilk hazırlanış sürecinden beri şu ana kadarki aşamasında aslında üzerinde en çok tartıştığımız hüküm, tasarinin 2'nci maddesinin ikinci fıkrası hükmüdür. Buraya baktığımızda dikkatli bir şekilde incelenmezse sanki sizin de ifade buyurduğunuz gibi, yasama yetkisinin bir delegasyonu söz konusu gibi fakat hükmü dikkatle incelediğimizde, aslında sınırlarının belli, hele hele Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uygulaması dikkate alındığında çevresinin çok sınırlı olduğu görülür. O da şöyle: İki temel ölçüt var; bir, yerleşik içtihat ölçütü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin. Ki onun nasıl olduğunu şimdi Şener Bey kısaca bir açıklayacak. Çünkü buradaki esri şu aslında: Bu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi fırsat bulsa yani iş yükünden fırsat bulup oturup bu dosyaları incelese dairenin bile incelemeyen 3 kişilik komitenin vereceği ihlal kararlarıdır, buradaki ölçüt odur.

Somut örnek de vermek gerekirse şu: Şimdi kalmamıştır ama geçmişteki kararlarda devlet güvenlik mahkemelerinde askerî üyenin bulunmasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesine aykırılığı. Böyle bir şey varsa, bu büyük daireye veya daireye bile gitmeden 3 kişilik komite tarafından yerleşik içtihat çerçevesinde karar verir.

Bu da yetmiyor, ikinci olarak deniyor ki: Bu yerleşik içtihatlar doğrultusunda ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararlarının yoğunluğu da olacak.

BAŞKAN - Emsal vermek...

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR - Yani bir, yerleşik içtihat; iki, içtihat kararının yoğunluğu.

Şimdi Anayasa Mahkemesinin de bu Anayasa'nın 7'nci maddesi çerçevesindeki koyduğu kriterlere baktığımızda yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir yasa kuralının, Anayasa'nın 7'nci maddesine uygun olabilmesi için temel ilkeleri koyması, çerçeveyi çizmesi, sınırsız, belirsiz geniş bir alanı yürütmenin düzenlemesine bırakmaması...

BAŞKAN – 142'yle bağ kur Abi, yarı yargısal yetki bu.

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR – Burada yargısal yetki olarak görmüyoruz yani baştan beri ifademiz hep bir idari komisyon, yargı olarak görmüyoruz.

BAŞKAN – Neyse tamam, oldu, peki.

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR – Eğer Komisyon arzu ederse yerleşik içtihat uygulamasında da kısa bir açıklamayı Başkanımız yapabiliriz.

Arz ederim.

BAŞKAN – Buyurun; 142'yle de bir bağ kur.

Sevgili Hocam, buyurun.

ADALET BAKANLIĞI İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI ŞENER DALYAN – Müsaade ederseniz, yerleşik içtihadı bir kavram olarak ortaya koyalım. Yerleşik içtihat AİHM uygulamasında bizim iç hukuktaki anladığımız anlamdan biraz farklı. AİHM'e göre yerleşik içtihadı, "Mahkemenin 3 kişilik komitesi tarafından tutarlı bir şekilde daha öz önemli olan ve tekrarlayan alanlarda izlediği uygulamalardır." şeklinde tanımlayabiliriz.

Mahkeme 14 no.lu protokolün Haziran 2010'da yürürlüğe girmesinden sonra tek yargıyla 3 kişilik komiteyle daire ve büyük daire şeklinde bir yapılanmaya gitti. Tek yargıç, sadece kabul edilmez ya da bir dosyayı işlemeyen kaldırma kararı verebiliyor. 3 kişilik komite ise yine kabul edilmezlik kararı verebildiği gibi, yerleşik içtihat konusu olan başvuruları karara bağlıyor ve oy birliğiyle karar alıyor. Daireler 7 kişiden oluşuyor, bunlar yerleşik içtihat konusu dışında olan, onun, o da dâhil olmak üzere tüm konularda karar verebiliyor. Büyük daire de bildiğiniz gibi, daire kararlarına yapılacak itirazları değerlendiren mahkemenin birimi.

Dolayısıyla, yerleşik içtihat sadece komite tarafından karara bağlanan alanlar. Yerleşik içtihat konusunda da biz mahkemeye görüştüğümüzde, "Bizim Türkiye'den giden hangi konularda ne kadar başvuru var yerleşik içtihat anlamında?" diye sorduğumuzda, bize ekim ayında bir rakam vermişlerdi, yaklaşık bir rakam verdiler. Yargılama süreleriyle ilgili zaten bu kanunun konusunu oluşturuyor. Tutukluluk süresiyle ilgili yaklaşık bir üç yüz başvurunun olduğundan bahsettiler. Bunlar hep yerleşik içtihat konusu.

BAŞKAN – Başkan, istatistiklerden çok özü Komisyonla paylaşırsanız...

ADALET BAKANLIĞI İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI ŞENER DALYAN – Orman mevzuatıyla ilgili davalardan altı yüz tane vardı. Yine bunlar yerleşik içtihat konusudur fakat Yargıtayın içtihat değiştirmesinden sonra Mehmet Altunay kararı çıktı Nisan 2012'de...

BAŞKAN – Onu biliyorum.

ADALET BAKANLIĞI İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI ŞENER DALYAN – “İç hukuk yolu oluştu.” dedi vatandaşlara ve o başvuruları şu anda kabul edilmez bulmayı bekliyor. Altı yüz başvuru bu şekilde gidecek.

Savcı görüşünün tebliğ edilmemesi; Yargıtay savcısının, Danıştay savcısının yine askerî yüksek idare mahkemesi savcısının görüşünün tebliğ edilmemesinden dolayı seksen beş tane başvurumuz var orada. Bu da yerleşik içtihat konusu. Bunlar iç hukukta çözüldü zaten artık. Fakat ihlal geçmişte yaşandığı için doğal olarak ihlal alacağız.

Yargı kararlarının icra edilmemesi diğer bir alan.

Cezaevinde yazışma, telefon konuşmasında Türkçe dışındaki dillerin kullanılmamasından kaynaklanan başvurular var. Bunlar yerleşik içtihat konusu olanlar.

Yeni Kamulaştırma Kanunu'ndan kaynaklanan sorunlar, kamulaştırması el atmayla ilgili konular...

BAŞKAN – Anlaşıldı Üstadım onlar, tamam.

ADALET BAKANLIĞI İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI ŞENER DALYAN – ...ve banka mevzuatının uygulanmasından kaynaklı efendim.

Bunun dışında, yani ifade özgürlüğü gibi ya da adil yargılanma hakkını ihlal edecek, savunmanın kısıtlanması gibi durumların hiçbir şekilde yerleşik içtihat konusu olması söz konusu olamaz. Bu konuda Türkiye olarak siz komisyona yetki verseniz, komisyon da istediği kadar tazminat versin, bunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin etkin olarak kabul etmesi mümkün değil çünkü mağduriyetin tamamen giderilmesi gerekiyor. Savunma hakkının ihlali gibi durumlarda yargılamanın yeniden yapılması, kişinin çıkarına olan bir durum olduğu için tazminat vermekle ya da ifade özgürlüğü gibi alanlarda tazminat vermekle, bir komisyonun tazminat vermesiyle bu ihlal giderilmiş olmaz. Yani bu aslında sınırlı alanı kapsıyor ama sayısal olarak çok fazla. Bu da komisyon başarılı bir şekilde bu alanlarda çalışmaya başladıktan sonra, AİHM tarafından etkin kabul edildikten sonra ilerleyen süreçte düşünülecektir.

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum.

ADALET BAKANLIĞI İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI ŞENER DALYAN – Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Kenan Bey, Değerli Başkanım, bu konuda bana sınırlayıcı -gerçi dinledim- 142'nci maddeyle ilgili bir açıklama yapamadınız. O da yarı yargısal yetki değil diyorsunuz. Bana bir not gelirse...

Buyurun Ali İhsancığım.

ALİ İHSAN KÖKTÜRK (Zonguldak) – Şimdi, Sayın Başkanım, ben yani açıklamaların yeterli ve tatmin edici olduğunu düşünmüyorum. “Her ne kadar olay yani idari bir karar sürecidir, yargıyla ilgisi yoktur.” dense de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir davanın firesinin makul niteliğinin davanın koşullarına, Mahkemenin içtihat tarafından kabul edilen kriterlere, özellikle davanın karmaşıklığına, başvuruyla yetkili makamın tutumuna ve ilgililer için ihtilaf konusu davanın içeriğine –bakın, içeriğine- bakılarak değerlendirildiğini hatırlatmaktadır. Bu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ilke kararı. Dolayısıyla, ben bu açıdan bakıldığından...

BAŞKAN – O kadar da yüksek değil.

ALİ İHSAN KÖKTÜRK (Zonguldak) – Nasıl efendim?

BAŞKAN – Yani o kadar da yüksek değil. Komisyon Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin üstünde bir görüş iletebilir.

ALİ İHSAN KÖKTÜRK (Zonguldak) – Bir şey demiyorum efendim, yani ben saygı duyuyorum, ben de kendi düşüncemi ifade ediyorum.

Yani dolayısıyla bizce, “Adalet Bakanlığınca teklif edilecek diğer ihlal alanları bakımından da bu kanun hükümleri uygulanabilir.” şeklindeki düzenleme, Bakanlar Kuruluna, temel hak ve özgürlükleri ve hatta yargıya ilgilendiren bir alanda kapsamı ve sınırları belli olmayan bir yetki verilmesi mahiyetindedir. Bu yetkinin hangi amaçla kullanılacağı açık olmadığı gibi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye’den beklentilerinin oldukça dışına taşımaktadır. Yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ümmühan Kaplan kararında Türkiye’den beklentilerini ortaya koymuştur ancak bizim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Ümmühan Kaplan davasına atıf yaparak düzenlediğimiz bu madde bu kapsamın oldukça dışına çıkmaktadır. Verilen yetkilerin kapsam ve sınırlarının açıkça belirlenmesi, hukuk devletinin ve hukuki güvenlik ilkesinin olmazsa olmaz koşuludur. Bakanlar Kuruluna verilen yetki hukuk devletinin temel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Birincisi bu.

Diğeri de şu Sayın Başkanım: Şimdi, az önce Anayasa Mahkememizin bireysel başvuru tarihi olan 23/9/2012 tarihine kadar olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuruları kapsadığını ve bu ihlallerle ilgili bu kanun kapsamına girdiğini söylemiştik ancak sizin de yaptığınız açıklamalara göre, Anayasa mızın 148/3, kesinleşmiş başvuruları kapsamaktadır. Yani Anayasa Mahkemesi

gerekli başvuruların tüketilmesini öngörmektedir. Dolayısıyla, 23/9/2012 tarihinden sonraki uzun yargılama sürelerinden doğabilecek ihtilafların bir boşlukta kalması...

BAŞKAN – Bu olur mu ya? Ya, diyelim ki orada hüküm koymadık, Avrupa İnsan Hakları seçmesi bize rağmen var, başvurusu...

ALİ İHSAN KÖKTÜRK (Zonguldak) – Biz, dolayısıyla şunu söylüyoruz: Eğer maksat sadece üç bin beş yüz dosyanın tasfiyesi değil de bu konudaki sorunu ortadan kaldıracak bir iç hukuk düzenlemesi yapılmasıysa, dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin kesinleşmiş kararlara bakabileceği olgusu yani dar kapsamda yorum da dikkate alınarak biz bunun sadece 23/9/2012 tarihine kadar olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan bireysel başvuruları değil, o tarihten sonra da yapılan başvuruları da kapsamı gerektiğini düşünüyoruz. Dolayısıyla öneremiz var, önerimizin de okunmasını istiyoruz.

BAŞKAN – Evet, önergede konuşacağız sizin içtihadınız... Bakın, Bolinya diye meşhur filozof bir hukukçu var, diyor ki: "Herkes çizdiği usul ile bağlıdır."

Önergenizi okutacağım, önergeniz konusundaki söz kapsamında size vereceğim.

Buyurun:

Adalet Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan "Avrupa İnsan Hakları mahkemesine yapılmış başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair kanun tasarısı"nın 2. maddesinin 1. fıkrasının b bendinin aşağıdaki değiştirilmesini 2 ve 3.fıkrasının metinden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Ali İhsan Köktürk

Turgut Dibek

Ömer Süha Aldan

Zonguldak

Kırklareli

Muğla

Dilek Akagün Yılmaz

Ali Rıza Öztürk

Uşak

Mersin

b) Mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edildiği ya da icra edilmediği, iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları mahkemesine yapılmış olan başvuruları ve 23.9.2012 tarihinden itibaren a) bendindeki hakların ihlal edildiğine dair başvuruları kapsar.

Gerekçe:

Yasa tasarısının uzun yargılamalar ve Mahkeme kararlarının geç veya kısmen icra edilmesi ya da icra edilmemesine ilişkin sadece Avrupa İnsan Hakları mahkemesine yapılmış başvurulara münhasır bir düzenleme olarak düşünülmesi yasanın çıkartılma amacıyla örtüşmemektedir.

Tasarı 23.9.2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkının başladığı gerekçesiyle 23.9.2012 tarihine kadar Avrupa İnsan Hakları mahkemesine başvurulara dönük geçici nitelikte bir düzenleme olarak düşünülmemektedir. Ancak bireysel başvuru hakkını düzenleyen Anayasa m. 148/3 bireysel başvuru hakkı için olağan kanun yollarının tüketilmesini öngörmektedir. Uzun yargılamalara yönelik başvuru için ise kanun yollarının tüketilmiş olmasını aramak olayın özüne aykırıdır. Bu nedenle tasarı uzun yargılamalarla ilgili olarak her zaman başvurulabilecek bir yöntemi kapsamalıdır. Bu nedenle tasarının kapsamını anlatan ikinci maddesinin yukarıdaki şekilde değiştirilmesi tasarının amacına daha uygun olacaktır.

Yine tasarının 2. maddesinin 2 ve 3. fıkraları Adalet Bakanlığına çok geniş yetkiler tanımakta yasamanın yetkisi yürütmeye devredilmektedir. Bu nedenle bu fıkraların metinden çıkarılması önerilmiştir.

BAŞKAN – Dilek Hanım, çok geniş gerekçeye karşı veciz bir konuşma.

Buyurun.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Evet efendim, ben de öyle yapacağım zaten.

Şimdi efendim, biz geçmiş yasama döneminde şöyle bir olayla karşılaştık. Biliyorsunuz, bir gece yarısı önergesiyle özelleştirilen, özelleştirme kapsamındaki yerlerle ilgili verilen idare mahkemesi ve Danıştayın kararlarının uygulanabilir olup olmadığı konusunda Bakanlar Kurulunda yetki verilmişti ve Bakanlar Kurulu bu konuda her türlü yetkiyi sahip olmuştu. Böyle bir yasal düzenleme yapıldı Meclisimiz tarafından.

BAŞKAN – Bizden çıkmadı, bizim Komisyondan çıkmadı.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Hayır efendim, önergeyle geldi, Genel Kurulda gece yarısı önergesiyle geldi ve özelleştirmelerle ilgili, mahkemelerin iptal kararı olmasına rağmen bu iptal kararlarının uygulanmayacağı yolunda Bakanlar Kurulunun karar vermesi konusunda Bakanlar Kuruluna yetki tanındı.

Şimdi böylesine bir Hükümetle karşı karşıya olunca bizim elbette yani bu konularda tereddüt duymamız çok normaldir. Şimdi öyle bir şeyi mahkeme kararlarının yerine getirilmemesiyle ilgili konuda Bakanlar Kuruluna yetki verilmesi hukuk devletinde olabilecek bir şey midir efendim?

Şimdi arkadaşlarımız “İşte bu konuda yerleşik içtihatları bakacağız, işin özüne ilişkin, örneğin, adil yargılanmalara ilişkin konularla ilgili biz bunu koysak bile zaten AİHM tanımaz.” diyorlar ama yani bu konuda herhangi bir soru işaretine yer bırakmamak için biz ikinci ve üçüncü bendin mutlaka metinden çıkartılması gerektiğini düşünüyoruz çünkü Bakanlar Kuruluna bu konuda yetki vermek yani gerçekten yasamanın yetkisini yani burada hem Komisyonun hem Genel Kurulun yetkisini Bakanlar Kuruluna, idareye vermek anlamına gelir ki aslında bu gerçekten de Anayasa’mızın ilkelerine de aykırıdır, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bizden istemiş olduğu bu sözleşme metnine de aykırıdır. Bu nedenle, biz bu iki maddenin, iki fıkranın metinden çıkartılması gerektiğini düşünüyoruz efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, Anayasa’mızın 11’inci, İç Tüzük’ümüzün 38’inci maddesi gereği bir ön sorun olarak maddenin Anayasa’ya aykırı olduğu yönünde bir itiraz vardır.

Anayasa’ya aykırılık itirazını kabul edenler... Kabul etmeyenler biçiminde oylayacağım: Anayasa’ya aykırılık itirazını kabul edenler... Aykırılık itirazını kabul etmeyenler... Anayasa’ya aykırılık itirazı veya istemi oy çokluğuyla reddedilmiştir.

Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum: Önergeyi kabul edenler... Önergeyi kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Değerli arkadaşlar, Sayın Bakanım; yine, maddeyi oylamadan evvel tabii (b) fıkrasındaki düzeltimi bütün arkadaşlar kabul etti, onu okuyacağım.

Bir de şurada sorun var: Üçüncü fıkrada “idari nitelikteki soruşturmalardan kaynaklanan başvurular hakkında bu kanun hükümleri uygulanmaz.” Madem istisna, “idari nitelikteki soruşturmalar bu kanunun kapsamı dışındadır.” demek lazım çünkü kapsam maddesi. Yani uygunsuz arkadaşlar, böyle olsun. Yani norm tekniği bakımından ama fark etmez, şeyi uzatıyorsunuz, başvuruyu mümkün kılıyorsunuz ama “bu kapsam dışındadır” deyince başvuru da imkânsız, doğrusu o.

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR - Başvuru AİHM’e yapılan başvuru olduğu için, hep oraya atfen. 2’nci maddenin birinci fıkrası da o şekilde bağlanıyor.

Yani yazım tarzı itibarıyla baktığımızda Sayın Başkanım, 2’nci maddenin birinci fıkrası da diyor ki “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruları kapsar.” Burada da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bu konuda yapılmış başvurular olabilir, biz onu diyoruz, onları kapsamaz, onlar hakkında uygulanmaz diyoruz. Kaldı ki tanımlar maddesinde de başvurunun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış olan başvuruyu ifade ettiği belirtiliyor. Dolayısıyla başvuru uzamış değil.

BAŞKAN – Problem değil ama “kapsamı dışındadır” demek hem daha kısa hem anlamı daha net ifade ediyor.

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR – Doğrudur.

BAŞKAN – (b) fıkrasını şöyle yazıyoruz: “Mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği...” Tamam mı?

Bu değişiklikle maddeyi yüksek oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Tanımlar

MADDE 3- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

- Bakanlık: Adalet Bakanlığını,
- Başvuran: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmuş olanları,
- Başvuru: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış olan başvuruyu,
- Ç) Komisyon: Tazminat talebi hakkında karar vermek amacıyla kurulan komisyonu,
- d) Müracaat: Komisyona iletilen talebi,
- e) Müracaat eden: Komisyondan tazminat talebinde bulunanları ifade eder.

BAŞKAN – Önerge yok.

Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Komisyon ve çalışma esasları

MADDE 4- (1) Bu Kanun kapsamında yapılacak müracaatlar hakkında karar vermek üzere Bakanlığın merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında çalışan hâkim ve savcılar arasından Adalet Bakanı tarafından atanacak dört kişi ile Maliye Bakanı tarafından Maliye Bakanlığı personeli arasından atanacak bir kişiden oluşan toplam beş kişilik Komisyon kurulur. Komisyon Başkanı bu üyeler arasından Adalet Bakanı tarafından seçilir.

(2) 9 uncu madde hükmü saklı kalmak üzere, Komisyon üyelerine müracaat sonuçlandırılıncaya kadar başka bir görev verilmez.

(3) Komisyon üye sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar verir.

(4) Komisyonun sekretarya hizmetleri Bakanlık tarafından yürütülür.

(5) Kamu kurum ve kuruluşları ile yargı mercileri, Komisyonun görevi kapsamında ihtiyaç duyduğu her türlü bilgi ve belgeyi gecikmeksizin Komisyona göndermek zorundadır.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, gerek yüksek yargı mensuplarının gerek kamu kurumu niteliğindeki meslek teşekküllerinin çeşitli maddelerle ilgili taslak önermeleri olabilir. 3' üncü maddede Yargıtayımızın bir taslağı vardı çünkü önerge verme hakları yok. Ben onu sonra tekrar sizinle paylaşırım ama arkadaşlar bana lütfen hatırlatsınlar “bizim bir düşüncemiz var” desinler, söylesinler, paylaşırız Komisyonla, Hükümet katılırsa arkadaşlardan birisi o önergeyi üretebilir. Onun için katılımı sağlayalım, ne olur. Öğleden sonradan beri çalışıyoruz, atlayabiliriz, ben özür diliyorum Yargıtaydan onun için.

Bu maddeyle ilgili söz talebi var mı?

Barolar Birliği temsilcisine söz veriyorum.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ HUKUK MÜŞAVİRİ AVUKAT EKİM ERGÜN – A slında, alt komisyon çalışmalarından da bahsetmek gerekiyor çünkü 4' üncü madde üzerinde alt komisyon toplantısında oldukça uzun süre durmuştuk. Alt komisyon toplantısında komisyonun bağımsızlığının sağlanabilmesi için, komisyonda yüksek yargı organları temsilcilerinin ve Türkiye Barolar Birliği temsilcisinin de katılımının gerekli olduğunu belirtmiştik. Komisyon toplantısına katılan sayın vekillerimiz durumu hatırlarlar zaten. Buna karşılık, biz bu komisyonda yer almak istiyoruz, alt komisyon toplantısında açık ve net bir şekilde ifade etmiştik.

BAŞKAN – Şu anda Adalet Komisyonundasınız, yani kurulacak komisyonda mı demek istiyorsunuz?

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ HUKUK MÜŞAVİRİ AVUKAT EKİM ERGÜN – Evet.

BAŞKAN – Zaten yer alıyorsunuz bizim Komisyonda.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ HUKUK MÜŞAVİRİ AV. EKİM ERGÜN – Evet, komisyonda yer almak istiyoruz biz.

Söz konusu istemimize karşılık, Adalet Bakanlığı temsilcileri söz konusu komisyonun tam zamanlı olarak çalışacağını, Türkiye Barolar Birliğinin de bu komisyona görevlendirme yapmak istemeyebileceğini, bu nedenle bu konunun esas komisyonda görüşülmesinin daha uygun olacağını belirtmişlerdi.

Biz, alt komisyon toplantısından sonra konuyu yönetim kurulumuza götürdük ve yönetim kurulumuzdan da oy birliğiyle karar çıktı. Biz, söz konusu komisyonda yer almak istiyoruz. Yüksek yargı temsilcileri yer almak isterler mi onu bilmiyoruz, biz onların da yer almalarını elbette isteriz ancak onlar yer almasa bile, biz bu kurulacak olan komisyonda yer almak istiyoruz.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Değerli Avukatım. Ankara Barosu değil mi?

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ HUKUK MÜŞAVİRİ AV. EKİM ERGÜN – Ankara.

BAŞKAN – Hangi dönem intisap ettiniz Ankara Barosuna?

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ HUKUK MÜŞAVİRİ AV. EKİM ERGÜN – 2006.

BAŞKAN – Biz milattan öncede kalmışız!

Önerge vardır, okutuyorum:

Adalet Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair kanun tasarısı"nın 4. maddesinin 1 ve 4. fıkralarının aşağıdaki değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Ali İhsan Köktürk

Dilek Akagün Yılmaz

Ali Rıza Öztürk

Zonguldak

Uşak

Mersin

Turgut Dibek

Ömer Süha Aldan

Kırklareli

Muğla

“Madde 4 - (1) Bu kanun kapsamında yapılacak müracaatlar hakkında karar vermek üzere Yargıtay tarafından seçilecek 2, Danıştay tarafından seçilecek 2, Barolar Birliği tarafından 20 yıllık hizmet süresini tamamlamış Avukatlar arasından seçilecek 2, Maliye bakanlığı tarafından atanan 20 yıllık hizmet süresini tamamlamış bir kişiden oluşan komisyon kurulur. Komisyon üyeleri 3 yıl için seçilirler. Boşalan üyelikler ilgili kurumlarca bir ay içinde doldurulur. Komisyon başkanı komisyon üyelerinin arasından gizli oyla seçilir.

(4) Komisyonun sekreteryaya hizmetleri Ankara adli yargı adalet komisyonunca görevlendirilecek müdür ve yeteri kadar personel eliyle yürütülür.”

Gereğe:

Bu tasarı kapsamında oluşturulacak komisyonun Adalet Bakanlığı tarafından değil daha bağımsız olabilecek Yargıtay, Danıştay ve Barolar Birliği tarafından seçilecek üyelerden oluşması tasarının amacına daha uygun olacağı gibi AİHM tarafından da daha etkin ve tutarlı bir komisyon olarak görülmesini sağlayacak ve daha sağlıklı kararlar verilebilecektir.

Ayrıca komisyonun sekreteryasının da sadece komisyonun işlerini yürütmek üzere daha bağımsız ve işlevsel olması açısından ayrı oluşturulmasında fayda olacağı düşüncesiyle değişiklik önergesi verilmiştir.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Buyurun Dilek Hanım.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, biraz önce de Sayın Bakanımız bu iç hukuk kurallarıyla ilgili, oluşturulacak olan yolla ilgili bazı maddeleri saydı. Ben de bu Ümmühan Kaplan davasından bu yönüyle bir değerlendirme almak istiyorum.

Mevcut davada belirlenen yapısal sorunlardan kaynaklı problemleri çözmek için kabul edilmesi gereken iç hukuk yollarına ilişkin olarak mahkeme bazı davaları örnek vermiş, davasındaki temel ilkelere atıf yapmaktadır. Yargılama süresinin uzunluğundan kaynaklı etkili tazminat taleplerine ilişkin kabul edilmesi gerekli kriterler bakımından mahkeme yine Yunanistan’daki bir davayı örnek vermiş ve atıf yaptığı ilkeler şunlar efendim:

Tazminat davası makul süre içinde neticelendirilmelidir.

Tazminat bedeli ivedi şekilde ödenmelidir, en geç altı ay içerisinde.

Sözleşmenin 6’ncı maddesinde belirtildiği gibi, tazminat davasını yöneten usul kuralları hakkaniyet ilkesine uygun olmalıdır. Yani bir yargı yetkisi yoktur deniyor ya, usul kuralları hakkaniyet ilkesine uygun olmalıdır özellikle belirtiliyor.

Yargılama giderleri başvuru üzerine ağır bir etki yapmamalıdır.

Tazminat tutarı mahkemenin benzer olaylarda hükmettiği tazminat tutarının altında kalmamalıdır.

Efendim, bir de örnek yasalardan örnek vermek istiyorum size. Örneğin Pinto Yasası, istinaf mahkemesinin yetkili olacağı belirtiliyor. Yani mutlaka yine bir yargı yoluna başvurmuş. Yine Moldova örneğinde “usul hukukundaki yetki kuralları çerçevesinde, ihlale konu dava esasını inceleyen heyet dışında başka bir heyet tarafından incelenir” der. Aynı zamanda, Pinto Yasası’nda “temyiz başvurusu Yargıtaya yapılır” der. Aslında, tümüyle bir yargılama sürecini bütün örnek yasalar... İki örnek yasa var önümüzde, her ikisinde de bir yargılama süreci öngörülmüştür çünkü adil yargılama kriterlerine uygun bir süreç olması öngörülmüştür. O nedenle de Sayın Bakanımız “işte bu bir yargılama süreci değildir, sadece tazminatlar konusunda karar verecektir” derken aslında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin amaçlarına uygun bir çözümleme yapmamış oluyor.

Bir de efendim, diyor ki Sayın Bakanımız “4 hâkim ve savcı, hâkim teminatına sahip kişiler tarafından oluşacak.” Ancak, bizim yargı sistemimizde oluşan gediklerden dolayı, artık örneğin Deniz Feneri davasındaki hâkim teminatına sahip savcılarımız görevden alındıktan sonra, bir de haklarında yaptıkları işlerden dolayı, yaptıkları mütalaadan dolayı, yani hiçbir savcı mütalaadan dolayı yargılanmazken, verdikleri mütalaadan dolayı yargılandılar. Aynı şekilde, Hakan Fidan dosyasını yürüten savcı görevden alındı. Şimdi, onlar da hâkimlik teminatına sahip insanlardı. Ne yazık ki bizim yargı sistemimizdeki bu ağır gediklerden dolayı, onun için Adalet Bakanlığı tarafından oluşturulan bir komisyon olmaması gerekiyor. Yani yargı yetkisine sahip diğer örnek yasalarımızda olmuş olduğu gibi yargı yetkisine sahip, daha bağımsız bir kurulun, bir sekreteryanın olması gerektiğini düşünüyoruz. Biz Barolar Birliği temsilcisinin de görüşüne katılıyoruz. Daha önce aslında, Yargıtay temsilcisi arkadaşlarımızın da bu konuda bazı görüşlerini ben alt komisyondan hatırlıyorum. Mutlaka daha bağımsız nitelikte, devlet aleyhine eğer böyle bir karar verilecekse bağımsız nitelikte, devlete doğrudan doğruya bağlı olmayan, yani Danıştay, Yargıtay ve Barolar Birliği tarafından seçilebilecek kişilerden tarafından oluşmasında çok büyük

fayda vardır. O zaman işte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi “etkin bir iç hukuk yolu yaratmışsınız” diyecek bize. Aksi takdirde, bunun etkin bir iç hukuk yolu olmadığı aşikâr olacak efendim.

Önergemizin kabulünü diliyoruz.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, önergeye katılıyor musunuz?

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Katılmıyoruz Sayın Başkanım.

Yalnız, bu arada Pinto Yasası’na çok atıf yapıldı, İtalya örneği verildi. İtalya’da o yasayla yapılan uygulamayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi etkin bir iç hukuk yolu olarak kabul etmediği için işlemedi zaten. Dolayısıyla burada önemli olan sürecin maksada yarayacak şekilde seri işleyebilmesidir. Onun için, bu getirilen model Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uzmanlarıyla istişare edilerek hazırlanmıştır.

Arz ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Önergeyi yüksek oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Madde 5’i okutuyorum:

Müracaatın şekli ve süresi

MADDE 5- (1) Komisyona müracaat, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru tarihini ve numarasını gösteren resmi kayıt kabul mektubu, başvuru formu ve diğer ilgili bilgi ve belgelerle birlikte, müracaat edenin kimlik bilgilerini içeren imzalı bir dilekçeyle yapılır.

(2) Başvuran, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde Komisyona müracaat edebilir. Bu süre içinde müracaatta bulunmayanlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin münhasıran iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması gerekçesine dayanan kabul edilemezlik kararının kendilerine tebliğinden itibaren bir ay içinde de Komisyona müracaat edebilirler.

(3) Bakanlar Kurulu kararıyla;

a) 2 nci maddenin ikinci fıkrası uyarınca Kanunun kapsamının genişletilmesi,

b) 9 uncu maddenin ikinci fıkrası uyarınca sürenin uzatılması,

durumunda müracaat hakkı kazananlar, bu haklarını Bakanlar Kurulu kararının Resmî Gazetede yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde kullanabilirler.

(4) Müracaatın Cumhuriyet Başsavcılıkları aracılığıyla da yapılması mümkündür. Cumhuriyet Başsavcılığı, müracaat evrakını derhal Komisyona gönderir. Bu durumda Cumhuriyet Başsavcılığına yapılan müracaat tarihi esas alınır.

(5) Müracaatlara ilişkin düzenlenecek kâğıtlar damga vergisinden, yapılacak işlemler harçlardan müstesnadır.

BAŞKAN – Önerge yok.

Söz talebi var.

Dilek Hanım, irticalen daha etkili konuşuyorsunuz, metinleri referans almayın.

Buyurun.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Evet efendim.

Şimdi, biz tahmin ettiğimiz için önergelerimiz kabul edilmeyecek diye, yani bizim önergelerimiz kabul edilmiş olsaydı eğer, sizin redaksiyon yetkisiyle bu maddeleri de düzeltteceğinizi biliyorduk. Ancak, bir de diğer örnek yasalarda benim şu dikkatimi çekti: Husumet kime yöneltilecek, o konuda düzenlemeler var. Husumet kime yöneltilecek, ispat yükü kimdedir, devletin neleri ispat etmesi gerektiği, bunun karşısında vatandaşın neleri ispat etmesi gerektiği gibi usul hükümleri var. Gözden kaçırdığımı sanmıyorum, husumetin kime yöneltileceğine ilişkin bir hüküm yok bu tasarıda. Örneğin askerlikle ilgili bir şeyse Millî Savunma Bakanlığına, hukuki bir durum ise Adalet Bakanlığına, vergi mevzuatıyla ilgili bir konu ise Maliye Bakanlığına yöneltilir diye bazı hüküm var ama bizde bu konuda husumetin yöneltileceğine dair bir hüküm konmamış buraya. Yani bu konuda herhangi bir eksiklik olmaması, ileride yasanın uygulama şekliyle düşündüğümüzde... Yani ben bir avukat olarak nasıl bir dilekçe yazacağım diye düşündüm de, yani husumeti kime yöneltceğim? Bu konuda bir eksiklik olduğu kanaatindeyim. Bunu Komisyonumuzun biraz daha ayrıntılı düşünmesi gerektiğini düşünüyorum.

BAŞKAN – Kenan Bey, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti olarak bu konudaki açıklamayı yapın.

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR – Sayın Başkanım, bizim bütün aşamalarda ifade etmeye çalıştığımız, idari bir komisyon, husumet yok. Yani burada, gelecek, normal bir başvuruda bulunacak, talebi incelenecek, herhangi bir husumet söz konusu olmayacak.

BAŞKAN – Tazminat hükmedecek, borç doğuruyor.

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR – Tazminatı devlet ödeyecek.

BAŞKAN – Devlet o zaman, Türkiye Cumhuriyeti, gizli hasım...

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR – Adalet Bakanlığı ödeme yapacak zaten.

BAŞKAN – O zaman gizli hasım, teknik.

Bakın, eğer bu konuda şeyiniz varsa, Genel Kurulda çalışın.

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR – Gene bakarız ama bir problem görmüyorum.

BAŞKAN – Buyurun Dilek Hanım.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Şunu konuşmuşuk: İşte bu ilam niteliğinde bir belge sayılsın, yani ödemesi nasıl olacaksa bu düzenlensin falan derken, mutlaka ödeme yapacak makamın belirtilmesi gerekiyor. Aksi takdirde, burada ciddi bir muğlaklık oluşur.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ediyorum.

Bütün kapalılığa rağmen, bu görüşmeler, yapının çözüm ışıklarını oluşturuyor. Eğer öyle bir ihtiyaç olursa çalışın, Genel Kurulda ilaveten önerge yazabiliriz.

Burada, ben, mini Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi bakarım, yarı yargısal olarak bakarım. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki çözüm neyse burada da o olmalı ama mecburi bir durum değil, formel olarak çözülebilir.

Maddeyi bu şekilde oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Müracaatın reddi

MADDE 6- (1) Komisyon;

a) Müracaat konusu başvurunun, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince öngörülen iç hukuk yollarının tüketilmesi koşulu dışındaki diğer kabul edilebilirlik şartlarını taşımadığını,

b) Komisyona süresinde müracaat edilmediğini,

c) Müracaat edenin hukuki menfaati olmadığını,

d) Müracaatın 2 nci madde kapsamına girmediğini,

tespit ederse müracaatı reddeder.

BAŞKAN – Önerge yok.

Söz talebi yok.

Maddeyi okunduğu şekilde yüksek oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Maddeyi yazıldığı ve okunduğu şekilde kabul edilmiştir.

Müracaat hakkında karar ve karara itiraz

MADDE 7- (1) Komisyon, müracaat hakkında dokuz ay içinde karar vermek zorundadır.

(2) Komisyon, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin emsal kararlarını da gözetmek suretiyle müracaat konusunda gerekçeli olarak karar verir.

(3) Komisyon kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Komisyon aracılığıyla Ankara Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz dilekçesi müracaata ilişkin diğer tüm belgelerle birlikte derhal itiraz mercine gönderilir. Bu itiraz öncelikli işlerden sayılarak üç ay içinde karara bağlanır. Mahkeme tarafından Komisyon kararı yerinde görülmezse işin esası hakkında karar verilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

(4) Ödenmesine karar verilen tazminat, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde Bakanlık tarafından ödenir. Ödemeye ilişkin düzenlenecek kâğıtlar damga vergisinden, yapılacak işlemler harçlardan müstesnadır.

BAŞKAN – Arkadaşlar, Yargıtayın bir talebi var, imzalı değil, üye arkadaşımız bana verdi. İşleme koymak anlamında değil, bir müşterek hukuk, ilk hukuk, ilk kurum oluşturuyoruz, en azından Yargıtayın görüşü...

Siz, sevgili kardeşim, hem 3'üncü maddeyle ilgili görüşünüzü hem de 7'nci maddeyle ilgili görüşünüzü metni okuyarak lütfederseniz.

Buyurun.

YARGITAY ÜYESİ SALİH ÖZAYKUT – Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli Komisyon üyeleri ve katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, bizim önerimiz şununla ilgili: Komisyon oluşumuyla ilgili herhangi bir önerimiz yok ancak bu komisyona itiraz usulüyle ilgili bir önerimiz var. Komisyonun kararlarına karşı itiraz bildiğiniz gibi bölge idare mahkemesine yapılıyor. Bugüne kadarki uygulamada bireysel başvuru yoluyla yapılan itirazların Anayasa Mahkemesine, diğer yolla yapılan başvuruların da İnsan Hakları Mahkemesine denetletilmesi gibi bir yol var. Şimdi, bu iki yolun dışında bir üçüncü mekanizma olarak, yargısal mekanizma olarak da bölge idare mahkemesi öngörülüyor.

Bu oluşturulacak komisyonun idari bir komisyon olacağı ifade edildi ancak bu komisyon, idari bir işlemi denetlemeyecek hepinizin malumu olduğu gibi, aksine yargısal bir fonksiyonun, yargısal mekanizmanın doğru işleyip işlemediğini denetleyecek. Bunu denetlerken diyelim ki yargılamanın uzunluğundan bahsedecek. Burada devlet mi kusurlu, davacı mı, davalıdan mı kaynaklanıyor, dava kompleks bir dava mı, karışık, karmaşık bir dava mı, temyize kaç kere gitti, buradaki hata kimden kaynaklanıyor? Bunları değerlendirecek.

Ayrıca, yine 6'ncı madde gereğince kabul edilebilir şartlar taşıyıp taşımadığını yine (c) bendi gereğince hukuki menfaatinin olup olmadığını yine bu komisyon değerlendirecek.

Ayrıca, bunun dışında da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin emsal kararlarını yine bu komisyon gözetecek, bu komisyon buna göre bir karar verecek. Bu kadar şey yapan bir komisyonun salt idari bir komisyon olduğunu söyleyebilmek oldukça zor. Dolayısıyla, bu komisyonun kararlarının da sadece idari bir işlem olduğunu düşünmek oldukça zor. Yargıtay olarak biz böyle düşünüyoruz.

Dolayısıyla, burada yapılacak işlemin devletin ya da tarafların kusurundan mı, kompleks bir dava mı, bu davadaki kusur nereden kaynaklanıyor? Çünkü bunların her birine göre uzun süre farklı olarak değerlendirilebilecek. Diyelim ki bir örgüt davasında çok uzun bir süre değil, belki beş sene makul görülebilecek ancak bir el atmanın önlenmesi davasında iki sene uzun görülebilecek, bir buçuk senede, bir senede bunun bitirilebileceği düşünülebilir. Dolayısıyla, bu tür davalarda her bir davanın niteliğine göre bu komisyonun verdiği kararların bir inceleme mekanizmasının olması gerektiğini düşünüyoruz.

Burada bizim önerimiz şu, çok kısaca anlatacağım. Gerekirse yine kanun metninden de okuyabilirim, uzun olduğu için, sadece ne olduğunu söylemek istiyorum Başkanım izin verirse ama istenirse okuya da bilirim. Bizim önerimiz şu: Bu komisyon karar verecek, yani komisyon kanundaki şekliyle oluştu ve karar verecek. Bu karara karşı yine öngörülen süre içerisinde, on beş günlük süre içerisinde Danıştayda İdari Dava Daireleri Kurulu Başkanı Yargıtayda ise Hukuk Genel Kurulu Başkanı ve Ceza Genel Kurulu Başkanının Başkanlığında Divan tarafından ihlal iddiası konularla ilgili olarak çalışan dairelerden 4 üye belirlenecek, toplam 5 tane üye. Şimdi, bu ne zaman çalışacak? İş çok diye de ifade edildi. Hukuk Genel Kurulu haftada bir gün çalışıyor, Ceza Genel Kurulu aynı şekilde haftada bir gün çalışıyor. Dört gün, başkanlar bu işi yapabilecek bir durumda. Haftada bir gün bunlar toplanabilir. Ayrıca biz 4 tane üyeyi çeşitli daireden seçip verdiğimiz zaman diğer işlerimiz aksamıyor. Ben buraya geldim, oradaki işler devam ediyor, yani hiçbir şekilde aksamadan devam ediyor. Dolayısıyla 5 kişilik bir kurul normal yargılama mekanizmalarına girmeden çünkü siz bölge idare mahkemesine itiraz dediğiniz zaman, burada taraf teşkil olacak, dilekçelere teatisi olacak, tebligat sıkıntıları olacak, yargılama uzayacak. Sadece on beş günlük süre olarak düşünmeyin bunu, çok uzun bir süreye yayılabilecek. Dolayısıyla, bizim makul süreyi denetleyen mekanizmamız makul süre olmaktan uzaklaşabilecek. Biz çok daha hızlı bir mekanizma öngörüyoruz. Ayrıca, burada görevli Yargıtay üyelerini biz İnsan Hakları Mahkemesinde eğitmeyi düşünüyoruz, oraya gidip belli içtihatlar almasını düşünüyoruz ve bu içtihatların da sonra Yargıtaya da yansması, Yargıtayın da bunları benimsemesi, Yargıtay içtihatlarının bunlarda çok etkin bir şekilde işlemini öngörüyoruz. Bu başka başka faydalar getirecektir.

Öte yandan, Yargıtayın vereceği kararı, Danıştayın vereceği karar, diğer alt derecedeki mahkemeler çok rahat benimseyecek, kendi içtihatlarına yansıtacak. Öte yandan, burada üç tane mahkeme kurulmuş olduğundan, tek mahkemenin vereceği karardan çok daha hızlı bir süreç olacak, çok daha hızlı bir şekilde denetleyip karar vermiş olacaklar.

Sözümü uzattım, biliyorum. Bu şekilde bir önerimiz var.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Peki, teşekkürler.

Buyurun Ömer Bey.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Biraz sonra, Dilek Hanım değişiklik önergemizle ilgili konuşacak fakat ben başka bir konuya dikkat çekmek istiyorum burada.

Bu komisyonun verdiği karara karşı tasarıda bölge idare mahkemesi bir karar verecek ve karar kesin. Diyelim ki komisyonun verdiği kararı vatandaş beğenmedi.

BAŞKAN – Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gider.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – O konuda bir boşluk var. Yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine tabii gidecek fakat bu sefer bireysel başvuru konusu yine gündeme gelecek, yine Anayasa Mahkemesine öncelikle gitme gibi durum ortaya çıkacak.

BAŞKAN – İç hukuk yolu bitmediği için gidemeyecek Anayasa Mahkemesine.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Hayır, bitiyor. Kesin kararı veriyor ya...

BAŞKAN – Yok, yok. İç hukuk değil o. O, devam eden davalarla ilgili. Uzun süreli yargılama devam eden...

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Hayır, onu kastetmiyorum ben. Diyelim ki uzun süreli yargılamaya ilişkin, vatandaş başvurdu, onun üzerine komisyon bir tazminata hükmetti, vatandaş ona itiraz etti, bölge idare mahkemesine gitti, onun verdiği kararda da itirazı reddetti diyelim. Bundan sonra, artık ortada kesin bir şey var. Bundan sonra yeniden...

BAŞKAN – Anayasa Mahkemesine gidemez...

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Gider... Çünkü yarı yargısal bir karar söz konusu olabilecek bu takdirde.

BAŞKAN – Anladım.

Arkadaşlar, Kenan Bey, not alın.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – İdare Mahkemesinin verdiği karar yargı kararı olacak. Dolayısıyla da yeniden Anayasa Mahkemesine gidilecek, yeniden oradan verilecek karara istinaden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gidilecek. Sonuçta, bu 4 bin, 5 bin dosyayı halledeceğiz derken, ben eminim şuna 3 bini de yeniden aynı şeyi yapacaktır.

Dolayısıyla buna dair, özellikle Anayasa görüşmeleri sırasında bir şey olur mu bilemem ama buna ilişkin bir çözüm bulmak lazım. Bu, sonuçta sorunu çözüyor.

BAŞKAN – Onu yazarız biz. 148' i ona göre yazarız.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Sonuçta, nihai olarak yine bir yargısal karar verilmiş olacak.

BAŞKAN – Anladım, teşekkür ediyorum.

Önerge var, okutuyorum:

Adalet Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair kanun tasarısı"nın 7. maddesinin 1, 3 ve 4. fıkralarının aşağıdaki değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Ali İhsan Köktürk	Dilek Akagün Yılmaz	Ali Rıza Öztürk
Zonguldak	Uşak	Mersin
Turgut Dibeke	Ömer Süha Aldan	
Kırklareli	Muğla	

Madde 7- (1) Komisyon müracaat hakkında 4 ay içinde karar vermek zorundadır.

(3) Komisyon kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde komisyon aracılığıyla Yargıtay ve Danıştay'da görevlendirilecek ilgili daireye itiraz edilebilir. İtiraz dilekçesi müracaata ilişkin diğer tüm belgelerle birlikte derhal itiraz merciine gönderilir. Bu itiraz öncelikli işlerden sayılarak iki ay içinde karara bağlanır. İtiraz mercii tarafından komisyon kararı yerinde görülmezse işin esası hakkında karar verilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

(4) Ödenmesine karar verilen tazminat kararının kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde Maliye Bakanlığı tarafından karar tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenir. Ödemeye ilişkin düzenlenecek belge ilam niteliğinde belge sayılır, bu belge damga vergisinden ve yapılacak işlemler harçlardan müstesnadır.

Gerekçe:

Komisyon kararlarına karşı itirazın Ankara Bölge idare Mahkemesine başvuru düzenlemesi yerinde değildir. Pek çok karar Yargıtay ve Danıştay safhasından geçerek kesinleştiği halde daha alt bir birim olan bölge idare mahkemesinin itiraz mercii olarak kabul

edilmesi doğru bir yaklaşım biçimi olamaz. Ayrıca Yargıtay ve Danıştay dairelerinin itiraz merci olarak benimsenmesi yüksek yargı organlarının komisyon öncesi kendi verdikleri kararlarında bir tutarlılık olması ve yapılan hataların düzeltilmesi açısından da önemlidir.

Diğer yandan komisyon kararlarının kısa süre içinde verilmesi ve itirazın başvuru durumunda da daha kısa sürede karar verilmesi için sürelerde değişiklik önerilmektedir. Örnek alınabilecek Pinto Yasası ve Moldova yasal düzenlemesi de daha kısa süreleri kapsamaktadır.

BAŞKAN – Dilek Hanım, buyurun.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Biraz önce husumet konusuna ben değinmişim ama Bakanlık yetkilileri o konunun gerekli olmadığını söylediler. Siz de dediniz ki “Biz küçük bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi şubesi gibi çalışacağız.” Bu Ümmühan Kaplan davasına baktığımızda, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davadan bahsediliyor Sayın Başkanım. Aynı şekilde, yine bölge idare mahkemesi kararından bahsedilirken, “mahkeme tarafından komisyon kararı yerinde görülmez ise işin esası hakkında verilir...” Şimdi bir mahkeme kararından bahsediyoruz. Yani şimdi mahkeme kararı verilirken bunun bir yerine getirilecek şey, husumet yönetilecek bir kişisi olması lazım. Yine Moldova örneğinde aynı şekilde şunlar söyleniyor: Tazminat kararlarıyla verilecek şeylerde her davanın özgün şartları, ihlalin hangi şartlarda olduğu, davacının iddialara, davanın karmaşıklığı, davacının yargılamanın yürütülmesindeki davranışları, soruşturmayı yürüten yetkili kurumun, mahkemenin ve ilgili kuruluşların yargılamayı yürütme şekilleri, ihlalin devamlılığı, uzun yargılamaya konu olan davanın davacı açısından önemi gibi konulardan bahsediliyor. Yani burada, yani o uzun yargılamalar sürecindeki yapılan hatalardan kaynaklanan bir tazminat sürecini öngörüyoruz. Yani bu tazminat sürecinde bu tazminata karşı kim yükümlü olacak bu çok önemli bir şeydir. Onun için, lütfen bu husumet konusuna Bakanlık yetkilileri biraz daha ısrarla bakmaları gerektiğini düşünüyorum.

BAŞKAN – Dilek Hanım, burada, çok özür dilerim, söz kesmem ben, tamamen dinlerim.

Sizin gibi yöntemi bilen değerli bir hukukçu kardeşimizin Komisyonun tükettiği işler konusunda yeniden ikaz yerine tabii, bir cümleyle hatırlatabilirsiniz ama ben de ona işaret ettim ve o tükettiğimiz madde olduğu için dönme imkânımız yok. Genel Kurulda o önergeyi arkadaşlar geliştirirlerse iyi olur.

Önerge üzerinde buyurun, devam edin.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Ben sizin açıklamalarınız çerçevesinde Avrupa insan hakları küçük mahkemesi olarak buradaki şeye değinmek istemişim.

Tabii, efendim, bir de bunun yanında ben, Yargıtaydaki arkadaşlarımızın da görüşlerine katılıyoruz. Zaten alt komisyonda bunları değerlendirdiğimiz için biz burada madde olarak işte yani temyiz mercisi olarak nasıl diğer örnek yasalarda Yargıtay ve diğer üst mahkemeler görevlendirildiyse bizim de burada yani konusuna göre Yargıtay ve Danıştayın görevlendirilmesi çok önemlidir. Yani bu içtihat oluşması açısından da çok önemlidir, bir süreklilik kazanması açısından da önemlidir diye düşünüyorum. Onun dışında, Yargıtayın ve Danıştayın iş yoğunluğu, yani birer dairesinin ya da belli hâkimlerin orada görevlendirilmesiyle herhâlde çok fazla artacak değildir diye düşünüyorum.

Bir de bunun yanında, örnek yasalarda olduğu gibi biz de sürelerin kısaltılmasını, örneğin bizde dokuz aysa diğer Pinto Yasası’nda dört ay gibi bir süre öngörülmüş bu kararlarla ilgili karar verilmesi için. Bu çerçevede biz bir değişiklik önergesi hazırladık. Bu önergemizin de kabul edilmesini diliyoruz. Yani işin özüne, tasarının özüne daha uygun olduğu kanaatindeyiz efendim.

BAŞKAN – Değerli Bakanım, değerli arkadaşlar; önergeyi ve arkadaşlarımızın değerli Yargıtay üyemizin ve değerli Barolar Birliği temsilcimizin dile getirdiği durumlarla ilgili sonuçlandırıcı işleme geçmeden evvel, sevgili teknik kurulun, Adalet Bakanlığımızın İnsan Hakları Daire Başkanlığının bu komisyonun oluşumuna yönelik olarak hem Yargıtayımızın talepleri var hem Barolar Birliği’nin talepleri var hem de ana muhalefet partisinin talepleri var. Şöyle söyleyeyim: Orada bir konsensüs veya yeni model oluşturursanız çalışılabilir çünkü ben Yargıtayın görüşlerini de önemsiyorum fakat bir taraftan da işlerliği önemli. Bir de Ömer Bey’in burada “kesindir” kaydı ihtirazisi var, uyarısı var.

Fakat Bakanım, burada şu yok, tamam, önergeleri oylayacağım, oylamadan evvel Sevgili Bakanım, size söz vereceğim. Bir, burada acaba dördüncü fıkrada, yine yukarıda 2’nci maddede CHP’nin önergesi vardı. Buranın dördüncü fıkrasında “maddi ve manevi tazminat” ibaresini koyalım mı yoksa gerekçede her iki tazminatı kapsadığı şeyi mi... Arkadaşlar o konuda beni teknik olarak şey yapınlar. Yani ben “tazminat” sözcüğünün hem maddi hem maneviyi kapsadığını düşünüyorum çünkü bu üç hâlin dışında da tazminatlar var, bir.

Bitireceğim Sayın Bakanım, hemen size söz vereceğim.

İkincisi de şu var: Şimdi, bu uzun süreli yargılamalarda veya diğer karara bağlanan konularda komisyon karar verdi ama ihlal önlenemedi. Yani gerçekten yine zamanında ödenmedi, gerçekten beş yıl sürdü de on yıl daha sürdü. O gibi durumda, ihlalin tekrerrü hâlinde tazminat ne olacak? O çok önemli, o yok, orada boşluk var.

Kenan, onu da düşünün.

İhlalin tekrerrü hâlinde aynı sürecin tevali edeceği noktasında bir normun konmasının faydalı olacağını düşünüyorum. Hemen de şey yapmayın ama ben sadece bir açılım, yoksa bir öneri değil. Ben mükemmelleştirme anlamında...

Ondan sonra önergeyi işleme koyacağım.

Buyurun Bakanım.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Sayın Başkanım, aslında ben Komisyondan müsaade istemek için söz istedim. Uçağım var ama ayrılmadan önce ben hemen kısa bir değerlendirme, bir iki cümleyle ifade edeyim.

Yani Dilek Hanım'ın dile getirdiği konular tekrar mahiyetinde oldu bir önceki maddede ancak bu tazminat konusu, sizin de ifade ettiğiniz gibi, "tazminat" kelimesi en geniş anlamda mana ifade ediyor. Onun maddi, manevi olarak nitelendirmek daraltmak demektir. Kaldı ki komisyon AİHM'in yerleşik içtihatlarına bakarak bunu uygulayacaktır. Dolayısıyla, o kelime maksadı karşılar diye ifade ediyorum.

Bir de Yargıtay temsilcimiz görüşlerini paylaştılar. Ben tabii ki yüksek mahkemenin görüşünü önemsiyorum, saygıyla karşılıyorum ancak tekrar şunun altını çiziyorum: Danıştayımızın kuruluşuna ilişkin Anayasa'mızın 155'inci maddesinde görevlerine dair metne baktığımızda: "İmtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içerisinde Danıştay görüş bildirir." diyor. Bu görüşler iki ay değil, iki yılda bildirilemediği için birçok imtiyaz sözleşmesi iptal edilmek zorunda kalmıştır, çok büyük kayıplar oluşmuştur. Hakikaten, hem Danıştayımızın hem Yargıtayımızın yeterince yoğunluğu var diye düşünüyoruz ve bu taleplere şu aşamada gerek... Bizim kendi açımızdan, bakış açımız tasarı metninin daha uygun olduğunu düşünüyorum ve yüksek müsaadelerinizi istiyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – İstanbul'dan bize bol iyot getirin Sevgili Bakanım.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) –Antalya tarafından toplantı var.

Size iyi çalışmalar diliyorum.

BAŞKAN – İyi akşamlar diliyorum, sağ olun.

Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Kararın ilgili adlî veya idarî mercie bildirimini

MADDE 8- (1) Komisyona yapılan müracaat sonucunda Komisyonun kesinleşen kararlarının bir örneği müracaata konu işlemin yapıldığı adlî veya idarî mercie gönderilir.

(2) Müracaata konu işlem henüz sonuçlandırılmamışsa ilgili adlî veya idarî merci tarafından bu işlem ivedilikle sonuçlandırılır.

BAŞKAN – Söz yok.

Önergeyi okutuyorum:

Adalet Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan "Avrupa İnsan Hakları mahkemesine yapılmış başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair kanun tasarısı"nın 8. maddesinin 2. fıkrasının aşağıdaki şekil değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Ali İhsan Köktürk

Turgut Dibek

Ömer Süha Aldan

Zonguldak

Kırklareli

Muğla

Dilek Akagün Yılmaz

Ali Rıza Öztürk

Uşak

Mersin

(2) Müracaata konu işlem henüz sonuçlandırılmamışsa ya da geç sonuçlandırılmışsa, mahkeme kararları geç veya kısmen icra edilmiş ya da icra edilmemişse ilgili adli veya idari mercii tarafından bu işlem ivedilikle sonuçlandırılır. Ayrıca komisyon sorumlular hakkında disiplin işlemi yapıp yapılmayacağı ve tazminatın rücu edilip edilmeyeceğine ilişkin ilgili kurumlara bildirimde bulunur.

Gerekçe:

Uzun yargılamalara neden olan ya da mahkeme kararlarının icrasını geciktiren kısmen ya da tamamen yerine getirmeyen kamu görevlileri hakkında bir işlem öngörülmemesi, tazminatların rücu konusunun düzenlenmemesi hatalı davranışların devamına neden

olacağından örnek Pinto yasasında olduğu gibi kamu görevlileri hakkında işlem yapılabilmesinin yolunun açılması için bu önerge verilmiştir.

BAŞKAN – Buyurun Dilek Hanım.

Dilek Hanım da olmasa Komisyon kuru geçecek ya!

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Teşekkür ederim.

Efendim, bunu ben eleştiri olarak mı alayım yoksa övgü olarak mı alayım?

BAŞKAN – Efendim, özgün olarak, nasıl istiyorsanız.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Peki efendim.

Şimdi, efendim, artık tasarının sonuna geldik. Ben şimdi aynı şekilde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin vermiş olduğu kararlar çerçevesinde iç hukuk yolunu oluşturan İtalyan Pinto Yasası'ndaki bir konuya atıf yapmak istiyorum. Diyor ki burada, bölüm beşte: "Eğer mahkeme adil tazminat talebiyle ilgili başvuruyu kabul ederse bu kararın mahkeme kalem tarafından taraflara sorumluluk hakkında araştırma yapılabilmesi için Sayıştayda bulunan Hazine müşavirine ve herhangi bir şekilde dava konusu sürece müdahil olan kamu görevlileri hakkında disiplin işlemi yapıp yapılmayacağına karar verecek olan makamlara bildirilir." Şimdi, biraz önceki geneli üzerindeki konuşmalarımızda da dile getirdik Sayın Başkanım, dedik ki: Uzun yargılamalar, mahkeme kararlarının yerine getirilmemesi, geç yerine getirilmesi, hiç yerine getirilmemesi nedeniyle... Bunları yapan insanlar kamu görevlileridir. Bu kamu görevlileriyle ilgili siz bir sorumluluk tespiti yapmazsanız, disiplin soruşturması açılması gerekiyor ise yani davanın özelliğine göre, biraz önce de Yargıtay üyesinin söylediği gibi, yani bazı davalarda beş yıl belki uzun bir süre değildir ama bazı davalarda üç yıl uzun bir süredir. Buna ilişkin bir soruşturma yapılabilmesi ve tazminatın rücu edilebilmesinin koşullarının bu yasaya konulması lazım; aksi takdirde, işte o bataklığı kurutmama sorunuyla karşı karşıya kalacağız, yine sonuçlarıyla uğraşacağız. Bu nedenle bu önergemizin kabul edilmesini diliyorum efendim.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ediyorum.

Kenan Bey, buyurun.

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR – Sayın Başkanım, ben bu tasarının alt komisyon görüşmelerine katılamamıştım ama hocamın ikazı üzerine ifade etmekte fayda görüyorum: Birinci fıkrada hem müracaatın hem müracaat sonucunda komisyonun verdiği kesinleşmiş kararların ilgili adli veya idari mercilere gönderilmesi düzenleniyor fakat burada müracaatın bildirilmesine gerek yok. Müracaatın sonucunda verilen kesinleşen kararın bildirilmesine gerek var.

BAŞKAN – Hangi maddeyi diyorsunuz?

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KENAN ÖZDEMİR – 8'in 1'indeki o "müracaatlar ve" ibaresi çıkarsa yani iki kelime, daha doğru olur diye düşünüyorum.

Arz ederim.

BAŞKAN – Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Süre

MADDE 9- (1) Bu Kanun, 23/9/2012 tarihi itibarıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde kaydedilmiş başvurular hakkında uygulanır.

(2) Birinci fıkradaki süre Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca uzatılabilir.

BAŞKAN – Önerge yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Anayasa Mahkememizin bu konuda... Anayasa Mahkememizin çünkü kişisel başvuru, maddeden evvel...

Anayasa Mahkememizi temsil eden arkadaşımız var mı?

Bu konuda bir temenni ve şeyiniz var mı? Kanununuzda bir ek madde ekleme gibi bir şeyiniz var mı? Ben ikaz ettim sizleri. Kurumsal kanunda bir ek madde şeyiniz var mı? En azından envantere geçsin.

Buyurun.

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞRAPORTÖRÜ HÜSEYİN EKİNCİ – Şimdi, efendim, bu kanunun amacı her şeyden önce, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki ağır iş yükünün bir yönüyle bitirilmesi, bir yönüyle de bizim ülkemiz açısından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki, bir anlamda, karnenin belki düzeltilmesi.

Biz, mevcut sorunu önümüzdeki süreç içinde mutlaka Anayasa Mahkemesinin de yaşayacağını düşünüyoruz. Anayasa Mahkemesinin önüne de aynı şekilde uzun yargılamalar nedeniyle bireysel başvurular gelebilecek, yine aynı şekilde uzun tutukluluklarla ilgili de Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruların çokça yapılacağını öngörüyoruz. Mevcut şu ana kadar gelen dört yüz elli civarında bir başvuru var. Bu başvurulardan bir kısmının da en azından uzun yargılamalara ilişkin olduğunu belirtmek isterim.

BAŞKAN – Daha balayındasınız efendim.

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞRAPORTÖRÜ HÜSEYİN EKİNCİ – Tabii ki efendim.

BAŞKAN - Siz üç sene sonra, dört sene sonra bize geleceksiniz “Aman, ha, bunu nasıl yapacağız?”

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞRAPORTÖRÜ HÜSEYİN EKİNCİ – Şimdi, efendim, biz kanun tasarısını bu yönüyle incelediğimizde gerçekten Anayasa Mahkemesi önündeki bireysel başvurular açısından da böyle bir mekanizmaya ihtiyaç olduğu düşünce ve kanaatindeyiz. Bunu Mahkemede bütün meslektaşlarımız, sayın üyelerimiz, hatta Başkanımız zaman zaman dile getiriyor ancak biz bu mekanizmanın daha tafsilatlı, üzerinde daha çok, daha fazla çalışılmış, bu önergeyle yapılabilecek bir husus olmadığı kanaatindeyiz. Şu aşamada bu nedenle düzenlenmede önümüzdeki süreç içinde yasama organımızın bunu değerlendirmesi gerekeceği kanaatindeyiz.

Bunu arz ediyorum efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Hocam.

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Sayın Başkanım, bir görüşü öğrenmek istiyorum. 108/3 uyarınca...

BAŞKAN – Nasıl efendim?

DİLEK AKAGÜN YILMAZ (Uşak) – Efendim, Anayasa Mahkemesi Başraportörümüz olması nedeniyle, Anayasa'nın 108/3'te belirtildiği şekilde bireysel başvuru için iç hukuk yollarının tüketilmesi gerekiyor. O zaman, uzun yargılamalarla ilgili -bakın, “uzun tutukluluk” demiyorum, o konuda farklı bir yorumunuz var, onu biliyorum ama- bireysel başvuruyu kabul etme gibi bir şeyin var mı yoksa kabul edilebilir görmeyecek misiniz? Yani sizin kişisel görüşünüzü soruyorum ben, hukukçu olarak kişisel görüşünüz.

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞRAPORTÖRÜ HÜSEYİN EKİNCİ – Yani efendim, takdir edersiniz ki bu konuda tabii ki benim kişisel görüşüm olabilir ama bu kesinlikle Mahkemenin görüşü olması mümkün değil ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadını Anayasa Mahkemesindeki bireysel başvuruda etkinliğinin söz konusu olabilmesi için biz şöyle bir tabir var, belki mazur görürseniz: Daha önce Anayasa Mahkemesinin üzerinde âdeta gökyüzü vardı, şu an için ise gökyüzünden başka yine bizim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde bizim kararlarımızın tartışılması, değerlendirilmesi Türkiye'deki iç hukuk yolu açısından yetkili bir yol olup olmadığı konusunun gündeme gelmesi söz konusu. Anayasa Mahkemesinin kararlarını verirken Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadını gözeteceğini öngörüyoruz, düşünüyoruz ama bunun ötesinde önümüzdeki süreçte başvurulara ilişkin Mahkemenin ne yönde karar verebileceğini bekleyip görmek lazım diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, bu konuda ben görüşümü ifade edeyim, bu maddede: Kenan Bey, şöyle söyleyeyim, bugün gerçekten Anayasa'nın 148'inci maddesinde geliştirilen mekanizma çok boyutlu bir mekanizmadır. İnsan Haklarının derinleştirilmesi, geliştirilmesi, çeşitlenmesi bakımından bir fırsat da olabilir ama bir hezimet de olabilir. Bu sanıyorum, beş yıllık, altı yıllık uygulama performansından sonra ortaya çıkacaktır. Anayasa Mahkememizin bu büyük sınavıdır. Eğer sizler de öyle bir şey öngörüyor iseniz Genel Kurul aşamasında bizim İç Tüzük'ümüzün 87'nci maddesine göre sorunda bağlantılılık olduğu için Anayasa Mahkemesi başvuruları bakımından da böyle bir önerme getirilebilir, hiçbir mani hüküm yok, o mümkündür ama gerçekten bilhassa, bakın, ben şahsen Anayasa Komisyonu Başkanlığı yaptım, Anayasa Mahkememizin yargılama usullerine ilişkin kanunu da bu kanun vesilesiyle ilk defa inceledim. O 50'inci madde başınıza büyük dert açacak, 50'nci madde. Bir defa yani o kadar büyük hatalar var ki yani yargılamanın yenilenmesinin dosya üzerinden... Yargılamanın yenilenmesi bir defa yeni bir dava. İki, düzenleme, yargılamanın yenilenmesi, cezaysa ceza mahkemesinde olur, hukuksa hukuk mahkemesinde olur. Oturmuş, Anayasa Komisyonu bir yargılamanın yenilenmesi yolu düzenlemiş bu yollar bakımından. Çok felaket başınıza dertler açacak. Üç, bakın, en büyük hata şu. Ben Başkanım ile konuştum. Şimdi buradaki şey şu arkadaşlar: Bakın, bir defa insan hakkı ihlalinde birinci öncelik, ihlal edilen hakkı aynen kişiye teslim etmektir. Bilhassa, bu, eşya hukuku bakımından çok önemli. Devletin elinde o gayrimenkul ama tazminatı veriyor kurtaracak. Eski hâle iade çok önemli. Orada tazminat düzenlemiştir. “Eski hâle iadenin mümkün olmadığı hâllerde” kaydı koymak lazım. Bugün, yargılamanın yenilenmesi yolunun –Kenan'cığim not alın- o yargılama usulü, yani Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulü Hakkındaki Kanun'un 50'inci maddesi bir vahamettir. Nasıl çıktı bilemem. Onu kesinlikle geliştirmek lazım. Dört, hukukta yargılamanın yenilenmesinde

mümkünse hakkı iade etmek lazım. Adamın bir gayrimenkulü var, on sene sonra trilyonlar yapıyor, 50 bin lirayla alıyor, ne kadar güzel. Çok büyük sorunlar var.

Hocam, onun için, Anayasa Mahkememizin buradaki –ben Başkanımla dün konuştum uzunca- performansı Türkiye’de temel hakların gelişimi bakımından önemli bir kriter olacaktır.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1- 1) Komisyon üyeleri bu kanunun yayımlandığı tarihten itibaren on beş gün içinde atarlar.

BAŞKAN – Kenan, bu on beş gün şeydir. On beş gün yarı gecelerinden sabaha kadarki uyku zamanı kadar kısadır. Bu düzen normudur, düzen kuralıdır ama “en geç bir ay” deyin. Bir gün içinde atayın o başka ama on beş günde atamazsanız yarın, tartışma konusu olur. “En geç” deyince bir gün içinde de atayabilirsin anlamında. Bunlar ayrıca düzen sürelerdir, yetkiyi ortadan kaldırmazlar, üçüncü ayda da atanabilir. Bir idari hukukçusu olmamakla birlikte bir idare hukuku referansı olarak hocamın bakışları içerisinde yüksek heyete arz ediyorum.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Sayın Başkanım, orada Ümmühan Kaplan kararına da 14 Kasım’a kadar süre verilmişti, o süre aşılmış.

BAŞKAN – Efendim, o başka. “En geç bir ay içerisinde” diyoruz. Oradaki süreler de düzen süresidir. Yani bir ay sonra yaptığınız zaman “olmadı” demez.

Ben bu kayıtlı yüksek oylarınıza sunuyorum maddeyi: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Yürürlük

MADDE 10- (1) Bu Kanunun

(a) 5’inci maddesi yayımı tarihinden bir ay sonra

(b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Önerge yok.

Söz yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Yürütme

MADDE 11- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN – Söz Yok.

Önerge yok.

Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tümünü yüksek oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir tümü.

Bir, hangi güne kadar muhalefet şerhi, Ömer Bey, Dilek Hanım...

TURGUT DİBEK (Kırklareli) – Çarşamba olsun efendim.

BAŞKAN – Çarşamba saat on dörde kadar muhalefet şerhi için süre veriyorum.

Sözcüler, özel sözcüler, Bülent Turan, Murat Gökçürk, Mustafa Kemal Şerbetçi oğlu.

Sözcüleri de telaffuz edilen isimler bakımından oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Arkadaşlar, bütününüze teşekkür ediyorum. Özellikle, değerli üyemize, Uşak’a çok teşekkür ediyorum, katılım sağladılar, katkı sağladılar.

Kapanma Saati: 18.54